

ЗВІТ

ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ ПРОЄКТУ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2024 РІК

ЗМІСТ

ВСТУП	3
МЕТОДОЛОГІЯ СЕО.....	4
1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2024 РІК, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	6
2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	23
3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА ЙОГО СТАНУ ЗДОРОВ'Я	53
4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ , ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2023 РІК.....	54
5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ.....	57
6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ.....	60
7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	82
8. ОБГРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ....	84
9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	85
10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	89
11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	92
ДОДАТОК.....	93

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) документів державного планування дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі стратегічного планування. Стратегічна екологічна оцінка – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Метою СЕО є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

В Україні створені передумови для імплементації процесу СЕО, пов'язані з розвитком стратегічного планування та національної практики застосування екологічної оцінки. З 12.10.2018 року в Україні вступив в дію закон «Про стратегічну екологічну оцінку». Відповідно до ст. 2 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» цього закону з 01.01.2020 року стратегічна екологічна оцінка повинна здійснюватися для програм економічного і соціального розвитку.

Необхідно брати до уваги те, що Програма відображає загальні пріоритети та цілі розвитку усієї Одеської області загалом, без посилення на конкретні населені пункти чи території, в межах яких існують певні соціальні, економічні чи екологічні проблеми, які потрібно вирішувати на більш низькому рівні планування, в тому числі на рівні реалізації конкретної планованої діяльності.

В рамках розробки Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік, відповідно Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» було оприлюднено Заяву про обсяги СЕО на офіційному сайті Одеської обласної державної адміністрації.

МЕТОДОЛОГІЯ СЕО

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є:

- Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція ЕСПО), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015);

- Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2023 року» від 28.02.2019 №2697-VIII). В цьому законі СЕО згадується в основних принципах національної екологічної політики, інструментах реалізації національної екологічної політики та показниках ефективності Стратегії.

У 2012 році Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України (від 17.12.2012 р. № 659) затверджено «Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації)». Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог «Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище».

21.02.2017 р. у Верховній Раді України було зареєстровано нову редакцію законопроекту «Про стратегічну екологічну оцінку» (реєстраційний № 6106). Метою законопроекту є встановлення сфери застосування та порядку здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування на довкілля. Законопроект, розроблений на виконання пункту

239 плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, спрямований на імплементацію Директиви 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27.06.2001 р. про оцінку наслідків окремих планів та програм для довкілля.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» був ухвалений Верховною Радою України 20.03.2018 р. та 10.04.2018 р. підписаний Президентом України. Даний Закон вступив в дію з 12.10.2018 року.

Закон встановлює в Україні механізм стратегічної екологічної оцінки (СЕО), який діє в країнах Європейського Союзу та передбачає, що всі важливі документи, зокрема, державні програми, повинні, у першу чергу, проходити стратегічну екологічну оцінку з урахуванням необхідних імовірних ризиків тих чи інших дій для довкілля.

СЕО є «спадкоємицею» оцінки впливу на довкілля (ОВД), проте новим та глибшим кроком у реалізації різнорівневих екологічних політик. Стратегічне екологічне оцінювання документів державного планування здійснюють на ранніх етапах прийняття рішень, що дає змогу, зокрема, чіткіше визначити сферу охоплення ОВД, оптимізувати ОВД конкретних проектів.

Основними перевагами СЕО є запобіжний характер процедури, що дає змогу інтегрувати висновки у програму чи план, попередивши небажані наслідки, та комплексний підхід до оцінки компонентів природного середовища та здоров'я людини. У процес також залучені експерти і громадськість. Отже, можна говорити про системне бачення взаємовпливів середовища і людини, що надзвичайно важливо в контексті сталого розвитку.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», процедура стратегічної екологічної оцінки Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік здійснюється поетапно:

Методологія проведення СЕО складається з шести етапів:

1. Етап – визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки. Заява про визначення обсягу СЕО на сайті Одеської обласної державної адміністрації за посиланням

<https://oda.od.gov.ua/odeshhyna/soczialno-ekonomichnyj-ta-kulturnyj-rozvytok/strategichni-plany-dij-ta-programy-rozvytku/strategiya-regionalnogo-rozvytku/strategiya-rozvytku-odeskoyi-oblasti-na-2021-2027-roky/strategichna-ekologichna-oczinka/>;

2. Етап – складання звіту про стратегічну екологічну оцінку:

а) аналітична робота: аналіз контексту планування, аналіз поточного стану довкілля, цільовий аналіз;

б) складання звіту: оцінка наслідків реалізації Стратегії, оцінка альтернативних сценаріїв, рекомендації щодо пом'якшення впливу на довкілля, у т.ч.: здоров'я населення, та заходи із запобігання несприятливому впливу.;

3. Етап – проведення громадського обговорення та консультацій у порядку, передбаченому статтями 12 та 13 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»;

4. Етап - врахування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій. Підготовка довідки про консультації з органами виконавчої влади та громадськістю, коригування Звіту СЕО за результатами консультацій.;

5. Етап - інформування про затвердження документа державного планування: Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік;

6. Етап - моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Моніторинг реалізації Програми соціально-економічного та культурного розвитку включає три рівні:

1. Моніторинг зовнішнього середовища розвитку області. Базується на аналізі основних показників, що характеризують ситуацію в державі в цілому та Одеській області, які є стратегічно важливими для області.

2. Моніторинг процесу реалізації програми по основних показниках.

3. Моніторинг виконання завдань та заходів.

1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2024 РІК, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік (далі – Програма) розроблена Одеською обласною державною (військовою) адміністрацією разом з територіальними підрозділами центральних органів виконавчої влади, відповідно до:

- Закону України від 23.03.2000 № 1602-III «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України»;
- Постанов Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 №621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проектів Бюджетної декларації та державного бюджету», від 31.05.2021р. № 586 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022-2024 роки»;
- пріоритетів, визначених у стратегічних документах Уряду та основних напрямів розвитку, визначених у Національній економічній стратегії на період до 2030 року, Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року.

Програма відповідає стратегічним та операційним цілям, напрямкам Державної Стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695, Стратегії розвитку Одеської області на період 2021-2027 роки (рішення сесії обласної ради сьомого скликання від 03.03.2020 №1228-VII (зі змінами).

Метою Програми є створення для мешканців регіону безпечних умов для життя, відновлення зруйнованої та пошкодженої виробничої, соціальної, інфраструктури та екосистем, подальший розвиток системи надання якісних та доступних освітніх, медичних, соціальних послуг, у тому числі внутрішньо переміщеним особам, сприяння соціальній адаптації захисників та захисниць України, що повертаються з війни, подальшої модернізації об'єктів житлово-комунального господарства та соціальної сфери, розбудови економіки за рахунок підтримки бізнесу та стимулювання інвестиційної діяльності.

Стратегічні і оперативні цілі та завдання Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік наведені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
1. ПОДАТКОВО-БЮДЖЕТНА ДІЯЛЬНІСТЬ	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів в умовах впровадження бюджетної децентралізації; ✓ підвищення ролі та відповідальності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у розв'язанні актуальних проблем соціально-економічного розвитку районів та територіальних громад; ✓ створення умов для зменшення диспропорцій у рівні соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць; ✓ потреба у поліпшенні результатів господарювання у зв'язку з переорієнтацією ринків збуту продукції реального сектору економіки; ✓ проведення раціональної та ефективної податково-бюджетної політики, дотримання фінансової дисципліни. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ сприяння стійкому економічному та соціальному розвитку районів та територіальних громад – <i>Департамент фінансів облдержадміністрації, територіальні громади, районні державні адміністрації;</i> ⇒ підвищення рівня взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення збільшення надходжень до місцевих бюджетів – <i>Департамент фінансів облдержадміністрації, територіальні громади;</i> ⇒ підвищення рівня бюджетної самостійності місцевих бюджетів – <i>Департамент фінансів облдержадміністрації;</i> ⇒ підвищення мотивації до нарощування доходної бази місцевих бюджетів – <i>Департамент фінансів облдержадміністрації;</i> ⇒ підвищення ефективності використання бюджетних коштів – <i>Департамент фінансів облдержадміністрації;</i> ⇒ нарощування доходів державного та місцевих бюджетів відповідно до темпів зростання макроекономічних показників області – <i>Департамент фінансів облдержадміністрації;</i> ⇒ недопущення виникнення кредиторської та дебіторської заборгованості у бюджетній сфері – <i>Департамент фінансів облдержадміністрації.</i>
2. РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	
2.1 Промисловість	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ відновлення та стабілізація промислового виробництва усіх видів промислової діяльності з їх подальшим стабільним розвитком; ✓ модернізація та технологічне оновлення виробництва на основі впровадження сучасних енерго- та ресурсозберігаючих технологій; ✓ розвиток існуючих та формування нових видів діяльності з вищою доданою вартістю; ✓ забезпечення оптимальної митної політики для стимулювання виробничого та інноваційного потенціалу; ✓ підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, освоєння нових інноваційних видів високотехнологічної продукції; 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ сприяння у відновленні хімічної та нафтохімічної галузей промисловості – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації;</i> ⇒ модернізація виробництв на основі впровадження новітніх техніки та технологій за рахунок посилення інноваційної складової розвитку галузей промисловості – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації;</i> ⇒ активізація роботи із залучення інвестицій з метою збільшення обсягів виробництва експортоорієнтованої продукції та нарощування виробництва вітчизняних аналогів імпортованих товарів – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації;</i> ⇒ сприяння приведення стандартів якості та технічних умов у відповідність до вимог і положень ЄС – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації;</i> ⇒ сприяння підприємствам промисловості у вирішенні проблемних питань організації

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
<p>✓ диверсифікація ринків збуту.</p>	<p>виробництва продукції з новим рівнем якості і властивостей на основі використання новітніх технологій та забезпечення позитивної динаміки виробництва продукції – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ розвиток економічного потенціалу регіону шляхом розбудови інфраструктури та мережі індустріальних парків, створення нових робочих місць, реалізації проектів розвитку – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ стимуляція економічної діяльності шляхом подальшої реалізації програм: «Доступні кредити 5-7-9%», «Робота», «Оселя», «Програми розвитку конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва в Одеській області на 2021-2023 роки» (дію продовжено до 2024 року) – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ аналіз та збір інформації щодо завданих збитків державним, комунальним та приватним суб'єктам господарювання регіону внаслідок російської агресії з метою подальшої їх відбудови в рамках Програми з відновлення України – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ відновлення (будівництво) ремонтно-відновлювальних підприємств та організацій.</p>
<p>2.2 Розвиток підприємства</p>	
<p>✓ підтримання державних важелів впливу на розвиток малого та середнього підприємництва;</p> <p>✓ сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємництва, у тому числі шляхом реалізації оновленої Програми розвитку конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва в Одеській області на 2021-2024 роки з урахуванням повоєнного відновлення;</p> <p>✓ вдосконалення правового врегулювання господарських та адміністративних відносин між регуляторними органами та суб'єктами господарювання.</p>	<p>⇒ посилення розвитку якісного виробництва в області, збільшення конкуренції регіональної продукції на ринку, поширення практики соціальної відповідальності серед підприємців - <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ пошук нових ланцюгів створення доданої вартості продукції, пошук експорту регіональних товарів та послуг на зовнішні ринки - <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ збільшення кількості суб'єктів господарювання - <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ дотримання принципу прозорості та врахування громадської думки у здійсненні регуляторними органами в області державної регуляторної політики, недопущення прийняття економічно недоцільних, неефективних регуляторних актів, здійснення дерегуляції - <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>.</p>

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
2.3 Агропромисловий комплекс	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ підвищення ефективності роботи аграрної галузі економіки шляхом впровадження сучасних ресурсо- та вологозберігаючих, екологічно безпечних, технологій виробництва сільськогосподарської продукції; ✓ підвищення ефективності використання зрошувальних земель; ✓ підвищення родючості ґрунтів; ✓ створення сучасної селекційно-насінницької бази аграрного виробництва; ✓ збільшення урожайності сільськогосподарських культур та продуктивності худоби і птиці; ✓ розбудова мережі промислових холодильних фрукто- та овочесховищ вздовж магістральних автодоріг; ✓ розвиток овочівництва і картоплярства, виноградарства і садівництва; ✓ вирощування чисельності поголів'я худоби та птиці; ✓ розвиток кооперації на селі, створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; ✓ сприяння сталому розвитку малого та середнього бізнесу в аграрній сфері, фінансову підтримку малого бізнесу та малих аграрних підприємств; ✓ підвищення рівня конкурентоспроможності виробленої продукції, впровадження безвідходних технологій виробництва; ✓ покращення умов праці та життя мешканців сіл; ✓ організація і проведення інформаційно-виставкових та дорадницьких заходів в аграрній сфері; ✓ консервація деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ реалізація заходів Регіональної програми розвитку агропромислового комплексу Одеської області на 2019-2023 роки, термін дії якої буде продовжено на 2024 рік – <i>Департамент аграрної політики, продовольства та земельних відносин облдержадміністрації</i>; ⇒ забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках – <i>Департамент аграрної політики, продовольства та земельних відносин облдержадміністрації</i>; ⇒ раціональне використання природних ресурсів, особливо земель сільськогосподарського призначення, удосконалення структури посівних площ та впровадження у виробництво елементів науково обґрунтованої системи землеробства передової техніки та технологій вирощування сільськогосподарських культур – <i>Департамент аграрної політики, продовольства та земельних відносин облдержадміністрації</i>; ⇒ підвищення рівня життя сільського населення – <i>Департамент аграрної політики, продовольства та земельних відносин облдержадміністрації</i>; ⇒ реалізація 12 пілотних проєктів з відновлення зрошення в Одеській області – <i>Департамент аграрної політики, продовольства та земельних відносин облдержадміністрації</i>; ⇒ реконструкція Нижньо-Дністровської зрошувальної системи – <i>Департамент аграрної політики, продовольства та земельних відносин облдержадміністрації</i>; ⇒ координація та/або участь у розрахунках збитків завданих земельному фонду Одеської області внаслідок військової агресії російської федерації на території області – <i>Департамент аграрної політики, продовольства та земельних відносин облдержадміністрації</i>.
2.4 Транспортна інфраструктура та морегосподарський комплекс	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ відновлення судноплавства та розвитку українського флоту; 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ відновлення, відбудова, модернізація об'єктів транспортної інфраструктури, які були пошкоджені внаслідок російської агресії – <i>Міністерство інфраструктури України</i>;

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
<ul style="list-style-type: none"> ✓ розширення потужностей Дунайського морського кластеру, створення інфраструктури для збільшення обсягів вантажообігу через р. Дунай; ✓ підвищення технологічної спроможності організації мультимодальних перевезень, забезпечення злагодженого функціонування всіх частин ланцюга поставок з використанням декількох видів транспорту; ✓ забезпечення ефективно працюючого, доступного та безпечного ринку надання транспортних послуг; ✓ інтеграція вітчизняної транспортної системи до європейської та міжнародної транспортних систем; ✓ встановлення чіткої координації роботи з країнами ЄС з питань організації перевезень та розвитку мережі TEN-T; ✓ удосконалення системи управління запобігання дорожньо-транспортним пригодам; ✓ підвищення безпеки руху під час забезпечення високої швидкості, комфорту та економічності перевезень; ✓ підвищення ефективності державного управління у галузі транспорту; ✓ розвиток транспортної інфраструктури; ✓ оновлення рухомого складу транспорту; ✓ поліпшення інвестиційного клімату; ✓ підвищення екологічності та енергоефективності транспортних засобів. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ ремонт та модернізація рухомого складу поїздів, реконструкція залізничних станцій та колій, у тому числі портових, розвиток залізничних контейнерних маршрутів з портів – АТ «Укрзалізниця»; ⇒ реконструкція аеродромного комплексу Міжнародного аеропорту «Одеса» відновлення радіолокаційного покриття, впровадження нової автоматизованої системи керування повітряним рухом та системи мовного зв'язку в Одеському РДЦ – <i>Мінінфраструктури, ДП «Украерорух»;</i> ⇒ відновлення діяльності міжнародного аеропорту «Ізмаїл» - <i>Одеська обласна рада, Ізмаїльська міська рада, Департамент морегосподарського комплексу, транспортної інфраструктури та зв'язку Одеської ОДА, КП «Аеропорт Ізмаїл»;</i> ⇒ продовження реалізації інвестиційних проєктів у морських портах «Великої Одеси» – <i>Мінінфраструктури, ДП «АМПУ», инвестор;</i> ⇒ розвиток інфраструктури морських терміналів морських портів дунайського регіону – <i>Мінінфраструктури;</i> ⇒ встановлення залізничного сполучення Рені – Ізмаїл – створення прямого залізничного сполучення всього півдня України з країнами ЄС (Румунія, Болгарія, Сербія, Хорватія, Греція) – <i>Мінінфраструктури, АТ «Укрзалізниця», ДП «АМПУ», ДП «Ренійський МТП», ДП «Ізмаїльський МТП»;</i> ⇒ будівництво залізничної колії до порто-пункту «Кілія» ДП «МТП «Усть-Дунайськ» – <i>Мінінфраструктури;</i> ⇒ нарощування пропускної спроможності залізниці з країнами ЄС– <i>Мінінфраструктури, АТ «Укрзалізниця»;</i> ⇒ подальша реалізація проєкту ГСХ «Дунай-Чорне море» - <i>Мінінфраструктури, ДП «АМПУ», Міндовкілля;</i> ⇒ модернізація, ремонт та експлуатація пасажирського флоту ПрАТ «УДП», модернізація Кілійського суднобудівельно-судноремонтного заводу та підготовка його до спільного інвестиційного проєкту з іноземними суднобудівельними верфями – <i>Мінінфраструктури, ПрАТ «УДП»;</i> ⇒ приватизація ДП «Білгород-Дністровський морський торговельний порт» – <i>Фонд державного майна України;</i> ⇒ реконструкція гідротехнічного комплексу «Практична гавань» (причали 29, 30) в Одеському морському порту та реконструкція причалу №29 - будівництво під'їзної дороги і необхідної інфраструктури; ⇒ утримання Білгород-Дністровського (6 станцій), Подільського (6 станцій) та Одеського (4 станцій) навантажувально-розвантажувальних районів; ⇒ відновлення мосту через Дністровський лиман біля селища Затока, розробка проєктів

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
	будівництва нового мосту через Дністровський лиман та мостового переходу через р. Дунай в районі існуючої паромної переправи, що поєднує Одеську область з Європейським Союзом «Орлівка – Ісакча» – <i>Мінінфраструктури, АТ «Укрзалізниця», Укравтодор.</i>

2.5. Дорожньо-транспортне господарство

- ✓ поліпшення транспортно-експлуатаційного стану мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення та споруд на них, вулиць і доріг комунальної власності, а також інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах);
- ✓ забезпечення безперервного розвитку мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності, а також інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах);
- ✓ відновлення і розвиток автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності, інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах), підвищення на них рівня безпеки руху, швидкості, комфортності та економічності перевезень;
- ✓ поліпшення транспортної доступності віддалених населених пунктів до районного та обласного центрів;
- ✓ поліпшення якості будівництва автомобільних доріг та проведення щорічного контролю;
- ✓ встановлення автономних систем освітлення пішохідних переходів та енергозабезпечення світлофорів;
- ✓ збільшення пропускної спроможності автодороги М-15 «Одеса – Рені», облаштування ділянки дороги Маяки-Удобне;
- ✓ будівництво дороги в обхід с. Паланка;
- ✓ будівництво мостового переходу через Сухий лиман в с. Малодолинське з підходами на автомобільній дорозі М-27 Одеса – Чорноморськ.

2.6. Будівництво та житлова політика

- ✓ виготовлення (актуалізація) картографічної основи масштабу 1:10000 та 1:2000 в цифровій формі як просторово орієнтованої інформації в державній системі координат УСК-2000 на паперових і електронних носіях;
  - ✓ розроблення Комплексних планів територій територіальних громад;
  - ✓ розвиток функціонування містобудівного кадастру регіонального рівня та координація робіт щодо створення містобудівних кадастрів базового рівня;
  - ✓ утримання та експлуатація в належному технічному стані захисних споруд в підприємствах, установах, організаціях усіх форм власності;
- дотримання нових стандартів будівництва житлових будинків, зокрема приміщень для укриття, що передбачатимуть врахування виникнення різних надзвичайних ситуацій.

3. РИНКОВІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ТА ЇХ СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ

3.1 Реформування відносин власності

- ✓ забезпечення масштабної, прозорої приватизації державної власності, оптимізації частки державного сектору економіки; ⇒ забезпечення надходження коштів від приватизації до Державного бюджету відповідно до встановлених Фондом державного майна України завдань;
- ✓ забезпечення надходження коштів від приватизації та оренди державного майна; ⇒ забезпечення надходження коштів до Державного бюджету від оренди державного майна відповідно до встановлених Фондом державного майна України завдань;

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
✓ організація управління державною власністю.	⇒ ефективне використання об'єктів державної власності.
3.2 Управління об'єктами комунальної власності	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ здійснення обліку майна спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Одеської області; ✓ здійснення контролю за своєчасною сплатою орендної плати орендодавцями об'єктів комунальної власності; ✓ розроблення та затвердження переліків показників ефективності роботи керівників, використання майна та коштів підприємств, установ і організацій; ✓ підвищення ефективності управління об'єктами комунальної власності. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ підвищення рівня наповнення доходної частини обласного бюджету від використання об'єктів спільної власності територіальних громад області - <i>управління обласної ради з майнових питань Одеської обласної ради</i>; ⇒ сприяння ефективному використанню та збереженню майна комунальної власності - <i>управління обласної ради з майнових питань Одеської обласної ради</i>; ⇒ погодження річних фінансових планів та проведення моніторингу їх фінансової діяльності, з наступним затвердженням заступниками голови облдержадміністрації відповідно до розподілу функціональних повноважень - <i>структурні підрозділи облдержадміністрації</i>; ⇒ контроль за збереженням та ефективністю використання майна, переданого в управління підприємств, установ та організацій - <i>структурні підрозділи облдержадміністрації</i>.
3.3. Цифрова трансформація та надання адміністративних послуг	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ забезпечення підключення волоконно-оптичними лініями зв'язку (ВОЛЗ) населених пунктів сільської місцевості, де наявний хоча б 1 заклад соціальної інфраструктури до фіксованого, ширококутного доступу до мережі Інтернет; ✓ розвиток мережі центрів надання адміністративних послуг в територіальних громадах з населенням менше 10 тисяч; ✓ підключення закладів соціальної інфраструктури до фіксованого ширококутного доступу до Інтернету; ✓ впровадження автоматизованої системи електронного документообігу в територіальних громадах та комунальних підприємствах (установах, організаціях) області. Вивчено питання щодо необхідної кількості ліцензій СЕД «АСКОД» (понад 10000 ліцензій); ✓ забезпечення захисту інформації в інформаційно-комунікаційній мережі органів виконавчої влади та місцевого самоврядування Одеської області шляхом створення комплексної системи захисту інформації; ✓ підвищення рівня цифрової грамотності серед працівників обласної державної адміністрації, районних державних адміністрацій, міських, сільських та селищних рад Одеської 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ координаційна та фахова підтримка органів місцевого самоврядування, для організації підключення до ширококутного доступу до мережі Інтернет населених пунктів сільської місцевості де наявний хоча б 1 заклад соціальної інфраструктури – <i>Управління цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації облдержадміністрації, територіальні громади</i>; ⇒ фахова підтримка органів місцевого самоврядування для здійснення підключення закладів соціальної інфраструктури до ширококутного доступу до мережі Інтернет та закупівля послуг територіальними громадами – <i>Управління цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації облдержадміністрації, територіальні громади</i>; ⇒ сегментована модернізація комутаційного обладнання центру обробки даних; ⇒ впровадження системи електронного документообігу СЕД «АСКОД» – <i>Управління цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації облдержадміністрації, районні державні адміністрації, територіальні громади</i>; ⇒ впровадження системи типу SIEM – <i>Управління цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації облдержадміністрації, районні державні адміністрації, територіальні громади</i>; ⇒ забезпечення підключення до сервісів з використанням технології VPN – <i>Управління цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації облдержадміністрації, районні державні адміністрації, територіальні громади</i>.

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
<p>області;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ забезпечення кіберзахисту інформаційно-комунікаційної системи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування та інформаційних ресурсів обласної державної адміністрації; ✓ розвиток центру обробки даних органів публічної влади; ✓ забезпечення оперативної взаємодії між структурними підрозділами обласної державної адміністрації та територіальними громадами. 	
4. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ формування якісного регіонального інвестиційного продукту створеного на основі інвестиційних пропозицій територіальних громад області; ✓ нарощування динаміки експорту товарів і послуг за рахунок стабілізації логістичних потоків та зростання економічної активності суб'єктів господарювання області; ✓ підвищення конкурентоспроможності підприємств з вітчизняними та іноземними інвестиціями за рахунок ефективного використання державних економічних стимулів, власних резервів та залученого капіталу. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ стимулювання залучення інвестицій у відновлювальні проекти у сферах інфраструктури, промисловості, виробництва продуктів харчування, інших стратегічно важливих товарів, будівництва житла тощо – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>; ⇒ сприяння залученню коштів міжнародних фінансових інституцій та донорських організацій на реалізацію проєктів з підтримки діяльності бізнесу та відбудови економіки в умовах війни – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>; ⇒ актуалізація інформації територіальних громад щодо незадіяних виробничих приміщень/площ (майданчики типу brownfield) та вільних земельних ділянок (майданчики типу greenfield) з розміщенням на сайті обласної державної адміністрації – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>; ⇒ надання консультативно-методичної допомоги територіальним громадам з розробки інвестиційних паспортів та презентації інвестиційного потенціалу з використанням різних маркетингових інструментів – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>; ⇒ забезпечення моніторингу географічної та товарної структури експорту Одеської області з наданням пропозицій регіональним товаровиробникам, бізнес об'єднанням та асоціаціям щодо перспективних ринків збуту – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>; ⇒ досягнення сталої позитивної динаміки експорту послуг Одеської області в умовах активізації діяльності підприємств сфери логістики та транспортного комплексу – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>;

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
	<p>⇒ популяризація у бізнес-середовищі діючих урядових та неурядових економічних інструментів та програм (гранти, програми, безповоротна фінансова допомога) з метою залучення додаткових коштів у розвиток економіки області – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ сприяння просуванню продукції місцевих підприємств-виробників та постачальників послуг на нові перспективні ринки ЄС, Азії, інших країн світу та поверненню на втрачені ринки збуту – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ надання інформаційної підтримки підприємствам-експортерам в розширенні їх присутності на міжнародних торговельних ринках та пошуку бізнес-партнерів – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ залучення суб'єктів господарювання до участі у тематичних заходах з презентації економічного та інвестиційного потенціалу області в рамках тематичних онлайн та офлайн заходів – <i>Департамент економічної політики та стратегічного планування облдержадміністрації</i>.</p>
5. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ просування проєктів повоєнного відновлення та пропозицій регіону серед потенційних іноземних ділових партнерів; ✓ створення передумов для формування конкурентоспроможного та позитивного міжнародного економічного й інвестиційного іміджу у світовому просторі; ✓ реалізація іміджевої стратегії Одещини; ✓ позиціонування області у світовому економічному просторі як перспективної території для започаткування підприємницької діяльності; ✓ сприяння модернізації виробничого комплексу регіону; ✓ активізація міжнародного співробітництва та розширення географії міжрегіонального партнерства. 	
6. ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ оптимізація структури виробництва і споживання паливно-енергетичних ресурсів із збільшенням частки нетрадиційних видів палива та відновлюваних джерел енергії; ✓ скорочення споживання енергоносіїв в бюджетній сфері та житловому фонді, підвищення енергетичної ефективності будівель, забезпечення повного обліку енергоносіїв; ✓ оптимізація системи виробництва та транспортування теплової енергії, зниження її нераціонального споживання у кінцевого споживача; 	<p>⇒ розширення мережі енергетичної інфраструктури з відновлюваних джерел енергії з залученням вітчизняних та іноземних інвестицій в розвиток енергетичного сектору – <i>Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ реалізації енергоефективних та енергозберігаючих проєктів / заходів спрямованих на зменшення обсягів питомого споживання енергії у нежитлових та житлових будівлях (підвищення рівня енергетичної ефективності) – <i>Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ реалізація проєктів із заміни і модернізації котлів, установлення блочно-модульних котелень, утилізаторів тепла вихідних газів, індивідуальних теплових пунктів, заміни аварійних і старих теплових мереж, з метою зниження енергоємності виробництва теплової енергії, зменшення</p>

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
<ul style="list-style-type: none"> ✓ залучення зовнішнього фінансування та європейського досвіду у сферу енергоефективності та енергозбереження, модернізацію технологічного обладнання та здійснення заходів із заміщення традиційних видів палива альтернативними; ✓ впровадження та забезпечення функціонування системи енергетичного менеджменту в установах та закладах бюджетної та соціальної сфери області; ✓ підвищення комфортності умов проживання в житлових будинках та зменшення витрат домогосподарств на оплату житлово-комунальних послуг, інвестування ними в енергоефективність власного житла та покращення енергетичних характеристик житлового фонду. 	<p>обсягу втрат енергоресурсів під час її транспортування та постачання – <i>Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ впровадження технічних та організаційних заходів щодо зниження витрат бюджету на енергоносії та забезпечення економії обсягів паливно-енергетичних ресурсів бюджетними установами області – <i>Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ розширення мережі об'єктів теплоенергетики, що виробляють теплову енергію з альтернативних видів палива з метою зниження витрат бюджету на енергоносії, забезпечення економії обсягів паливно-енергетичних ресурсів бюджетними установами та заміщення традиційних видів палива альтернативними – <i>Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ збільшення використання розподіленої генерації, альтернативних джерел енергії та підвищення енергоефективності;</p> <p>⇒ будівництво ПЛ 330 кВ Новоодеська – Арциз із заміною ТА-2 на ПС 330 кВ «Арциз» – <i>Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації</i>.</p>

7. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СФЕРА

7.1. Демографічна ситуація, розвиток ринку праці та створення робочих місць

<ul style="list-style-type: none"> ✓ підвищення професійного рівня та конкурентоспроможності економічно активного населення; ✓ розширення сфери застосування праці та стимулювання зацікавленості роботодавців у створенні нових робочих місць; ✓ залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт, які провадяться для виконання робіт, що мають оборонний характер, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру, що виникли в період воєнного стану; ✓ підтримка середовища для внутрішньо переміщених осіб, зокрема реалізація комплексу заходів, що стосуються адаптації до нового місця проживання, забезпечення базових потреб населення на належному рівні, продовольчої безпеки, працевлаштування, соціальної підтримки та створення сприятливих умов для повернення до своїх домівок; ✓ спрямування зусиль фахівців з профорієнтації на 	<p>⇒ забезпечення надання шукачам роботи своєчасних та якісних послуг, спрямованих на прискорення їх працевлаштування – <i>Одеський обласний центр зайнятості</i>;</p> <p>⇒ заохочення роботодавців, які зберігають діючі та створюють нові робочі місця насамперед для громадян, які недостатньо конкурентоспроможні на ринку праці – <i>Одеський обласний центр зайнятості</i>;</p> <p>⇒ консолідація спільних зусиль всіх державних та недержавних структур та організацій як громадських, так і волонтерських, з метою сприяння надання всебічних, повноцінних, якісних та своєчасних послуг внутрішньо переміщеним особам та учасникам бойових дій – <i>Одеський обласний центр зайнятості</i>;</p> <p>⇒ забезпечення підвищення професійної якості робочої сили та її мобільності на ринку праці шляхом організації професійного навчання, орієнтованого на задоволення поточних та перспективних потреб роботодавців, з максимальним використанням навчальної бази Одеського центру професійно-технічної освіти державної служби зайнятості – <i>Одеський обласний центр зайнятості</i>.</p>
--	---

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
<p>підвищення мотивації громадян до роботи, в т. ч. осіб, які потребують додаткових державних гарантій щодо працевлаштування, а також осіб з обмеженими фізичними можливостями, які бажають працевлаштуватися за професіями актуальними на ринку праці з урахуванням їх особистих здібностей та схильностей; сприяти свідомому підходу безробітних до вибору професії;</p> <p>✓ нарощування обсягів професійного навчання безробітних під конкретне замовлення роботодавців та за професіями, що передбачають в подальшому самозайнятість або підприємництво, особливо мешканців сільської місцевості з урахуванням обмежених можливостей працевлаштування на вільні та новостворені робочі місця на селі.</p>	
<p>7.2 Грошові доходи населення, заробітна плата, легалізація заробітної плати та погашення заборгованості з її виплати</p>	
<p>⇒ налагодження ефективної співпраці відповідних територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади та місцевих органів виконавчої влади щодо здійснення контролю своєчасної і не нижче визначеного державою мінімального розміру оплати праці, виконання роботодавцями умов колективних договорів та галузевих угод у частині оплати праці, недопущення необґрунтованого зменшення заробітної плати;</p> <p>⇒ проведення роз'яснювальної роботи серед роботодавців щодо недопустимості використання робочої сили з порушенням трудового законодавства;</p> <p>⇒ сприяння скороченню нелегальної зайнятості населення області, легалізації трудових відносин та зростання середнього рівня заробітної плати;</p> <p>⇒ посилення роботи щодо забезпечення додержання мінімальних гарантій з оплати праці та у сфері боротьби з тіньовою зайнятістю, проведення правової роз'яснювальної роботи.</p>	
<p>7.3 Соціальне забезпечення</p>	
<p>⇒ формування нової формули державної політики, надання можливостей всебічної реалізації для ветеранів, одночасно з впровадженням політики щодо гарантій їх соціального захисту;</p> <p>⇒ створення єдиної системи обліку отриманих послуг ветераном;</p> <p>⇒ адаптація ветерана до цивільного життя, інтеграція в суспільство, отримання соціальної та професійної адаптації;</p> <p>⇒ виконання державних програм щодо забезпечення житлом окремих категорій громадян;</p> <p>⇒ підтримка осіб з інвалідністю внаслідок війни, членів родин загиблих (померлих) ветеранів війни;</p> <p>⇒ впровадження ефективних механізмів задоволення базових потреб внутрішньо переміщених осіб (далі - ВПО) та забезпечення доступу до послуг;</p> <p>⇒ посилення здатності громад сприяти адаптації ВПО та ефективно реагувати на нові виклики;</p> <p>⇒ забезпечення ВПО місцем тимчасового проживання;</p> <p>⇒ раціональне використання ресурсів громад і бюджетів усіх рівнів, а також підтримка осіб, які мають намір повернутися до покинутого місця проживання;</p>	

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2

⇒ виконання державних програм щодо забезпечення житлом ВПО.

7.4 Житлово-комунальне господарство

- ⇒ продовження фінансування заходів з розвитку систем водопостачання та водовідведення (капітальний ремонт, реконструкція та будівництво водопровідно-каналізаційних мереж, водопровідних і каналізаційних насосних станцій, артсвердловин, каналізаційних очисних споруд та резервуарів для накопичення чистої води) – *Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації;*
- ⇒ забезпечення надійності функціонування систем водопостачання та водовідведення та відновлення зруйнованої системи водопровідно-каналізаційного господарства внаслідок військової агресії російської федерації – *Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації;*
- ⇒ встановлення систем доочищення питної води – *Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації;*
- ⇒ ремонт та реконструкція систем водопостачання та водовідведення – *Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації;*
- ⇒ впровадження сучасних технологій та обладнання на об'єктах водопостачання та водовідведення – *Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації;*
- ⇒ забезпечення населення питною водою – *Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації.*
- ⇒ будівництво Болградського групового водопроводу сільгосподопостачання в Одеській області».

8. ГУМАНІТАРНА СФЕРА

8.1. Освіта

- ⇒ відновлення приміщень пошкоджених закладів освіти – *Департамент освіти і науки облдержадміністрації;*
- ⇒ створення безпечних умов для всіх категорій учасників освітнього процесу закладів освіти області усіх типів та форм власності – *Департамент освіти і науки облдержадміністрації, територіальні громади;*
- ⇒ забезпечення рівного доступу до здобуття дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти з врахуванням потреб та індивідуальних можливостей здобувчів освіти – *Департамент освіти і науки облдержадміністрації, територіальні громади;*
- ⇒ розвиток мережі закладів дошкільної освіти різних типів та форм, підтримка приватної ініціативи щодо ліцензування освітньої діяльності на рівні дошкільної освіти – *Департамент освіти і науки облдержадміністрації, територіальні громади;*
- ⇒ трансформація мережі закладів загальної середньої освіти, розбудова мережі профільних ліцеїв – *Департамент освіти і науки облдержадміністрації територіальні громади;*
- ⇒ впровадження реформи системи шкільного харчування - *Департамент освіти і науки облдержадміністрації, територіальні громади;*
- ⇒ реалізація заходів Концепції Нова українська школа у закладах загальної середньої освіти – *Департамент освіти і науки облдержадміністрації, територіальні громади;*
- ⇒ розширення мережі інклюзивно-ресурсних центрів в області – *Департамент освіти і науки облдержадміністрації, територіальні громади;*
- ⇒ сприяння організації інклюзивного навчання у закладах освіти – *Департамент освіти і науки облдержадміністрації;*
- ⇒ продовження цифровізації освітнього процесу закладів освіти області, використання новітніх інформаційних технологій, використання можливостей електронних цифрових сервісів в управлінських процесах – *Департамент освіти і науки облдержадміністрації, територіальні громади;*
- ⇒ збереження та розвиток мережі закладів позашкільної освіти області – *Департамент освіти і науки облдержадміністрації;*
- ⇒ здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
	<p>національних та європейських цінностей – <i>Департамент освіти і науки облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ реалізації завдань державної молодіжної політики в Одеській області – <i>Департамент освіти і науки облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ створення багатопрофільних центрів професійної освіти – <i>Департамент освіти і науки облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ модернізація професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти області – <i>Департамент освіти і науки облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ використання науково-технічного потенціалу області у частині реалізації проєктів регіонального розвитку – <i>Департамент освіти і науки облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ продовження співпраці з Міжнародним надзвичайним фондом допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) та Всесвітньої продовольчої програма ООН у частині всебічної підтримки освітньої діяльності здобувачів закладів освіти області, реалізації програми покращення шкільного харчування для учнів 1-4 класів тощо – <i>Департамент освіти і науки облдержадміністрації</i>.</p>
<p>8.2 Підтримка сім'ї, дітей та молоді</p>	<p>⇒ забезпечення підключення та функціонування ЄІАС «Діти» в сільських, селищних та міських радах – <i>Служба у справах дітей облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ розвиток системи патронатного виховання – <i>Служба у справах дітей облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ створення умов для реалізації права кожної дитини на виховання в сім'ї - <i>Служба у справах дітей облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ покращення співпраці суб'єктів виявлення дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах - <i>Служба у справах дітей облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ соціально-правовий захист дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах - <i>Служба у справах дітей облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ забезпечення роботи єдиної інформаційно-аналітичної системи ЄІАС «Діти», ведення електронного банку даних дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, потенційних усиновителів, опікунів (піклувальників), прийомних батьків та батьків-вихователів - <i>Служба у справах дітей облдержадміністрації</i>.</p> <p>⇒</p>
<p>8.3. Охорона здоров'я</p>	<p>⇒ реконструкція обласних лікарень (доросла та дитяча) Одеської області – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ збільшення доступності та наближення медичних послуг до споживача – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ подальше впровадження та розвиток трансплантації в Одеській області – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ збільшення кількості укладених контрактів із НСЗУ за пріоритетними напрямками – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ подальший розвиток мережі медичних установ, що надають медичну допомогу хворим з гострим ішемічним інсультом, розробка та впровадження нових алгоритмів профілактики раку молочної залози на первинній та вторинній ланці – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ затвердження спроможної мережі закладів охорони здоров'я госпітального округу, плану розвитку госпітального округу, за погодженням з МОЗ – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ зниження захворюваності на інфекційні хвороби – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ підвищення рівня обізнаності населення щодо профілактики інфекційних захворювань, в тому числі туберкульозу, ВІЛ-інфікування, вірусних гепатитів – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ підвищення рівня охоплення населення плановою імунопрофілактикою – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ підвищити медичні сервіси для надання медичної допомоги населенню області та внутрішньо переміщеним особам – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ підвищення рівня охоплення наркозалежних замісною підтримуючою терапією – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ вакцинація медичних працівників та пацієнтів із хронічною нирковою недостатністю проти вірусного гепатиту В – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>;</p>

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ забезпечення устаткування для безпечної та якісної вакцинації – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>; ⇒ розбудова системи інфекційного контролю в закладах охорони здоров'я – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>; ⇒ зниження рівня смертності від інфекційних захворювань – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>; ⇒ підвищення рівня раннього виявлення туберкульозу на первинній ланці – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>; ⇒ підвищення рівня раннього виявлення інфікування ВІЛ та вірусними гепатитами – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>; ⇒ підвищення охоплення пацієнтів з комбінованою патологією ВІЛ/туберкульоз сучасним лікуванням – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>; ⇒ підвищення рівня прихильності пацієнтів з комбінованою патологією (ВІЛ + туберкульоз, ВІЛ + наркозалежність, туберкульоз + наркозалежність, ВІЛ + туберкульоз + наркозалежність) лікуванню запропонованими сучасними методами – <i>Департамент охорони здоров'я облдержадміністрації</i>; ⇒ відновлення (будівництво) об'єктів інфраструктури стаціонарних госпіталів (польових мобільних госпіталів).
<p>8.4 Культура</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ відновлення пошкоджених в наслідок збройної агресії російської федерації проти України закладів культури та об'єктів культурної спадщини – <i>Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини облдержадміністрації</i>; ⇒ виконання заходів Програми розвитку та функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя в Одеській області на 2023- 2025 роки – <i>Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини облдержадміністрації</i>; ⇒ продовження роботи щодо створення цифрової спадщини Одеського регіону, впровадження сучасних інформаційних та інтерактивних технологій для організації музейних виставок, розвитку музейних та бібліотечних послуг тощо – <i>Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини облдержадміністрації</i>; ⇒ продовження роботи щодо формування нової моделі мережі закладів культури області з урахуванням ефективності їх діяльності – <i>Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини облдержадміністрації</i>; ⇒ участь культурних інституцій області в реалізації міжнародних мистецьких проєктів через культурну дипломатію, з метою поширення інформації про Україну та її культуру, війну росії в Україні, налагоджування діалогу між Україною та світовим суспільством – <i>Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини облдержадміністрації</i>.
<p>8.5 Фізична культура і спорт</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ створення нових сучасних закладів фізкультурно-спортивної реабілітації, розвиток спорту ветеранів війни; ⇒ реалізація проєктів та заходів із залучення всіх верств населення до регулярних занять фізичною культурою і спортом; ⇒ підтримка резервного спорту та спорту вищих досягнень.
<p>8.6 Туристично-рекреаційна галузь</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ регіональний розвиток туристичної інфраструктури та підвищення якості туристичного продукту; ⇒ маркетингова та рекламно-інформаційна діяльність; ⇒ сприяння розвитку рекреаційного та курортного потенціалу області.

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
<p>8.7 Розвиток громадянського суспільства</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ збільшення туристичного потоку завдяки ефективним маркетинговим стратегіям та інноваційним підходам до просування регіону; ✓ підвищення бюджетних надходжень від туристичної галузі: залучення вищого класу туристів та створення інноваційних продуктів і послуг плинне на збільшення витрат туристів в регіоні; ✓ використання цифрових технологій: впровадження мобільних додатків, віртуальної реальності та інших цифрових технологій може зробити туристичний досвід Одещини більш захоплюючим та зручним; ✓ залучення інвестицій: інноваційні проекти в туризмі та рекреації можуть привертати інвестиції, які сприяють розвитку галузі. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ аналіз практики функціонування громадських рад при органах виконавчої влади та подальше удосконалення засад їх діяльності, зокрема в частині процедури обрання складу громадських рад, посилення їх експертних функцій та залучення до формування і реалізації державної політики – <i>Департамент цифрового розвитку, інформаційної політики та кіберзахисту облдержадміністрації</i>; ⇒ сприяння підвищенню рівня залученості громадян до створення та діяльності інститутів громадянського суспільства – <i>Департамент цифрового розвитку, інформаційної політики та кіберзахисту облдержадміністрації</i>; ⇒ сприяння підвищенню рівня обізнаності інститутів громадянського суспільства щодо участі у конкурсах з метою отримання бюджетної підтримки, формуванню відповідних навичок – <i>Департамент цифрового розвитку, інформаційної політики та кіберзахисту облдержадміністрації</i>; ⇒ сприяння підвищенню рівня обізнаності громадян, представників бізнесу, державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування про роль інститутів громадянського суспільства, дієві механізми міжсекторальної співпраці, можливість отримання державної підтримки інститутами громадянського суспільства – <i>Департамент цифрового розвитку, інформаційної політики та кіберзахисту облдержадміністрації</i>; ⇒ сприяння професійному розвитку та сталості інститутів громадянського суспільства – <i>Департамент цифрового розвитку, інформаційної політики та кіберзахисту облдержадміністрації</i>; ⇒ проведення інформаційної кампанії щодо здатності держави і суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого походження і характеру, адаптуватися до змін безпекового середовища, підтримувати стале функціонування всіх сфер життя, швидко відновлюватися до бажаної рівноваги після кризових ситуацій – <i>Департамент цифрового розвитку, інформаційної політики та кіберзахисту облдержадміністрації</i>; ⇒ проведення інформаційної кампанії щодо протидії дезінформації – <i>Департамент цифрового розвитку, інформаційної політики та кіберзахисту облдержадміністрації</i>; ⇒ проведення інформаційної кампанії щодо функціонування української мови як державної, її всебічного розвитку та популяризації в усіх сферах суспільного життя – <i>Департамент цифрового розвитку, інформаційної політики та кіберзахисту облдержадміністрації</i>; ⇒ забезпечення проведення брифінгів та інтерв'ю з керівництвом облдержадміністрації та керівниками структурних підрозділів ОВА шляхом взаємодії та комунікації із регіональними та місцевими медіа задля донесення до населення важливих соціально-економічних, політичних та культурних аспектів життєдіяльності регіону та країни в цілому – <i>Департамент цифрового розвитку, інформаційної політики та кіберзахисту облдержадміністрації</i>.

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
9. ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду області ✓ налагодження співпраці з органами місцевого самоврядування, науковими та навчальними закладами, установами природно-заповідного фонду, громадськими організаціями щодо виявлення і підготовки пропозицій по заповіданню цінних природних комплексів та об'єктів; ✓ створення належних умов для охорони, збереження та розвитку існуючих об'єктів природно-заповідного фонду; ✓ збільшення інвестиційної привабливості природно-заповідного фонду за рахунок попиту на різні види рекреаційної та туристичної діяльності; ✓ підвищення екологічної свідомості широких верств населення; ✓ забезпечення екологічної безпеки шляхом запобігання або зниження рівня забруднення навколишнього середовища, зменшення обсягів відходів, викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти; ✓ організація та здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря на території Одеської області; ✓ внесення змін в Регіональний план управління відходами в Одеській області до 2030 року, у зв'язку з набрання чинності Закону України «Про управління відходами» та проектом Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку класифікації відходів»; ✓ побудова в Одеській області сміттепереробної інфраструктури (15 листопада 2023 року між Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів, Одеською обласною державною (військовою) адміністрацією та територіальними громадами області підписано Меморандум щодо будування в Одеській області сумісними зусиллями 7 модулів з перероблення побутових відходів); ✓ ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ в межах відповідних територій; ✓ розроблення, погодження та затвердження місцевих планів 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ розробка і затвердження регіональної комплексної програми з охорони довкілля на 2024-2028 роки - <i>Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації</i>; ⇒ розробка та впровадження Програми державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря для зони Одеська - <i>Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, районні адміністрації та територіальні громади Одеської області</i>; ⇒ посилення нагляду (контролю) спеціально уповноваженими на це органами виконавчої влади з метою забезпечення дотримання вимог законодавства про охорону довкілля місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами - <i>Державна екологічна інспекція Південно-Західного округу (Миколаївська та Одеська області), Державне агентство меліорації та рибного господарства в Одеській області, Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, Чорноморське басейнове управління Державного агентства меліорації та рибного господарства</i>); ⇒ виконання робіт з розчистки русел річок, захист від підтоплення та затоплення населених пунктів Одеської області - <i>Басейнове управління водних ресурсів річок Причорномор'я та нижнього Дунаю, Департамент з питань цивільного захисту, оборонної роботи та взаємодії з правоохоронними органами облдержадміністрації, Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації</i>; ⇒ розчистка каналів та шлюзів, які наповнюють Придунайські озера - <i>управління водного господарства Державного агентства меліорації та рибного господарства України, територіальні громади, Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації</i>); ⇒ капітальний ремонт каналізаційних очисних споруд - <i>Департамент систем життєзабезпечення та енергоефективності облдержадміністрації, територіальні громади, Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації</i>; ⇒ ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ в межах відповідних територій - <i>районні державні адміністрації, територіальні громади, Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації</i>; ⇒ розроблення, погодження та затвердження місцевих планів управління відходами - <i>територіальні громади, Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації</i>); ⇒ коригування та затвердження Регіонального плану управління відходів в Одеській області - <i>Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації</i>; ⇒ створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду - <i>Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, територіальні громади Одеської області</i>); ⇒ створення належних умов охорони, збереження та розвитку існуючих об'єктів природно-заповідного фонду - <i>Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, Державна екологічна інспекція Південно-західного округу (Миколаївська та Одеська області)</i>; ⇒ забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, видалення відходів виробництва, одержання і застосування біоцидів та фітофармацевтичних

Оперативні цілі (пріоритетні напрямки)	Основні заходи виконання (ключові кроки реалізації Програми) на 2024 рік
1	2
<p>управління відходами;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ розроблення регіональної та місцевої стратегій адаптації до змін клімату; ✓ обстеження територій та розрахунок завданих збитків навколишньому природному середовищу Одещини внаслідок російської агресії. 	<p>препаратів, включно з відходами пестицидів та гербіцидів, які не відповідають стандартам, мають прострочений термін придатності чи не придатні для використання за призначенням - <i>Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ інформування населення про стан навколишнього природного середовища в Одеській області - <i>Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації</i>;</p> <p>⇒ координація розрахунків збитків завданих навколишньому природному середовищу внаслідок військової агресії рф на території області - <i>Державна екологічна інспекція Південно-Західного округу (Миколаївська та Одеська області), Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації</i>.</p>

2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

/у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено/

Характеристика поточного стану довкілля Одеської області, скорочено наведена у даному звіті відповідно до даних Екологічного паспорту Одеської області за 2022 р. та Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Одеській області у 2022 році. Із зазначеними документами у повному обсязі можна ознайомитися на сайті Департаменту екології та природних ресурсів Одеської ОДА за посиланням <https://ecology.odessa.gov.ua/zvti/>.

2.1 Адміністративний устрій

Одеська область - найбільша за територією область України, розташована на південному заході країни (Рис.1). Одна з найрозвиненіших областей країни в економічному, туристичному, культурному та науковому напрямках. На півночі та сході межує (за годинниковою стрілкою) з Вінницькою, Кіровоградською та Миколаївською областями, омивається водами Чорного моря, на півдні - з Румунією, на заході - із Молдовою.

Одеську область було утворено 27.02.1932 р., коли ЦВК СРСР затвердив постанову IV позачергової сесії ВУЦВК від 09.02.1932 р. про створення на території Української СРР п'яти областей. У 1954 р. до її складу увійшла територія колишньої Ізмаїльської області (територія від Дністровського лиману до р. Дунай).

У рамках реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади (децентралізації) на території Одеської області на початок 2020 року в області було утворено 37 територіальних громад (ТГ), в яких відбулись перші місцеві вибори депутатів та голів. На прямих бюджетних відносинах перебували 31 ТГ. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 № 623-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Одеської області», затверджено перелік спроможних територіальних громад, яким передбачено функціонування на Одещині 91 територіальної громади (ТГ) – 19 міських ТГ, 25 селищних ТГ та 47 сільських ТГ.

Постановою Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів» утворено в Україні 136 районів, у т. ч. в Одеській області – 7 (таблиця 2.1.1).

Таблиця 2.1.1

№	Назва району	Адміністративний центр району	Площа, км ²	Населення, осіб (на 01.01.2022)	Щільність населення осіб/км ²	К-ть міст	К-ть населених пунктів	К-ть громад
1	 Березівський район	м. Березівка	5549,8	104969	18,91	1	226	16
2	 Білгород-Дністровський район	м. Білгород-Дністровський	5155,0	196618	38,14	2	134	16
3	 Болградський район	м. Болград	4518,0	144377	31,96	2	99	10
4	 Ізмаїльський район	м. Ізмаїл	3131,1	204745	65,39	4	52	6
5	 Одеський район	м. Одеса	3922,8	1378490	351,4	5	155	22
6	 Подільський район	м. Подільськ	7056,5	220786	31,28	4	299	12
7	 Роздільнянський район	м. Роздільна	3572,2	101407	28,39	1	209	9

Рис.1 – Межі території Одеської області

2.2 Фізико-географічне розташування

Область займає територію Північно-Західного Причорномор'я від гирла річки Дунай до Тилігульського лиману, а від моря на північ на 250 км.

На півночі Одеська область межує з Вінницькою та Кіровоградською, на сході – з Миколаївською областями, на заході – з Молдовою, а на південному заході – з Румунією. Всього в межах області пролягає 1362 кілометри державного кордону України. Площа Одеської області становить 5,5% території України.

Геополітичне розташування Одещини обумовлене як вигідним транспортно-географічним розміщенням, так і зростаючою активізацією її участі у великих європейських міжрегіональних організаціях - Асамблеї європейських регіонів і Робітничої співдружності придунайських країн. Будучи частиною морського фасаду країни, Одеська область значною мірою сприяє активній участі України в роботі країн-членів Чорноморського економічного співробітництва.

2.3 Природно-кліматичні умови

Клімат області вологий, помірно континентальний. У цілому клімат поєднує риси континентального і морського. Зима м'яка, малосніжна і нестійка; середня температура січня від -2°C на півдні до -5°C на півночі. Для весни характерні похмура погода, тумани у зв'язку з охолоджуючим впливом моря. Літо переважно спекотне, сухе; середня температура липня від 21°C на північному заході до 23°C на півдні, максимальна до 36-39°C (в останні роки і більше). Осінь тривала, тепліше весни, в основному хмарна.

Середньорічна температура коливається від 8,2°C на півночі до 10,8°C на півдні області. Загальна сума опадів 340-470 мм на рік, головним чином випадають влітку (часто у вигляді злив). Число годин сонячного сяйва приблизно 2200 на рік. Тривалість вегетаційного періоду 168-210 днів із загальною сумою температур від 28°C до 34°C.

Взимку переважають північні і південно-західні вітри, влітку - північно-західні і північні. Південна половина області схильна до посух, курних бурь, суховіїв.

2.4 Стан атмосферного повітря

Сучасне виробництво висуває нові складні проблеми, зокрема збереження чистоти одного з найважливіших компонентів біосфери – повітряної оболонки. Останнім часом фактори антропогенного забруднення атмосфери набули глобального характеру.

Одеська область – регіон, що виділяється у господарському комплексі України своїми транспортно-розподільчими функціями, розвиненою промисловістю, інтенсивним сільськогосподарським виробництвом.

Загальна кількість підприємств, що у процесі діяльності впливають на стан атмосферного повітря складає понад 3000 суб'єктів господарювання.

До переліку екологічно-небезпечних об'єктів (найбільших забруднювачів) відносяться наступні підприємства Одеської області:

- ВНС «Головна» «Інфоксводоканал»; ВНС «Південна» «Інфоксводоканал»; ВНС «Котовська» «Інфоксводоканал»; ВНС «Столбова» «Інфоксводоканал»; ВНС «Жевахова гора» «Інфоксводоканал»; ВНС «Шкодова гора» «Інфоксводоканал»; ВНС «Західна» «Інфоксводоканал» – очистка та подача води;

- ПАТ «Одеський припортовий завод» - виробництво міндобрив та переробка аміаку;

- ТОВ «СОЮЗ»; ТОВ «РАФ» - розміщення ТПВ;

- КП «Білгород-Дністровськводоканал»; АТ «Котовськводоканал»; ПАТ «Ізмаїльський целюлозо-картонний комбінат»; ТДВ «Арцизький завод залізобетонних виробів» - міські очисні споруди;

- Одеська дільниця КС-15 Миколаївського управління магістрального аміакопроводу – транспортування аміаку;

-Магістральні газопроводи Одеське лінійно-виробниче управління магістральних газопроводів; Аміакопровід «Тольяті-Горлівка-Одеса» МДП «Трансаміак»; Нафтопровід «Снігурівка Одеса»; Одеське районне нафтопровідне управління: дільниця 10 км магістрального нафтопроводу «Снігурівка -Одеса»; дільниця 145 км магістрального нафтопроводу «Снігурівка - Одеса»; дільниця 177 км магістрального нафтопроводу «Снігурівка -Одеса»; дільниця 277 км магістрального нафтопроводу «Кременчуг-Херсон»; дільниця 45-46 км магістрального нафтопроводу «Снігурівка -Одеса»; Нафтопровід «Одеса-Броди»; МНТ (морський нафтовий термінал) «Південний» філії МН «Дружба» ПАТ «Укртранснафта»; ГКС «Березівка» Одеське лінійно-виробниче управління магістральних газопроводів» УМГК «Прикарпаттрансгаз» – транспортування вибухонебезпечних речовин;

- ПАТ «Одеський нафтопереробний завод» - переробка та зберігання вибухопожежонебезпечних речовин;

- МНТ «Південний» Філія «Південні магістральні нафтопроводи» ПАТ «Укртранснафта» - Переробка вантажів та зберігання вибухопожежонебезпечних речовин;

- ГКС «Ананьїв»; ГКС «Тарутине» - зберігання вибухопожежонебезпечних речовин;

- Газопроводи «Кривий Ріг-Одеса»; «Одеса-Кишинів-Рибниця», «Роздільна-Ізмаїл», «Ананьїв-Тирасполь», «Шебелинка-Дніпропетровськ-Одеса», «Шебелинка-Дніпропетровськ-Кривий Ріг-Ізмаїл» - транспортування газоподібного палива.

Майже три чверті усіх викидів забруднюючих речовин нашого регіону (70,4%) спричинено підприємствами постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, 15,9% – підприємствами переробної промисловості.

Основними токсичними інгредієнтами, якими забруднювалось повітря від стаціонарних джерел, були метан (72 % від сумарних обсягів), речовини у вигляді твердих суспендованих частинок (8,1%), оксид вуглецю (9,1%), діоксид азоту (4,3%), діоксид сірки (2,3%), неметанові леткі органічні сполуки (1,9%), аміак (1,8%).

Більше половини усіх викидів забруднюючих речовин області припадало на м. Одеса – 21,72 тис. т.

Негативний вплив на довкілля мають викиди діоксиду вуглецю. Це парниковий газ, який затримує інфрачервоне випромінювання земної поверхні, що призводить до глобального потепління на планеті. У 2022 році в атмосферу області потрапило 1,4 млн. т діоксиду вуглецю, що на 10,8% менш, ніж у 2021 р.

Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах Одеської області наведена в таблиці 2.4.1.

Таблиця 2.4.1

Назва населеного пункту	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
м. Одеса	9,72	11,947	12,047	18,314	20,121	25,382	21,719
м. Ізмаїл	1,303	1,373	1,309	1,986	0,831	2,209	1,927
м. Чорноморськ	1,147	0,980	1,406	1,619	1,605	1,519	1,393
м. Южне	2,482	1,689	1,551	1,575	1,90	2,238	1,521
Всього по Одеській області:	26,074	26,373	29,598	37,412	33,106	42,639	35,905

Основні забруднювачі атмосферного повітря наведені в таблиці 2.4.2

Таблиця 2.4.2

№ п/п	Підприємство - забруднювач	Відомча приналежність	Валовий викид, т		Зменшення/- збільшення/+	Причина зменшення/ збільшення
			2021 р.	2020 р.		
1	ПАТ «Одеський припортовий завод»	Мінпромполітики	965,573	1640,726	-675,163	Зменшення обсягів виробництва
2	ТОВ «ІНФОКС»	-	842,799	831,825	10,974	-
3	КП «Теплопостачання міста Одеси»	-	746,042	670,412	75,630	-
4	АТ «Одесагаз»	Держнафтогаз	18201,859	21913,059	-3711,20	Зменшення ремонтних робіт на технологічному обладнанні.
5	ТОВ «Шляховик-97»	-	1536,314	501,914	+1034,40	Збільшення обсягів виробництва

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності наведені в таблиці 2.4.3.

Таблиця 2.4.3

№ п/п	Види економічної діяльності	Кількість підприємств, які мали викиди, од.	Обсяги викидів по регіону	
			у 2021 р. тонн	у % до 2020 р. тонн
1	2	3	4	5
	Усі види економічної діяльності, у т. ч.:	316	35905,9	84,2
1.	Сільське, лісове та рибне господарство	28	489,6	77,1
2.	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	-	-	-
3.	Переробна промисловість	86	5721,8	110,5
4.	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	18	25277,5	82,7
5.	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	5	1145,7	100,9
6.	Будівництво	5	18,4	62,9
7.	Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт	8	47,3	195,5
8.	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	59	1816,6	64,7

№ п/п	Види економічної діяльності	Кількість підприємств, які мали викиди, од.	Обсяги викидів по регіону	
			у 2021 р. тонн	у % до 2020 р. тонн
1	2	3	4	5
9.	Тимчасове розміщення й організація харчування	1	3,2	107,2
10.	Інформація та телекомунікації	1	15,9	71,7
11.	Фінансова та страхова діяльність	2	9,1	102,1
12.	Операції з нерухомим майном	11	31,2	81,3
13.	Професійна, наукова та технічна діяльність	2	2,1	42,4
14.	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	11	306,1	94,4
15.	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	23	378,8	39,5
16.	Освіта	16	177,5	45,6
17.	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	36	454,6	94,2
18.	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	3	10,4	92,1
19.	Надання інших індивідуальних послуг	1	0,1	97,8

Внаслідок інтенсивного руху транзитного автотранспорту через населені пункти, а також в зв'язку із збільшенням кількості транспортних засобів у місцевих жителів, спостерігається забруднення атмосферного повітря викидами вихлопних газів. Вихлопні гази містять певну кількість (залежно від палива, типу двигуна та його технічного стану) токсичних і шкідливих компонентів не тільки для людського організму, а й для всього довкілля.

Зменшення цього впливу можливе шляхом удосконалення схем руху, будівництвом об'їзних шляхів, розташування майданчиків для паркування автомобілів, покращення якості пального, покращення якості автодоріг.

З метою оцінки можливого впливу забруднення атмосферного повітря на стан здоров'я населення в населених пунктах області ДУ «Одеський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» проводився постійний моніторинг за станом його якості.

Лабораторний контроль атмосферного повітря проводився на території житлової забудови 49 населених пунктів, у тому числі на території 18 сільських населених пунктів. лабораторні дослідження здійснювалися на визначення 27 забруднюючих речовин в атмосферному повітрі.

Протягом 2022 року у рамках програми соціально-гігієнічного моніторингу була досліджена 3 971 проба атмосферного повітря, у тому числі на території житлової забудови міст Одеса, Ізмаїл, Подільськ, Білгород-Дністровський, Роздільна, Южне, Кілія, Біляївка, Балта, Березівка, Овідіополь, Рені, Болград, Любашівка було відібрано та досліджено 3 752 проб, на території сільських населених пунктів - 219 проби атмосферного повітря, перевищення граничнодопустимих концентрацій відсутні.

Перевищення максимально-разових граничнодопустимих концентрацій було виявлено у 1 пробі на маршрутному пості, розташованого поруч з автомагістралями з високою щільністю руху транспорту м. Одеса (перехрестя вулиць Преображенська та Велика Арнаутська) по вмісту окису вуглецю (максимальна концентрація – 1,04 Г).

Перевищень ГДК в рекреаційних зонах міста не виявлено.

Перевищень ГДК таких специфічних для промисловості міста речовин, як аміак, бензол, марганець, хлорид водню, сірководню в ході моніторингу виявлено не було.

Моніторинг за станом атмосферного повітря також здійснювався пересувною екологічною лабораторією КП «Муніципальний центр екологічної безпеки» Одеської міської ради в затверджених точках контролю, розміщених на перехрестях транспортних магістралей міста, на кордонах санітарно-захисних зон потенційно-небезпечних об'єктах м. Одеси, в прибережній зоні, а також в парках і скверах, відповідно до затвердженого плану графіку.

Спостереження проводилися з автоматичним відбором проб та вимірами концентрацій газоаналізаторами з 6 забруднюючими речовинами (оксид вуглецю, озон, сірководень, діоксиду сірки, пил, діоксиду азоту).

За звітний період виконано 1 000 спостережень з автоматичним відбором проб та 5 015 визначення концентрацій забруднюючих речовин у встановлених точках на території міст.

В прибережній зоні, а також в парковій зоні міста моніторинг показав мінімальний вміст забруднюючих речовин в атмосферному повітрі.

Громадськості відкрито онлайн доступ до результатів вимірювань на офіційному веб-сайті: <https://ecology.od.gov.ua> у розділі «Моніторинг довкілля».

Радіаційне забруднення атмосферного повітря

Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. №391 для визначення радіаційної обстановки запроваджено щоденний моніторинг експозиційної дози гамма-випромінювання на території м. Одеси та районів області. В м. Одесі було встановлено 30 контрольних точок.

В районних центрах виміри проводилися у містах проживання і відпочинку населення не менше ніж у 10 контрольних точках населеного пункту.

Всього за 2022 рік проведено 205 600 моніторингових досліджень за гаммафоном (експозиційної дози гамма-випромінювань). Середні значення потужності експозиційної дози гамма-випромінювання коливаються від 0,07 до 0,15 мкЗв/годину, що не перевищує допустимі рівні.

Радіаційний фон на території області складає 11-14 мкР/год., що відповідає природному фону багаторічних спостережень.

2.5 Водні ресурсів

Водні ресурси області складаються з запасів підземних та поверхневих вод. Запаси поверхневих вод на території області розподіляються нерівномірно. Північна та центральна частини території характеризуються обмеженими запасами води, а південь та захід, які тяжіють до річок Дністер та Дунай, мають великий запас води.

Станом на 01.01.2022 на території Одеської області нараховується 3147 водозаборів, які належать 2236 водокористувачам. Загальна кількість водопунктів складає 5951 у тому числі артезіанських свердловин – 5748, шахтних колодязів – 193, джерельних каптажів – 9.

За підсумками 2022 року загальна протяжність водопровідних мереж в Одеській області становить 10162,1 км, з них у ветхому та аварійному стані – 3053,3 км, що становить 30,05 % від загальної протяжності. Протяжність каналізаційних мереж складає 1886,4 км, з них у ветхому та аварійному стані – 857,3 км, що становить 45,4 % від загальної протяжності.

Однак, забезпеченість підземними водами якісною питною водою у цілому по області становить близько 30 %. Питне водопостачання області майже на 80 % забезпечується за

рахунок поверхневих джерел, тому якість води у поверхневих водних об'єктах є вирішальним чинником санітарного та епідеміологічного благополуччя населення.

Одеський водопровід одержує воду з поверхневих джерел річок Дністер, Ізмаїльський район з ріки Дунай, Болградський район з озера Ялпуг. Всі інші населені пункти користуються водою з підземних джерел.

На території Одеського регіону за особливостями водокористування та умовами водозабезпеченості у межах існуючих річкових басейнів можна виділити п'ять водогосподарських районів, а саме:

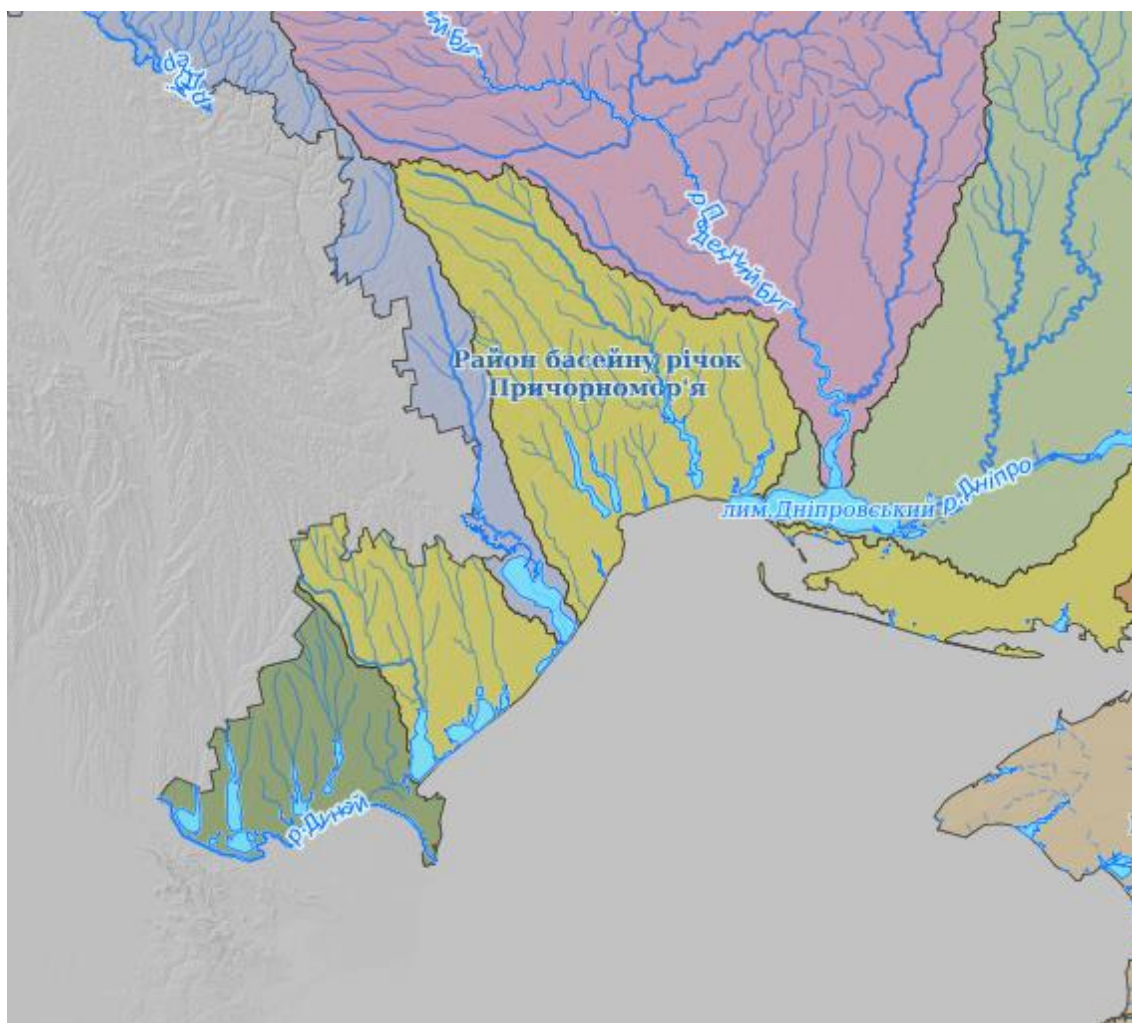
1. Північний водогосподарський район охоплює територію Подільського району (колишні Ананівський, Балтський, Кодимський, Подільський, Окнянський, Любашівський і Савранський адміністративних районів). На території зазначених районів налічується 1079 артсвердловин, з них 786 (73 %) знаходяться у незадовільному технічному стані. Підземні джерела районів є основним джерелом водопостачання і оцінюються, як придатні для питного водокористування.

2. Центральний водогосподарський район охоплює території Березівського району та Роздільняського району (колишні Великомихайлівський, Миколаївський, Захарівський та Ширяївський адміністративні райони). На території зазначених районів налічується 1155 артсвердловин, з них 796 (69 %) знаходяться у незадовільному технічному стані. Мінералізація підземних вод, головним чином верхньосарматських (розвідані горизонти, на які бурять свердловини для споживання води на питні потреби) водоносних горизонтів артезіанського басейну підвищена, але вони являються єдиним джерелом водопостачання.

3. Приміський (Придністровський) водогосподарський район охоплює території міст Одеса, Чорноморськ, Южний, Теплодар, Білгород-Дністровський та Білгород-Дністровського, Одеського, Роздільняського районів (колишні Біляївський, Лиманський, Іванівський, Овідіопольський та Роздільнянський адміністративних райони). Забір води для питного водопостачання здійснюється з річки Дністер та підземних водоносних горизонтів. На території зазначених районів налічується 2338 артсвердловин, з них 1397 артсвердловин (60 %) знаходяться у незадовільному технічному стані.

4. Південно-Західний водогосподарський район охоплює територію Болградського та Білгород-Дністровського району (колишні Арцизький, Саратовський, Тарутинський і Татарбунарський адміністративних райони) та характеризується у цілому незадовільною водогосподарською ситуацією та відсутністю надійних джерел водопостачання – розвідані підземні води мають високу мінералізацію. На території зазначених районів налічується 796 артсвердловин, з них 470 (59 %) знаходяться у незадовільному технічному стані.

5. Придунайський водогосподарський район охоплює територію міста Ізмаїл та Болградського, Ізмаїльського районів (колишні Болградський, Ізмаїльський, Кілійський і Ренійський адміністративні райони). Забір води для питного водопостачання здійснюється з річки Дунай та підземних водоносних горизонтів. На території зазначених районів налічується 296 артсвердловин, з них 204 (69 %) знаходяться у незадовільному технічному стані.

Рис.2 – Викопіювання з Геопорталу Державний водний кадастр України

У 2022 році забір води з природних водних об'єктів складає 667,633 млн. м³, що на 335,2 млн. м³ менше ніж у 2021 році.

Водопостачання від загального обсягу використаної прісної води становить 175,4 млн. м³ та розподіляється наступним чином:

- питні та санітарно-гігієнічні потреби – 64,458 млн. м³;
- виробничі потреби – 32,259 млн. м³;
- зрошення – 73,013 млн. м³;
- сільськогосподарські – 1,908 млн. м³.

Загальний обсяг водовідведення у 2022 році склав 95,715 млн.м³, у тому числі у поверхневі водні об'єкти 93,461 млн. м³ (таблиця 4.1.3.2.).

Скид забруднених стічних вод у водні об'єкти складає 4,740 млн. м³ з них недостатньо очищених 2,892 млн.м³, без очищення – 1,911 млн. м³ (табл. 4.1.3.2).

У порівнянні з 2021 роком зменшився скид забруднених стічних вод на 26,757 млн.м³, що може бути наслідком погіршення роботи очисних споруд та якості очистки зворотних (стічних) вод.

Основними забруднювачами являються: ТОВ «Інфокс» філія «Інфоксводоканал», КП «Чорноморськводоканал», КП «Водоканал» м. Арциз, КВЕП «Подільськводоканал», КП «Білгород-Дністровськводоканал», Затоківське ВУЖКГ, КП «Балтаводоканал», ПАТ «Целюлозно-картонний комбінат», МКП «Теплодарводоканал» та інші.

Основними забруднювачами поверхневих вод є підприємства житлово- комунального господарства. Скид стічних вод від яких у 2022 році складає 93,461 млн.м³.

Дослідження фізико-хімічних показників якості води проводились лабораторією моніторингу вод та ґрунтів БУВР річок Причорномор'я та нижнього Дунаю. Інформація щодо проведених досліджень якості поверхневої води наведена в таблиці 2.5.1.

Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод

Таблиця 2.5.1

Назва водного об'єкту	Кількість контрольних створів, у яких здійснювались вимірювання, од		Відібрано та проаналізовано проб води, од.	Кількість показників, одиниць***	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.
	усього	у тому числі з перевищенням ГДК			
1	2	3	4	5	6
Басейн р. Дністер					
р. Дністер	2	2	24 (фізико-хімічних) та 24 (пріоритетних)	614 фізико-хімічних та 1464 пріоритетних забруднюючих речовин	19 (ХСК, циперметрин, алахлор, цибутрин, Cu,Zn,Cr)
р. Ягорлик	1	1	11(фізико-хімічних) та 11(пріоритетних)	286 фізико-хімічних та 671 пріоритетних забруднюючих речовин	8 (ХСК, БСК ₅ , Cu,Zn,Cr)
р. Білочі	1	1	11(фізико-хімічних) та 11(пріоритетних)	286 фізико-хімічних та 671 пріоритетних забруднюючих речовин	15 (ХСК, БСК ₅ , циперметрин, Cu,Zn,Cr, бензо(b), флуорантен)
Кучурганське водосховище	2	2	20 фізико-хімічних) та 20 (пріоритетних)	520 фізико-хімічних та 1220 пріоритетних забруднюючих речовин	79 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , СПАР, циперметрин, Cu,Zn,Cr)
р. Турунчук	1	1	10 фізико-хімічних) та 10 (пріоритетних)	260 фізико-хімічних показників та 610 пріоритетних забруднюючих речовин	14 (ХСК, БСК ₅ , циперметрин, СПАР, Zn,Cr)
Дністровський лиман	1	1	11 (пріоритетних)	671 пріоритетних забруднюючих речовин	17 (мінералізація, БСК ₅ , ХСК, Cu,Zn,Cr)
Басейн р. Дунай					
р. Дунай	8	8	33 фізико-хімічних) та 90 (пріоритетних)	880 фізико-хімічних та 4819 пріоритетних забруднюючих речовин	81 (ХСК, БСК ₅ , залізо циперметрин, цибутрин, бензо (g,h,i) перілен)
водосховище Ялпуг-Кугурлуй	3	3	12 фізико-хімічних)	312 фізико-хімічних та 2074	60 (мінералізація, ХСК, циперметрин Cu,Zn,Cr)

			та 34 (пріоритетних)	пріоритетних забруднюючих речовин	
водосховище Китай	1	1	12 (пріоритетних)	732 пріоритетних забруднюючих речовин	34 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , Cu,Zn,Cr, циперметрин)
водосховище Кагул	1	1	11(пріоритетних)	671 пріоритетних забруднюючих речовин	16 (ХСК, БСК ₅ , циперметрин, Cu,Zn,Cr)
водосховище Катлабух	2	2	20 (пріоритетних)	1220 пріоритетних забруднюючих речовин	65 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, цибутрин, Cu,Zn,Cr)
р. Великий Ялпуг	1	1	5 фізико-хімічних та 5 (пріоритетних)	130 фізико-хімічних та 305 пріоритетних забруднюючих речовин	7 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин Cu,Zn,Cr)
р. Киргиж-Китай	1	1	7 фізико-хімічних та 7 (пріоритетних)	182 фізико-хімічних та 427 пріоритетних забруднюючих речовин	37 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , Fe, NH ₄ , циперметрин, флуорантен, цибутрин, бензо(b)флуорантен, бензо(k)флуорантен, бензо(g,h,i)перілен Cu,Zn,Cr)
р. Карасулак	1	1	10 пріоритетних	610 пріоритетних забруднюючих речовин	21 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, бензо(b)флуорантен, бензо(k)флуорантен, бензо(g,h,i)перілен, цибутрин, Zn,Cr)
р. Нерушай	1	1	12 пріоритетних	732 пріоритетних забруднюючих речовин	15 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, Zn,Cr)
р. Ташбунар	1	1	5 пріоритетних	305 пріоритетних забруднюючих речовин	21 (мінералізація, ХСК, БСК ₅)
озеро Саф'яни	1	1	1 пріоритетних	61 пріоритетних забруднюючих речовин	8 (мінералізація, БСК ₅ , ХСК, циперметрин, цибутрин, Cu,Zn,Cr)
Басейн річки Південний Буг					
р. Кодима	1	1	11(пріор.)	671 пріоритетних ЗР	7 (циперметрин, Cu,Cr, цибутрин)
Басейн річок Причорномор'я					
р. Каплань	1	1	7 (фізхім) та 7 (пріор.)7	133 фіз.-хім. та 122 пріоритетних	13 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин,

			(пріор.)	ЗР	Zn,Cr)
р. Чага	1	1	7 (фізхім) та 4 (пріор.)	185 фіз.-хім. та 244 пріоритетних ЗР	34 (мінералізація, ХСК, СПАР, БСК ₅ , Fe, флуорантен, NH ₄ , бензо(а)пірен, цибутрин, бензо(б)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,х,і)перілен, циперметрин, Zn)
р. Когильник	1	1	11 (фізхім) та 8 (пріор.)	289 фіз.-хім. та 488 пріоритетних ЗР	42 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , СПАР, NH ₄ , Cu,Zn, бензо(б)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,х,і)перілен, циперметрин)
р. Сарата	1	1	7 (фізхім) та 4 (пріор.)	185 фіз.-хім. та 244 пріоритетних ЗР	26 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , СПАР, бензо(б)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,х,і)перілен, циперметрин, Zn,Cr;)
р. Хаджидер	2	2	11 (фізхім) та 8 (пріор.)	289 фіз.-хім. та 976 пріоритетних ЗР	43 (мінералізація, БСК ₅ , ХСК, NH ₄ , СПАР, циперметрин, Zn,Cr; низький розчинений кисень у травні, вересні)
Водосховище Сасик	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	30 (мінералізація, БСК ₅ , ХСК, циперметрин, бензо(г,х,і)перілен, Zn,Cr)
р. Алкалія	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	11 (ХСК, мінералізація, циперметрин, Zn,Cr)
р. Великий Куяльник	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	1(мінералізація, ХСК, тетрахлорметан)
р. Тилігул	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	12(ХСК, мінералізація, флуорантен, бензо(б)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,х,і)перілен, циперметрин, Cu,Zn,Cr)
Хаджибейський лиман	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	20 (ХСК, БСК ₅ , мінералізація, флуорантен, циперметрин, бензо(а)пірен

					бензо(b)флуорантен, бензо(k)флуорантен, бензо(g,h,i)перілен Cu,Zn,Cr)
Тилігульський лиман	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	14 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, тетрахлорметан, Cu,Zn,Cr)

2.6 Земельні ресурси, ґрунти та надра

Земельні ресурси Одеської області (3331,4 тис. га) характеризуються надзвичайно високим рівнем освоєння.

Найбільшою є питома вага земель сільськогосподарського призначення – 2588,18 тис. га, з них рілля – 2077,04 тис. га. У структурі земель сільськогосподарського призначення займають 77,69 %, у тому числі рілля – 62,35 %.

Землі лісогосподарського призначення, ліси та інші лісовкриті площі займають 223,41 тис. га або 6,71 % території області.

Землі водного фонду займають 210,74 тис. га або 6,33 % території області

Структура земельного фонду регіону наведена в таблиці 2.6.1.

Таблиця 2.6.1

Основні види земель та угідь			2018		2019		2020		2021	
			всього, тис.га	% до загальної площі тер-рії	всього, тис.га	% до загальної площі тер-рії	всього, тис.га	% до загальної площі тер-рії	всього, тис.га	% до загальної площі тер-рії
1			4	5	6	7	8	9	10	11
Загальна територія, у т.ч.	3331,4	100,0	3331,4	100,0	3331,38	100,0	3331,40	100,00	3331,38	100,00
1. Сільськогосподарські угіддя	2591,6	77,8	2588,22	77,69	2588,18	75,56	2588,18	77,69	2588,22	75,56
рілля	2075,3	62,3	2076,97	62,35	2077,04	62,34	2077,04	62,35	2077,04	62,34
перелоги	27,40	0,82	27,18	0,82	27,18	0,82	27,18	0,82	27,18	0,82
багаторічні насадження	86,5	2,60	82,331	2,47	82,29	2,47	82,29	2,47	82,29	2,47
сіножаті і пасовища	402,40	12,08	401,75	12,06	401,67	12,06	401,67	12,06	401,67	12,06
2. Ліси та інші лісовкриті площі	222,99	6,70	223,36	6,70	223,41	6,71	223,41	6,71	223,41	6,71
з них вкриті лісовою рослинністю	199,8	6,00	200,245	6,01	200,20	6,01	200,75	6,03	200,20	6,01
3. Забудовані землі	131,16	3,90	134,14	4,03	134,14	4,02	134,17	4,03	134,14	4,02
4. Відкриті заболочені землі	73,30	2,20	77,2	2,32	76,97	2,31	76,96	2,31	76,97	2,31
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	33,80	1,01	30,79	0,92	31,03	0,93	31,03	0,93	31,03	0,93
6. Інші землі	278,55	8,36	277,69	8,34	277,65	8,33	277,65	8,33	277,65	8,33
Всього земель (суша)	3120,8	93,68	3120,66	93,67	3120,65	93,67	3120,66	93,67	3120,65	93,67
Території, що покриті поверхневими водами	210,6	6,32	210,74	6,33	210,73	6,33	210,74	6,33	210,73	6,33

Найважливішою і найбільш поширеною ґрунтоутворюючою породою на території області є лес (рис.3). У лісостеповій частині ґрунтовий покрив досить різноманітний. Але більшу частину Одеського лісостепу вкривають середньогумусні чорноземи (вміст гумусу 5-8%). У багатьох містах трапляються невеличкими острівцями опідзолені сірі і деградовані ґрунти. У долинах рік поширені піщані алювіально-лучні ґрунти. Різноманітність ґрунтів у лісостеповій частині області пояснюється тим, що в минулому ґрунти тут утворилися, як під лісовою, так і під трав'янистою рослинністю. Для всіх ґрунтових комплексів одеського лісостепу характерна природна родючість.

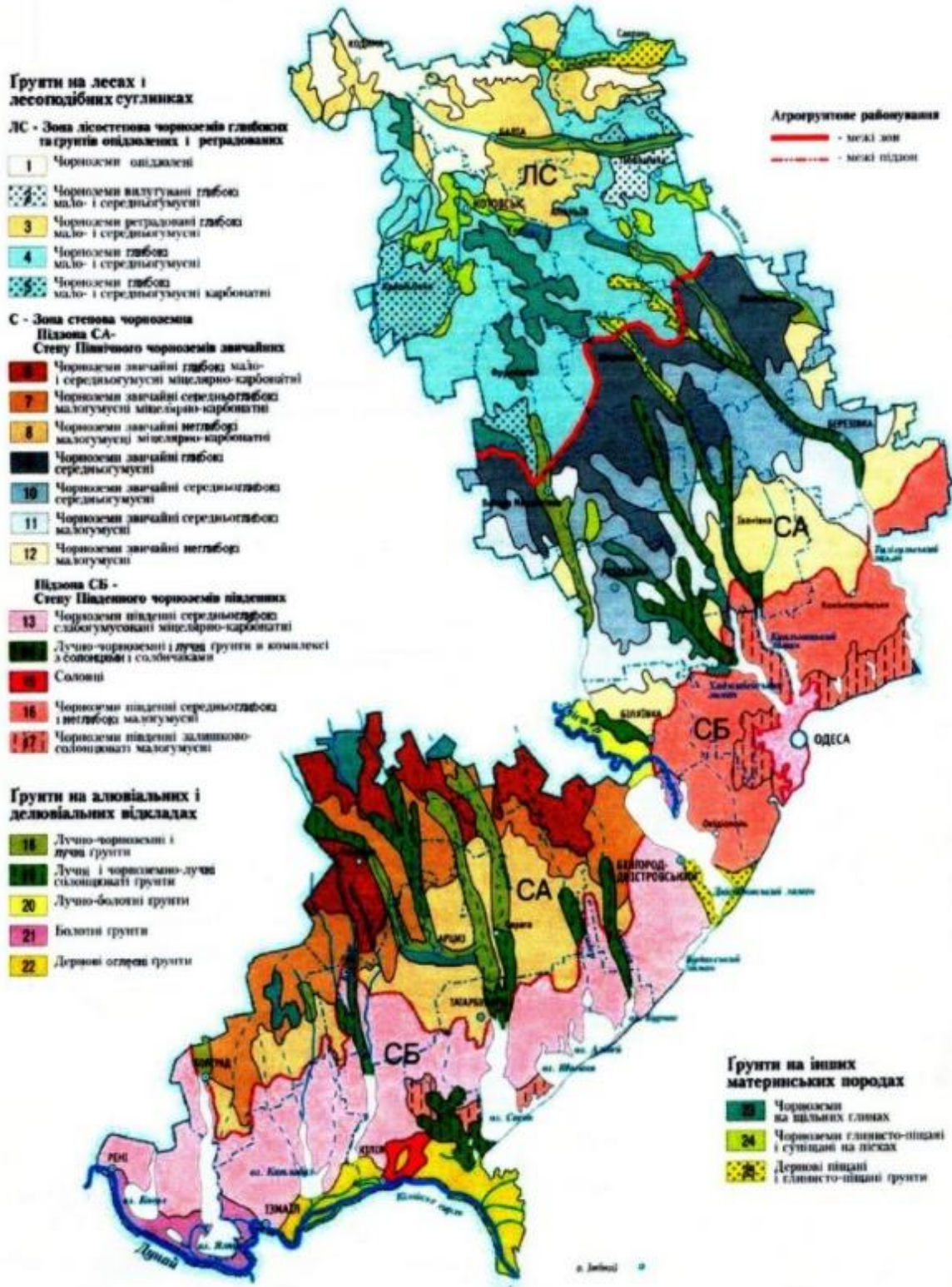

Рис.3 – Карта ґрунтів Одеської області

Степ займає більшу частину території області, ґрунтознавці поділяють його на південний, або сухий (приморська смуга) і центральний. Центральний степ на півночі межує з лісостепом. На півдні його межа проходить по лінії Роздільна – Березівка. Тут на лесових материнських породах найбільш поширений звичайний середньогумусний чорнозем, який відрізняється від типового меншим гумусним горизонтом, вміст гумусу в ньому 6-7,5%. У південному, або сухому степу на вододілах найбільш поширений звичайний південний малогумусний чорнозем (вміст гумусу 4-4,5%). Південні чорноземи на захід від Одеси мають товщу гумусних горизонтів 55-60см. У задністровській частині області більшу частину території займають також південні чорноземи. У крайньому північно-західному кутку її досить поширені глибокі середньогумусні чорноземи. На південний схід до лінії с. Червоноармійське (Болградський район) – Нова Іванівка-Роца (Тарутинський район) – Старокозаче поширені звичайні малогумусні чорноземи. У прибережній смузі від озера Сасик до Дністровського лиману ґрунти в основному солонцюваті. У заплавах Дунаю і Дністра поширені мулуваті-болотні в комплексі з торфово-болотними.

Мінерально-сировинна база області майже на 80 % складається із сировини для виробництва будівельних матеріалів. Найбільш важливими видами є: цементна сировина, керамзитова сировина, камінь будівельний, вапняк для опіку, піски.

Найбільше розповсюдження мають тверді нерудні корисні копалини місцевого значення: піски, суглинки, гравій, галька, граніти, які використовуються як будівельні матеріали чи сировина для їх виробництва. За даними Причорноморського ДРГП на території області налічується 145 родовищ корисних копалин, що застосовуються у будівництві та знаходяться на Державному балансі родовищ корисних копалин, з яких розробляються лише 45 родовищ.

Деградація земель – природне або антропогенне спрощення ландшафту, погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій земель та інших органічно пов'язаних із землею природних компонентів (Закон України «Про охорону земель»).

Відповідно до інформації структурних територіальних підрозділів Головного управління Держгеокадастру в Одеській області станом на 01.01.2023 площа деградованих земель по Одеській області складає 33,0 тис. га. Протягом 2022 року на території Одеської області роботи щодо консервації земель не проводились у зв'язку з відсутністю фінансування.

Важливість питання ефективного використання та охорони земель сільськогосподарського призначення у Одеській області є одним з найактуальніших, адже в області понад 2,5 млн га сільськогосподарських угідь, у тому числі більш 2 млн га ріллі, більше 80 тис. га виноградників. Контроль щодо охорони земель вимагає невідкладних науково обґрунтованих заходів, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів та отримання екологічно чистих продуктів харчування. Так, з метою організації сільськогосподарського виробництва і впорядкування сільськогосподарських угідь у межах землеволодінь та землекористувань для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва, раціонального використання та охорони земель, створення сприятливого екологічного середовища і покращання природних ландшафтів за заявою землевласників або землекористувачів розробляються проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь (ст. 52 Закону України «Про землеустрій»).

2.7 Поводження з відходами

З метою вирішення питання несанкціонованих сміттєзвалищ відділом погоджень у сфері господарської діяльності управління охорони та раціонального використання природних ресурсів Департаменту екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації постійно ведеться робота щодо координації роботи в частині збору та оброблення інформації територіальних громад щодо проведення роботи з виявлення та ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ з урахуванням вимог ст. 25-26 Закону України «Про управління відходами».

На території Одеської області, відповідно до щорічної звітності за формою № 1-ТПВ, кількість змішаних твердих побутових відходів, зібраних та перевезених підприємствами

виконавцями послуг за 2022 рік складає 2,08 млн м³, кількість змішаних твердих побутових відходів захоронених на полігонах та звалищах за 2022 рік складає 2,01 млн м³ / 503,717 тис. т. Послугами з вивезення ТПВ охоплено 72,0 % населення.

Гострою проблемою є питання незадовільного стану майже всіх полігонів та порушень правил їх експлуатації відповідно до норм чинного законодавства. Сміттєзвалища не відповідають нормам екологічної безпеки та потребують реконструкції відповідно до нормативно-правових актів. Сортивальні лінії та інші технології з перероблення твердих побутових відходів в Одеській області відсутні. В області налічується 7 об'єктів перероблення відходів, як вторинної сировини та 32 підприємства зі збору відходів, як вторинної сировини.

Суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність у сфері поводження з небезпечними відходами на території області:

- ПП «КОНКОРД» (сmt. Чорноморське) - ліцензія АГ №507019 від 25.11.2010р., (необмежений);
- ТОВ «ЕКО-СЕРВІС» (сільрада Шабівська) - ліцензія АЕ №263922 від 14.10.2010р., (необмежений);
- ТОВ «ГРІН-ПОРТ» (м. Одеса) - ліцензія АД №041588 від 31.05.2011р., (необмежений);
- АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИЙ ЗАГІН СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ГОЛОВНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ МНС УКРАЇНИ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ(м. Одеса) - ліцензія АД №041590 22.08.2011 (необмежений);
- ТОВ «НАУКОВО-ВИРОБНИЧА КОМПАНІЯ «УКРЕКОПРОМ» (м. Одеса) - Наказ Міндовкілля України від 06.09.2016 № 327 «Про видачу ліцензії» (необмежений);
- ДП «ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ МОРСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ПОРТ» (м. Ізмаїл) - ліцензія АЕ №460716 22.02.2015 (необмежений);
- ТОВ «УТІЛЬВТОРПРОМ» (м. Теплодар)- Наказ Міндовкілля України від 12.09.2016 №336 «Про видачу ліцензії» (безстроковий);
- ПП «ЦЕНТР ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ» (м. Одеса) - Наказ Міндовкілля України від 14.03.2011 № 75 "Про видачу ліцензії";

Суб'єкти господарювання, що здійснюють збирання, заготівлю відходів як вторинної сировини

- ПП «Арцизький «Вторм-Сервіс» (м. Арциз) - ПЕТ-пляшки;
- ПП «Артал» (м. Арциз) - металобрухт чорних та кольорових металів;
- КП «Білгород-Дністровськвотресурси» (м. Білгород-Дністровський) - склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- ФОП Олійник О. В. (сmt Велика Михайлівка) - макулатура, відходи полімерні;
- ФОП Холевка Є. М. (сmt Велика Михайлівка) - макулатура, відходи полімерні, металобрухт
- Іванівський ринок «Привоз» Іванівської РСС (сmt Іванівка) – макулатура;
- ФОП Будішевський В.В. (с. Дальник) - склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- ПП «Овіком-Мет» (сmt Овідіополь) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «Олімп-Юг ЛТД» (с. Лиманка) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «Укрвотрсплав» (сmt Тарутине) - металобрухт чорних металів;
- ФОП Сібов С. В. (сmt Тарутине) - макулатура, склотара;
- ФОП Козуб Віктор Анатолійович (с. Старі Маяки) - металобрухт чорних металів;
- Ширяївська райспоживспілка (сmt Ширяєве) – макулатура;
- Повне товариство «ІЛЛІЧІВСЬКІПРОДРЕСУРСИ»(м. Іллічівськ) - макулатура, ПЕТ-пляшки, полімерні вироби, скло, з/б банка, стейч;
- КП «Будинок побуту «Фірма Райдуга» (м. Чорноморськ) – макулатура;
- ФОП Андрух А. В.(м. Чорноморськ) - металобрухт чорних металів;
- ФОП Богомолова-Ширяєва В.М. (м. Чорноморськ) - металобрухт чорних металів;
- ВАТ «Втормет» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ПП «Металіст КАА» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ВКФ «Ніка Пласт» (м. Одеса) - ПЕТ-пляшки, полімерні вироби;
- ТОВ «ЄП «Вторма Одеса» (м. Одеса) - склобій, макулатура, ПЕТ;
- ТОВ «Агростіл ЛТД» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;

- ТОВ «Ферко» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «Техностил» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ПП «Автометком» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «ГАМА» (м. Одеса) - полімерні матеріали;
- ТОВ «МП Ефест» (м. Одеса) - макулатура;
- ТОВ «Вторма Одеса Юг» (м. Одеса) - склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- ТОВ «Полістек» (м. Одеса) - ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- Представництво фірми «Вторма» (м. Южне) - склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- СПД Брагін А. (м. Южне) - скло, склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса.

Суб'єкти господарювання, що здійснюють збирання, заготівлю відходів як вторинної сировини (об'єкти з перероблення відходів як вторинної сировини):

- ПрАТ «Ізмаїльський целюлозно-картонний комбінат» (м. Ізмаїл) - виробництво паперу та картону, виробництво гофротари;
- ПП «Аргумент» (м. Одеса) - виробництво паперової маси (туалетний папір);
- КФ ТОВ «Водограй» (Усагівська сільська рада) - переробка ПЕТ пляшок;
- ТОВ «Отрада» (м. Білгород-Дністровський) - переробка полімерних відходів.

На території Одеської області не впроваджено роздільного збирання небезпечних відходів у складі побутових відходів.

З метою вирішення критичної ситуації, яка склалася з утворенням, накопиченням, зберіганням, переробленням, утилізацією та захороненням відходів між Україною та Європейським Союзом підписна угода про асоціацію, в рамках якої розроблена та реалізується Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 №820-р.

Одним з основних напрямків реалізації цієї Стратегії є розробка Регіональних планів управління відходами до 2030 року. Регіональний план управління відходами передбачає специфіку регіону, проведення аналізу існуючої системи управління відходами, вибору оптимальної регіональної системи управління відходами (інфраструктура роздільного збирання та перероблення відходів, будівництво сміттесортувальних станцій, сміттєперевантажувальних станцій та регіональних комплексів управління відходами) та практичні заходи, що необхідні для її впровадження.

Відповідно до Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року розроблені Регіональні плани управління відходами до 2030 року погоджуються з Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України та Міністерством розвитку громад та територій України відповідно до їх компетенції. Затверджений регіональний план управління відходами є підставою для фінансування з державного і місцевих бюджетів.

Відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021, затвердженого Указом Президента України від 23 березня 2021 року № 111/2021, місцеві органи виконавчої влади у 2021 році повинні затвердити Регіональні плани управління відходами.

Розпорядженням Голови Одеської обласної державної адміністрації від 09.12.2021 № 1253/од-2021 Регіональний план управління відходами в Одеській області до 2030 року затверджено. Регіонального план управління відходами в Одеській області до 2030 року направлено на розгляд та погодження до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України та Міністерства розвитку громад та територій України з подальшим включенням його до Національного плану управління відходами до 2030 року.

2.8 Культурна спадщина

На 01.10.2023 року до мережі закладів культури області відноситься: 6 театрів (1 – Національний), обласна філармонія, 679 бібліотек (1 - Національна), 694 клубних закладів, 73 мистецькі школи, 24 музеї (юридичні особи, 1 – Національний) та 169 музеїв (не юридичні

особи), 3 заклади фахової передвищої освіти, 8 кінотеатрів (приватні), 8 парків культури та відпочинку, державний цирк.

На території м. Одеса та Одеської області розташовані більше 4500 пам'яток культурної спадщини які презентують період від античності до XX ст. Найбільшою є концентрація архітектурних пам'яток в центральній частині Одеси, де розташовані такі визначні пам'ятки як Одеський національний академічний театр опери та балету, Потьомкінські сходи, ансамбль Приморського бульвару, Воронцовський та Шахський палаци, палаци Абаза та Гагаріних, які одночасно є популярними туристичними об'єктами. Не менш цікавими є палаци на території області – Палац Курисів в с. Курисове Лиманського району та Палац-садиба Дубицьких в с. Василівка Біляївського району.

Найбільш визначною архітектурною пам'яткою на території області є комплекс Акерманської фортеці (XIV-XVI ст.) в м. Білгород-Дністровський.

Не менш цікавими є й культові споруди-пам'ятки такі як Мала мечеть в Ізмаїлі, унікальні для південної України дерев'яні храми в Балтському та Кодимському районі, середньовічні Вірменська та Грецька церкви в Білгород-Дністровському та Миколаївська церква в Кілії.

У 2023 році продовжувалась робота щодо виявлення, дослідження та популяризації нематеріальної культурної спадщини Одеської області та формування місцевого переліку елементів нематеріальної культурної спадщини. Два елементи нематеріальної культурної спадщини Одещини внесені до Національного переліку елементів НКС України, всього на цей час до Національного переліку від Одеської області внесено 9 елементів НКС. Також представники Одеського обласного центру української культури, які представляють елемент НКС «Музей традиційного народного мистецтва як інтерактивний простір нематеріальної культурної спадщини Одещини» та народний оркестр клейзмерської музики (м. Кодима) взяли участь у фестивалі до 20-річчя Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини (м. Київ).

2.9 Об'єкти природно-заповідного фонду

Природно-заповідний фонд Одеської області станом на 01.01.2023 року має в своєму складі 128 територій та об'єктів, загальна площа яких становить 166 343,4471 га. Відношення площі природно-заповідного фонду до площі Одеської області становить 5 %.

За категоріями об'єкти природно-заповідного фонду Одеської області представлені наступним чином:

- 1 біосферний заповідник (Дунайський біосферний заповідник);
- 3 національних природних парки (Нижньодністровський, «Тузловські лимани», «Куюльницький»);
- 1 зоопарк;
- 1 ботанічний сад;
- 2 регіональних ландшафтних парки («Ізмаїльські острови», «Тилігульський»);
- 42 заказника;
- 25 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва;
- 49 пам'яток природи;
- 4 заповідних урочища.

На територіях та об'єктах природно-заповідного фонду охороняються більше 194 видів представників рослинного і 382 види тваринного світів, які є рідкісними та знаходяться під загрозою зникнення. У північних районах заповідні території представляють переважно дубово-ясеневі і соснові ділянки лісу, паркові насадження колишніх панських маєтків, де ще збереглись історико-культурні об'єкти (парк «Гетьманівський» у смт. Гетьманівка, Кардамичівський).

У центральній, східній і західній частинах області окрім лісових насаджень у природно-заповідному фонді зберігаються ділянки типчакowo-ковилово-різнотравного степу, притаманного даній місцевості в минулому. На півдні - це гирлові ділянки найбільших рік України Дунаю і

Дністра з їх своєрідним ландшафтом і унікальною острівною системою та мережа причорноморських лиманів (Тилігульський лиман, Тузловська група лиманів (Шагани-Алібей-Бурнас), водосховище Сасик, придунайські озера Кугурлуй і Картал). Ці території включені до світової мережі водно-болотних угідь міжнародного значення, первісні природні комплекси яких зберігаються в Дунайському біосферному заповіднику, Нижньодністровському національному природному парку, національному природному парку «Тузловські лимани», національному природному парку «Куяльницький», регіональних ландшафтних парках «Ізмаїльські острови» і «Тилігульський», заказнику місцевого значення «Лунг». На заповідних територіях дельти Дунаю зустрічаються 63 % птахів, зареєстрованих на території України та 42 види птахів, занесених до Червоної книги України і Європейського Червоного списку. Лише на Тузловських лиманах на великій відстані поки що збереглась не перетвореною унікальна піщана коса зі специфічною біотою, яка з'єднує лимани з Чорним морем та цінні природні комплексив межах НПП «Куяльницький».

Із загальної кількості територій та об'єктів природно-заповідного фонду Одеської області 7 є юридичними особами і мають відповідні адміністрації (Дунайський біосферний заповідник, Нижньодністровський національний природний парк, національний природний парк «Тузловські лимани», національний природний парк «Куяльницький», регіональний ландшафтний парк «Тилігульський», Одеський зоологічний парк та Ботанічний сад Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова), 37 територій та об'єктів знаходиться у віданні державних підприємств лісового господарства, а решта об'єктів знаходиться у віданні установ Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я та органів місцевого самоврядування.

Охорона і збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є одним з основних пріоритетів природоохоронної політики Одеської області. Для підтримання загального екологічного балансу, збереження найбільш цінних природних комплексів, різноманітності ландшафтів і генофонду рослинного й тваринного світу Одеської області протягом 2022 року проведено комплекс заходів щодо збереження цінних природних екосистем, а саме:

- Указом Президента України від 01 січня 2022 року №3/2022 на території Одеського та Березівського районів Одеської області утворено національний природний парк «Куяльницький» загальною площею 10 800,8867 га;
- Указом Президента України від 02 січня 2022 року №06/2022 розширено територію ботанічного заказника загальнодержавного значення «Староманзирський» на території Болградського району Одеської області на 99 га;
- Одеською обласною радою прийнято рішення від 02.12.2022 №488-VIII щодо зміни меж (розширення) території заповідного урочища місцевого значення «Дністровські плавні» на території Білгород-Дністровського району Одеської області, територію заповідного урочища розширено на 757 га.

До складу екологічної мережі Одеської області (Рис.4) включено землі природно заповідного фонду (ядра екомережі), землі лісового і водного фонду, землі оздоровчого, рекреаційного призначення, території та землі, які є місцями мешкання і зростання об'єктів тваринного і рослинного світу, занесених в червону і Зелену книги України, водно-болотні угіддя, малопродуктивні і деградовані сільськогосподарські землі як сполучні, буферні і відновлювальні елементи екомережі, яри та балки, пасовища і сіножаті.

3 міжнародних елементів екомережі на території Одеської області проходять 2 коридори: Нижньо-Дунайський природний регіон (М1) та Азово-Чорноморський (М2).

3 елементів національної екомережі України - V природних коридорів: Азово-Чорноморський (I), Прибережно-Дністровський (II), Південно-Український (III), Галицько-Слобожанський (IV); Прибережно-Бузький (V).

3 елементів регіонального рівня -14 коридорів: Кодимсько-Савранський (1), Кодимсько-Слобідсько-Байтальський (2), Слобідсько-Ягорлицький (3), Кучурганський (4), Велико-Куяльницький (5), Тилігульський (6), Нижньо-Дунайський (8), Ялпузький (9), Катлабузький (10),

Киргиз-Китайський (11), Сасик-Когильницький (12), Хаджидерський (13); Чорноморський прибережно-морський (14).

Рішенням Одеської обласної ради від 20.05.2011 № 136-IV затверджено Регіональну схему формування екологічної мережі Одеської області, яка була розроблена Південним науковим центром Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України в рамках науково-дослідної роботи «Розробка регіональної схеми формування екологічної мережі». Протягом 2011-2012 років за рахунок коштів обласного бюджету були проведені науково-дослідні роботи на тему: «Деталізація регіональної схеми формування екологічної мережі Одеської області» для 14 районів Одеської області. У 2020 році в рамках Одеської регіональної комплексної програми з охорони довкілля на 2020-2021 роки, затвердженої рішенням Одеської обласної ради від 20.12.2019 №1165-VII за рахунок коштів обласного бюджету було виконано роботу «Розроблення деталізованої схеми екологічної мережі Одеської області в крупних масштабах (1:50000) для 7 районів Одеської області».

На виконання вимог постанови Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 №1196 «Про затвердження Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі» та з метою формування, збереження і раціонального використання екологічної мережі Одеської області Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації забезпечено формування Переліку територій та об'єктів екологічної мережі Одеської області.

Для збереження природної фауни, флори та типів природних оселищ створена Смарагдова мережа (Emerald Network) Європи.

Територія Одеської області, що входить до Смарагдової мережі наведена на *рис. 7*:

1. *Nyzhniopodilskyi* (код території UA0000341), 5138,1 га (кількість видів птахів: 3; кількість інших видів: 6; кількість типів природних оселищ: 13; біогеографічний регіон: Степовий).
2. *Savranskyi Lis* (код території UA0000257), 8510 га, (кількість видів птахів: 28; кількість інших видів: 6; кількість типів природних оселищ: 3; біогеографічний регіон: Континентальний).
3. *Serbyno*(код території UA0000196), 1641 га (кількість видів птахів: 32; кількість типів природних оселищ: 2; біогеографічний регіон: Континентальний).
4. *Kuchurhanskyi* (код території UA0000154), 1676 га (кількість видів птахів: 32; кількість інших видів: 5; кількість типів природних оселищ: 4; біогеографічний регіон: Степовий).
5. *Tyligulskyi Lyman*(код території UA0000138), 23243 га (кількість видів птахів: 32; кількість інших видів: 9; кількість типів природних оселищ: 17; біогеографічний регіон: Степовий).
6. *Kuialnytskyi Lyman*(код території UA0000143), 8439 га (кількість видів птахів: 70; кількість інших видів: 5; кількість типів природних оселищ: 7; біогеографічний регіон: Степовий).
7. *Khadzhybeiskyi*(код території UA0000222), 3286 га, (кількість видів птахів: 64; кількість інших видів: 6; кількість типів природних оселищ: 6; біогеографічний регіон: Степовий).
8. *Svitlogirsk-Altostove creeks*(код території UA0000308), 2696,2 га (кількість видів птахів: 3; кількість інших видів: 6; біогеографічний регіон: Степовий).
9. *Dniester liman cliffs*(код території UA0000350), 926,7 га (кількість видів птахів: 3; кількість інших видів: 4; біогеографічний регіон: Степовий).
10. *Dnistrovskyi Lyman*(код території UA0000141), 38641 га (кількість видів птахів: 67; кількість інших видів: 17; кількість типів природних оселищ: 14; біогеографічний регіон: Степовий).
11. *Tarutynskyi Steppe*(код території UA0000137), 6176 га (кількість видів птахів: 37; кількість інших видів: 6; кількість типів природних оселищ: 3; біогеографічний регіон: Степовий).
12. *Besarabskyi Kolkhikum*(код території UA0000158), 4723 га (кількість видів птахів: 36; кількість інших видів: 12; кількість типів природних оселищ: 3; біогеографічний регіон: Степовий).
13. *Tuzlovski Lymany National Nature Park*(код території UA0000140), 27778 га (кількість видів птахів: 80; кількість інших видів: 12; кількість типів природних оселищ: 19; біогеографічний регіон: Степовий).
14. *Sasyk Lyman*(код території UA0000151), 18984 га, (кількість видів птахів: 76; кількість інших видів: 13; кількість типів природних оселищ: 13; біогеографічний регіон: Степовий).
15. *Danube Biosphere Reserve*(код території UA0000018), 50213 га, (кількість видів птахів: 89; кількість інших видів: 33; кількість типів природних оселищ: 37; біогеографічний регіон: Степовий).
16. *Systema Dunaiskykh Ozer*(код території UA0000142), 52807 га (кількість видів птахів: 72; кількість інших видів: 18; кількість типів природних оселищ: 11; біогеографічний регіон: Степовий).
17. *Izmailski Ostrovy*(код території UA0000182), 3552 га (кількість видів птахів: 54; кількість інших видів: 13; кількість типів природних оселищ: 19; біогеографічний регіон: Степовий).

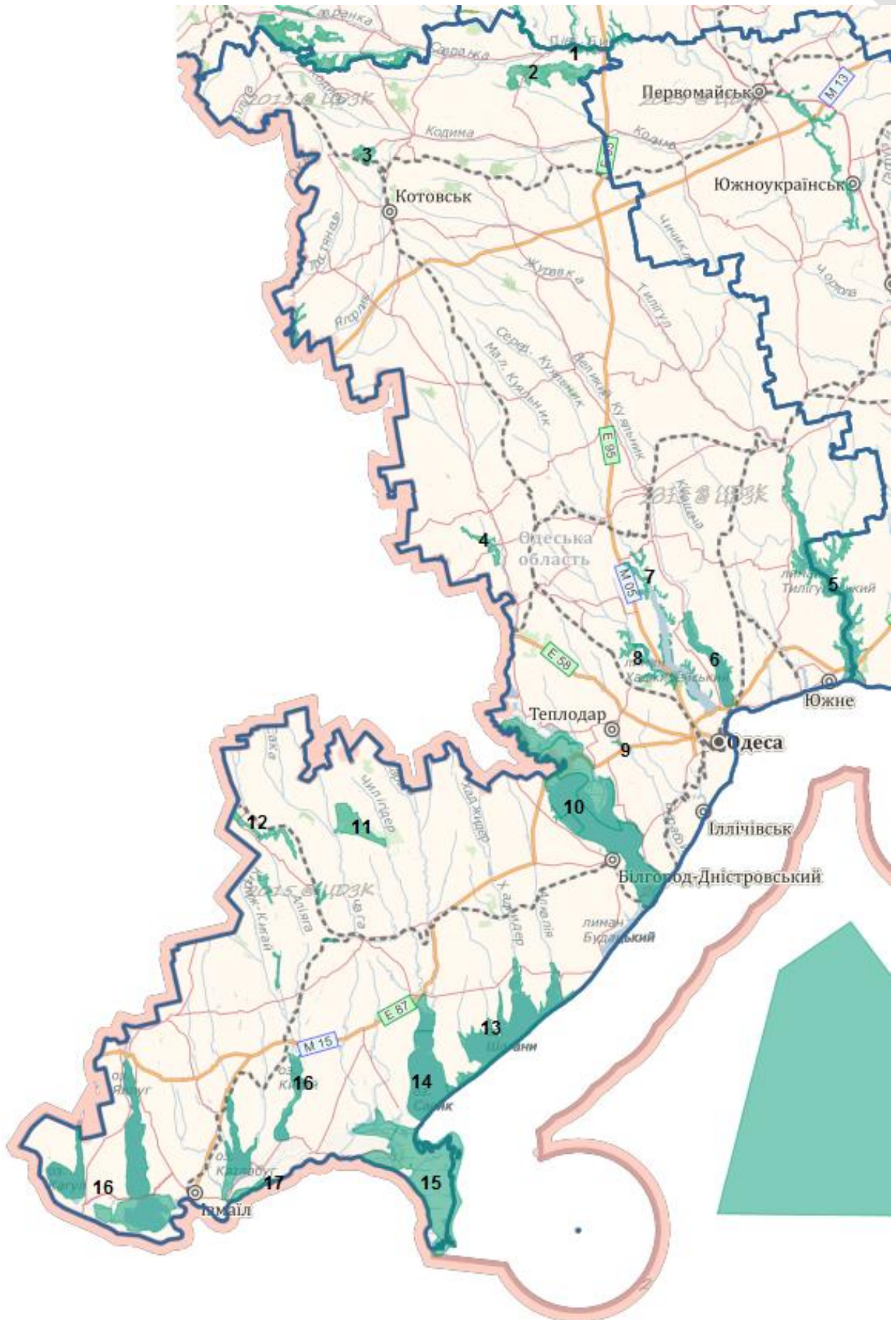

Рис.5 – Смарагдова мережа на території Одеської області

2.10 Тваринний та рослинний світ, об'єкти природно-заповідного фонду

Одеська область займає територію Північно-Західного Причорномор'я від гирла Дунаю до Тилігульського лиману (довжина морської берегової лінії в межах області перевищує 300 км) і тягнеться від моря на північ, в глиб суші на 200-250 км. У пониззі великих річок (Дунай, Дністер) і лиманів, на морських узбережжях і в шельфовій зоні розташовані високоцінні й унікальні природні комплекси, водно-болотні угіддя, екосистеми, що формують високий біосферний потенціал регіону, який має національне і міжнародне значення.

Територією Одещини протікають 1143 річки (з них 3 великих – Дунай, Дністер, Південний Буг), всі вони належать до басейну Чорного моря. Живлення річок переважно дощове та снігове з весняною повинню. Інший характер живлення має Дністер, який бере свій початок у Карпатах.

В заплавах Дунаю та Дністра розташовані великі прісноводні озера: Кагул, Ялпуг, Катлабуг, Китай, Кучурган, Саф'ян. Всього нараховується 30 озер, 68 водосховищ та 997 ставків. В межах області розміщені 15 лиманів, що займають пониззя великих річкових долин. Найбільшими серед них є Дністровський, Тилігульський, Аджалицький (Григорівський), Великий Аджалицький, Дофінівський, Куяльницький, Хаджибейський, Сухий, Будацький, Бурнас, Алібей, Шагани, Сасик.

Навколо озер і лиманів, на ділянках лісового фонду мешкає велика кількість рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України та міжнародних червоних списків (285 видів тварин, віднесених до Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (м. Бонн, 1979 р.), 163 види, які знаходяться під охороною Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (м. Берн, 1979 р.) та 59 видів тварин, що охороняються Конвенцією про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES) (м. Вашингтон, 1973 р.), окремі вікові дерева та їх групи, визначні та цінні.

Ландшафтне різноманіття території представлене наступними типами ландшафтів: вододільні хвилясті низовинні дренажні розчленовані рівнини позальодовикових областей, схилі вододільні хвилясті лісові рівнини, надзаплавно-терасові вирівняні переважно на лесових породах, заплавні голоценові, складені алювіальними та дельтовими відкладами, заплавно-терасові плоскі з солонцями та солончаками з високим рівнем мінералізованих ґрунтових вод, ландшафти балково-яружно-мережі.

Значна частина області знаходиться у степовій зоні, представленій степовими природними комплексами – типовими різнотравно-типчаково-ковилевими та типчаково-ковилевими степами. Разом з тим, внаслідок їх 67 розорювання, типові степові природні комплекси зазнали найсильнішого антропогенного тиску, перетворені у ріллю, фрагментовані. Степова рослинність, представлена лучними ковилово-різнотравними степами, збереглась на незначних фрагментах території, непридатних для сільського господарства, а також у складі територій та об'єктів природно-заповідного фонду, та у складі зарезервованих для заповідання природоохоронних територій.

Одеська область є малолісною та лісодефіцитною. На одного мешканця області припадає лише 0,1 га лісу. Загальна лісистість становить близько 6 %.

Площа лісових ділянок в області складає 220,1 тис. га, з них 203,9 га – вкриті лісовою рослинністю лісові ділянки. Із загальної площі лісових ділянок захисні насадження займають площу 183,1 тис. га або 83% з них полевзахисні лісові смуги - 49,8 тис. га.

Лісова рослинність сконцентрована в основному у північних районах Одеської області, які територіально відносяться до лісостепової зони і представлена переважно штучними насадженнями.

Біологічне різноманіття втрачається під час забудов, розорювання землі, меліорації, спорудження водосховищ, створення мереж транспортної інфраструктури та здійснення інших видів господарської діяльності. Скорочуються території, зайняті природною рослинністю, що призводить до виникнення загрози втрати гено - та ценофонду.

Питання охорони та збереження біорізноманіття є актуальними для Одеської області. Це обумовлено низкою особливостей місцевості, насамперед таких, як незначна площа природних біотопів, швидкі темпи їх трансформації та деградації, зростаючий рівень рекреаційного навантаження, недостатня забезпеченість охороною природних територій, недосконала законодавча база, яка не враховує специфіку місцевих екологічних умов.

Основними загрозами біологічного та ландшафтного різноманіття є: викиди в атмосферне повітря; забруднення поверхневих та підземних вод; ґрунтова та повітряна ерозія; підтоплення територій; поширення агроландшафтів; нерівномірна забудова території тощо.

Екологічна безпека регіону розглядається як сукупність процесів і заходів щодо створення достатніх умов для збереження, раціонального використання та відтворення природних ресурсів і природно-територіальних комплексів як середовища для життєдіяльності населення, що є однією з найважливіших категорій сталого розвитку.

Природно-заповідний фонд Одеської області станом на 01.01.2023 року має в своєму складі 128 територій та об'єктів, загальна площа яких становить 166 343,0892 га. Відношення площі природно-заповідного фонду до площі Одеської області становить 4,99 %.

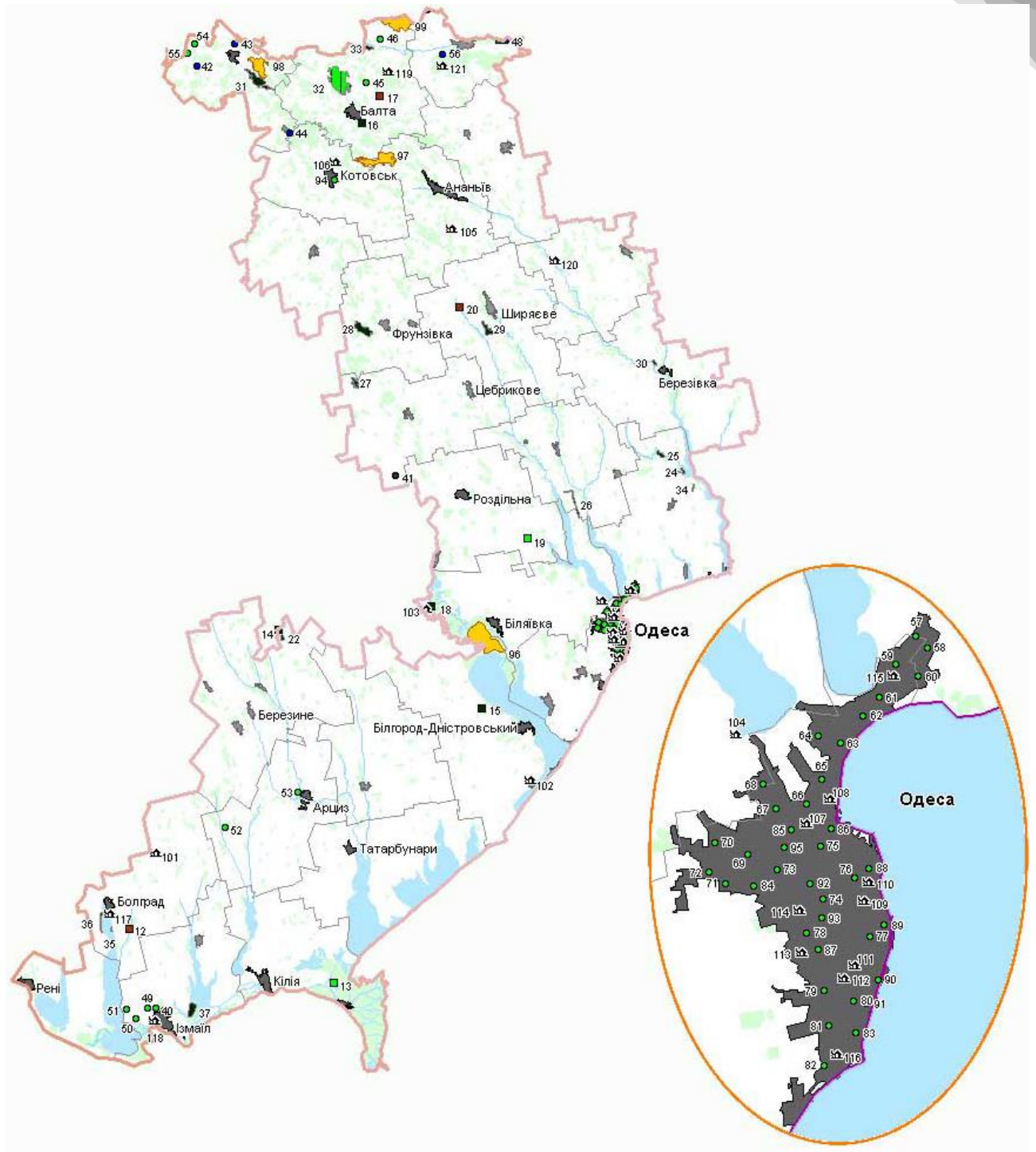

Рис.5

Умовне позначення

місто Київ (столиця України)	Природо-заповідний фонд
обласні центри	біосферні заповідники
Інші населені пункти	природні заповідники
Межа області	Національні природні парки
Межа районів	Регіональні ландшафтні парки
Автошляхи	Заказники
Залізниця	Загальнозоологічний
Річки та озера	Ботанічний
Ліса	Лісний
	Ландшафтний
	Гідрологічний
	Іхтеологічний
	Орнітологічний
	Геологічний
	Карстово-спелеологічний
	Ентомологічний
	Загальноекологічний
	Пам'ятники природи
	Ботанічний
	Комплексний
	Геологічний
	Гідрологічний
	Зоологічний
	Заповідні урочища
	Парки-пам'ятники садово-паркового мистецтва
	Дендрологічні парки
	Ботанічні сади
	Зоологічні парки

2.11 Демографічна ситуація

Оперативна чисельність наявного населення на 1 січня 2023 року становила 2461296 осіб (за січень-жовтень 2023 р. – 2475859 осіб).

На 01.01.2023 по Одеській області в Єдиній базі внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО) обліковувалось 214 713 осіб (на 01.10.2023 р. – 227 345 осіб).

За період з 24.02.2022 по 30.09.2023 на облік як внутрішньо переміщені особи в органах соціального захисту населення та у територіальних громадах області стали 161899 осіб, з них 45204 дитина та 5638 осіб з інвалідністю.

В Одеській області загальна кількість місць для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб становить 27 659 місць, з них:

- 18822 місця зайнято внутрішньо переміщеними особами, з них: 13379 місць для довгострокового перебування і 5443 місця для короткострокового перебування;
- 8837 місць вільні для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб, з них: 4931 місце для довгострокового перебування і 906 місць для короткострокового перебування.

В Одеській області передбачено 116 місць компактного поселення (далі – МКП), розрахованих на 5959 місць тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб, з них:

- готові для розміщення 81 МКП на 3702 місця;
- тривають ремонтні роботи у 7 МКП на 226 місць;
- потребують проведення ремонту 30 МКП на 2031 місце.

У 24 МКП розміщено 718 внутрішньо переміщених осіб, з них: дітей – 143, осіб з інвалідністю – 63.

2.12 Здоров'я населення

ДУ «Одеський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» проводить координацію та інформаційно-консультативний супровід закладів охорони здоров'я Одеської області та впровадження профілактики інфекцій та інфекційного контролю, покращення гігієни рук, епідеміологічного нагляду за інфекційними хворобами, пов'язаними з наданням медичної допомоги і адміністрування антимікробних препаратів. Також моніторинг споживання антимікробних препаратів, збір, узагальнення, аналіз даних та подання інформації до Міністерства охорони здоров'я України щодо інфекційних хвороб, пов'язаних з наданням медичної допомоги і споживання антимікробних препаратів, розробку рекомендацій щодо планування та організації заходів профілактики і ліквідації спалахів інфекційних хвороб, пов'язаних із наданням медичної допомоги.

З метою своєчасності та покращення якості надання медичної допомоги постраждалим внаслідок дії хімічних, біологічних та радіологічних агентів (зброї масового ураження), наказом Департаменту охорони здоров'я обласної державної адміністрації від 28.06.2023 № 965-ОД «Про маршрут надання медичної допомоги пацієнтам в умовах надзвичайних ситуацій в Одеській області» затверджено перелік закладів охорони здоров'я (далі – ЗОЗ) в Одеській області.

Закладами укладено договір з Національною службою здоров'я України за пакетом № 42 «Готовність закладів охорони здоров'я до надання медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях» та визначені МОЗ України, як опорні лікарні для надання медичної допомоги пацієнтам в умовах поширення інфекційних захворювань, епідемій та інших надзвичайних ситуацій природного та техногенного (хімічних, біологічних, радіологічних) характерів в Одеській області.

У комунальному некомерційному підприємстві «Одеський обласний центр екстреної медичної допомоги і медицини катастроф» Одеської обласної ради» створено 32 бригади служби медицини катастроф для швидкого реагування та роботи в умовах надання медичної допомоги постраждалим від радіаційного опромінення, які евакуюють постраждалих від радіаційно-хімічних уражень до вищезазначених закладів охорони здоров'я.

Чергові служби закладів охорони здоров'я II та III рівнів частково забезпечені індивідуальними та портативними дозиметрами, в повному обсязі забезпечені засобами інфекційного захисту, протигазами, засобами деконтамінації та дезактивації, а також забезпечені калій йодидом.

Зазначені ЗОЗ дотримуються Методичних рекомендації щодо організації надання закладами охорони здоров'я екстреної медичної допомоги постраждалим внаслідок дії хімічних, біологічних та радіологічних агентів (зброї масового ураження), які затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) від 11.04.2022 № 607 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації надання закладами охорони здоров'я екстреної медичної допомоги постраждалим внаслідок дії хімічних, біологічних та радіологічних агентів (зброї масового ураження)».

Керівниками ЗОЗ прийнято ряд управлінських рішень: затверджено програму з інфекційного контролю та дотримання заходів із запобігання внаслідок дії хімічних, біологічних та радіологічних агентів (зброї масового ураження), пов'язаним з наданням медичної допомоги, відповідно до чинних наказів МОЗ України; організовані приймально-оглядові приміщення, які обладнано відповідно до таблиця матеріально-технічного оснащення для забезпечення первинного огляду пацієнтки з визначенням її маршрутизації; забезпечено розділення потоків пацієнтів із підозрою або встановленим інфекційним захворюванням та пацієнтів з іншими захворюваннями; передбачено ізоляцію пацієнтів з підозрою або встановленим інфекційним захворюванням, які перебувають на стаціонарному лікуванні в ЗОЗ; здійснена готовність ЗОЗ щодо поступового розгортання ліжкового фонду з відокремленими приміщеннями для надання медичної допомоги; забезпечено резерв сольових розчинів, медикаментів, дезінфекційних засобів, захисного одягу та майна (у тому числі укладки для забору матеріалу для дослідження на особливо-небезпечні інфекції), необхідного для роботи в умовах виникнення та розповсюдження цих інфекцій; проведенні відповідні навчання серед медичного персоналу.

На 30 жовтня 2023 року відсоток виконання загального плану щеплень проти кору, краснухи, епідемічного паротиту в рамках «наздоганяючої» catch-up кампанії склав 99,0%, всього щеплено 19 275 дітей. I дозою охоплено 95,1% дітей віком 2-17 років, II дозою охоплено 102,3% дітей віком 7-17 років.

Відсоток виконання плану catch-up кампанії вакцинації проти кору в розрізі районів Одеської області склав: Одеський район - 105,0%, Білгород-Дністровський район - 100,7%, Роздільнянський район - 91,3%, Болградський район - 83,9%, Березівський район - 78,4%, Ізмаїльський район - 71,1%, Подільський район - 67,9%.

На 2023 рік заплановано на щеплення проти туберкульозу (далі - БЦЖ) 15812 дітей, за 9 місяців щеплено 60,0% дітей (очікуваний 72,0 %)

Від поліомієліту в 2023 році заплановано планово щепити 13651 дитину до року, за 9 місяців 2023 року щеплено 7393 дитини, що склало 53,5% дітей від запланованих, при очікуваному показнику 72,0 %. Також з порушенням календаря заплановано щепити від поліомієліту 16143 дитини старше року, протягом 9 місяців щеплено 4485 дітей, що склало 27,8%.

Від дифтерії та правця заплановано щепити 13651 дітей до року, з яких за 9 місяців щеплено 7687 дітей, що складає 56,9%, при очікуваному показнику 72,0 %. З порушенням календаря заплановано щепити 9217 дітей старше 2 x років, з яких щеплено 4702 дитини, що складає 51,0%

З метою виконання національних цілей по охопленню хворих з опіоїдною залежністю замісною підтримуючою терапією у 2024 році планується відкриття кабінетів у закладах охорони здоров'я Одеської міської ради: Центр первинної медико - санітарної допомоги № 16 на 100 пацієнтів , Клініко – діагностичний центр № 29 на 100 пацієнтів ; розширення сайту ЗПТ на базі Центру первинної медико - санітарної допомоги № 18 з 10 до 100 пацієнтів.

В подальшому планується розглянути питання відкриття кабінету ЗПТ на базі КНП «Чорноморська лікарня» Чорноморської міської ради» Одеського району Одеської області.

Для своєчасного виявлення, діагностики і профілактики туберкульозу, як основних складових у його подоланні були впроваджені наступні кроки:

На виконання закладами охорони здоров'я Одеської області вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 16.02.2022 року №302 «Про затвердження Порядку організації виявлення туберкульозу та латентної туберкульозної інфекції» Департаментом охорони здоров'я Одеської обласної військової адміністрації був виданий наказ «Про впровадження в роботу закладів охорони здоров'я Одеської області «Порядку організації виявлення туберкульозу та латентної туберкульозної інфекції» від 31.08.2022 р. №882-ОД, в якому прописані правила формування груп ризику, обласні маршрути пацієнтів з підозрою на ТБ та система звітування.

Щоквартально проводиться аналіз інформації про загальну кількість осіб з груп ризику розвитку туберкульозу, їх розподіл за групами ризику та результатами систематичного скринінгу на ТБ, інформація про осіб з груп ризику розвитку туберкульозу, які підлягають систематичному скринінгу на латентну туберкульозну інфекцію, його результати та призначення профілактичного лікування по Одеській області.

Протягом 2023 року відбувались на постійній основі моніторингові візити фахівців КНП «Одеський обласний центр соціально значущих хвороб» ООР» та КНП «Центр громадського здоров'я» Одеської обласної ради» в усі медичні заклади області з метою навчання сімейних лікарів правилам формування груп ризику, максимального залучення до систематичного скринінгу на ТБ осіб з груп підвищеного ризику захворювання на ТБ.

Питання про виявлення туберкульозу винесено на засідання регіональної ради з координації дій у відповідь на поширення туберкульозу та ВІЛінфекції/СНІДу, що відбулась 14.02.2023 р.

З грудня 2022 року по теперішній час відбуваються виїзди мультидисциплінарної команди КНП «ООЦЗХ» ООР» для обстеження груп ризику по туберкульозу, в тому числі внутрішньо переміщеним особам за допомогою пересувного (портативного) рентген обладнання за місцем

мешкання пацієнтів. Всього проведено 22 виїзди до 36 населених пунктів. Обстежено 2857 осіб, туберкульоз виявлено у 37 осіб з груп ризику.

За 9 місяців 2023 року обстежені на ВІЛ-інфекцію 122541 особи (що 1,3 рази більше показника 9 місяців 2022 року, коли було обстежено 91399 осіб).

З числа обстежених осіб, у яких виявлено серологічні маркери ВІЛ – 1671 (1,4%).

На території області здійснюють тестування на ВІЛ 102 заклади державного та не державного підпорядкування. В області широко впроваджено тестування з використанням швидких тестів на ВІЛ, в тому числі комбінованих тестів для виявлення ВІЛ1/2, гепатиту С, гепатиту В та сифілісу.

КНП «Одеський обласний центр соціально значущих хвороб» Одеської обласної ради» виступає закладом, що надає висококваліфіковану спеціалізовану медичну допомогу населенню області з різними формами захворювання на туберкульоз, ВІЛ-інфекцію та ко-інфекцію ВІЛ/ТБ, організаційно-методичну допомогу лікувально-профілактичним закладам області та регулює їх роботу щодо раннього виявлення та ефективного лікування хворих на туберкульоз та ВІЛ-інфекцію.

В області функціонують 7 міжрайонних протитуберкульозних кабінетів/кабінетів «Довіра»/сайтів АРТ, на базі яких надаються медичні послуги з тестування, діагностики, лікування та супроводу хворих на ВІЛ-інфекцію та ко-інфекцію ВІЛ/туберкульоз, що дало змогу наблизити отримання високо спеціалізованої медичної допомоги до місця мешкання пацієнтів.

За офіційними статистичними даними за 9 місяців 2023 року зареєстровано 693 нових випадків та рецидивів туберкульозу в поєднанні з ВІЛ-інфекцією, а показник склав 29,6 на 100 тис. населення проти 27,1 за 9 місяців 2022 року (Україна за 9 міс. 2023 року – 6,3 на 100 тис. нас.). Кількість нових випадків та рецидивів з ко-інфекцією ТБ/ВІЛ збільшилась на 7,9%.

Всі пацієнти отримують лікування відповідно до галузевих стандартів, в тому числі, в області впроваджені короткі режими лікування лікарсько-стійкого ТБ, такі як 9-місячний Модифікований короткий режим лікування та 6-місячні режими Vral та Vral/M.

Всі послуги пацієнт отримує у одного лікаря за принципом «єдиного вікна»

На території області працюють 10 неурядових організацій за напрямком «ВІЛ-інфекція». Між всіма НУО проведено картування надання соціальних послуг, завдяки чому, всі мешканці Одеської області мають доступ до необхідної допомоги.

Проекти, які реалізують неурядові організації фінансуються за донорські кошти, здебільшого за кошти Глобального фонду та в рамках Програми з підтримки Надзвичайної ініціативи Президента США з надання допомоги у боротьбі з ВІЛ/СНІД (PEPFAR).

Соціальний супровід пацієнтам з туберкульозом надається за рахунок неурядових організацій, що фінансуються за кошти Глобального фонду та USAID. Всього з 1534 випадків чутливого туберкульозу, що зареєстровані у 2023 році, взято на супровід 983 особи (64,1%). З 569 пацієнтів з лікарсько-стійким туберкульозом, що знаходяться на поточному лікуванні взято на супровід 549 пацієнтів (96,48%).

Прихильність до лікування туберкульозу підвищується також впровадженням зручних для пацієнта методів контролю за лікуванням з допомогою Відео ДОТ та SmartBox. Відсоток охоплення лікування за допомогою інтернет-технологій становить більше 70%.

Крім того 16 ЦПМСД мають договір з НСЗУ по пакету «Супровід та лікування дорослих та дітей, хворих на туберкульоз, на первинному рівні медичної допомоги.

3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА ЙОГО СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я

Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу у зв'язку з реалізацією Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік детально представлена у розділі 2. Актуальні екологічні проблеми області розглянуті у розділі 4.

З метою реалізації заходів Програми заплановано будівництво, розширення та реконструкцію об'єктів планованої діяльності та передбачається розробка низки проєктів, серед яких можуть бути проєкти, які відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» з врахуванням правового режиму воєнного стану підлягатимуть оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності:

Відповідно до частини першої ст. 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної пунктом 13 частини третьої статті третьої. Така планована діяльність підлягає оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності.

У результаті реалізації заходів Програми можна очікувати такі результати:

- пропаганда та впровадження у виробництво досягнень науки і передового досвіду, сучасних технологій;
- збереження родючості ґрунтів;
- збільшення площ органічних сільськогосподарських земель, нарощування обсягів виробництва органічної продукції;
- підвищення безпеки руху під час забезпечення високої швидкості, комфорту та економічності перевезень; підвищення екологічності та енергоефективності транспортних засобів.
- зменшення величини втрат теплоти будівель і витрат на потреби опалення в середньому на 15-20%;
- розширення мережі енергетичної інфраструктури з використанням відновлюваних джерел енергії;
- до 10% економії енергоресурсів за рахунок енергоефективної поведінки споживачів;
- до 20% скорочення енергоспоживання за рахунок налагодження енергоефективної експлуатації об'єктів;
- зменшення викидів CO₂ за рахунок впровадження енергозберігаючих заходів.
- забезпечення питною водою жителів Болградського та Ізмаїльського районів;
- встановлення систем доочищення питної води;
- впровадження енергозберігаючих технологій;
- збереження та популяризація пам'яток культури Одеського регіону, підвищення спроможності існуючих інституцій у сфері культури та покращення туристичного потенціалу області;
- збільшення площі природно-заповідного фонду Одеської області;
- збільшення надходження екологічного податку на 5%;
- зменшення забруднення підземних водоносних горизонтів шляхом тампонажу артезіанських свердловин, які є потенційно покинутими – 3%;
- ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ на 20,0%.
- встановлення додаткових пунктів спостережень за забрудненням атмосферного повітря;
- раціональне використання природних ресурсів та регульоване здійснення господарської діяльності у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- остаточне вивезення непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин і як наслідок зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище від небезпечних хімічних речовин.

При впровадженні заходів Програми, у порівнянні із існуючим станом, очікується позитивний вплив на навколишнє природне середовище, як наслідок – зменшення негативного впливу на здоров'я населення.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2024 РІК

/зокрема щодо територій з природоохоронним статусом/

На основі аналізу визначені основні екологічні проблемними Одеської області:

➤ *Забруднення атмосферного повітря стаціонарними і пересувними джерелами.* В останні роки відмічається збільшення обсягу викидів стаціонарними джерелами. Майже 3/4 усіх викидів забруднюючих речовин нашого регіону (70,4%) спричинено підприємствами постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, 15,9% – підприємствами переробної промисловості.

Залишається гострою проблема забруднення повітря пересувними джерелами, і особливо, автомобільним транспортом. Надходження шкідливих речовин від автотранспорту домінують над викидами від стаціонарних джерел, і становить 72 % від загальної кількості забруднюючих речовин, що надходять в атмосферне повітря. Надходження шкідливих речовин від пересувних джерел домінували над викидами від стаціонарних джерел майже в усіх районах та містах області. Майже 40% загальної кількості викинутих забруднюючих речовин від транспорту перепадає на місто Одесу.

Підвищення рівня забруднення атмосферного повітря відмічається вздовж автомагістралей та у великих містах. Концентрація забруднюючих речовин в атмосферному повітрі та на ґрунті перевищує граничнодопустимі рівні у 5-7 разів. Населення міст області зазнає ризику розвитку хвороб, пов'язаних із забрудненням повітря. Таке становище формується у результаті наступних складових: значне зростання кількості автотранспорту; незадовільний технічний стан автотранспорту через його значний вік; низька якість пального; відсутність оптимальних транспортних розв'язок (транзитний транспорт проходить через міста, що значно збільшує їх загазованість); наявність на території області великої кількості АЗС (призначених для заправлення бензином та дизельним паливом).

➤ *Зношеність доріг місцевого значення.* Близько 95% автодоріг Одеської області перебувають у незадовільному стані.

➤ *Виснаження та втрата родючості ґрунтів.* Спостерігається тенденція зниження збору урожаю зернових та зернобобових культур та соняшнику на 5-7% щорічно через недотримання системи сівозмін, недостатнє внесення органічних та мінеральних добрив, порушення технології вирощування сільгоспкультур, погіршення стану основних агроландшафтів.

➤ *Забруднення і засмічення навколишнього середовища побутовими відходами.* Відсутність належної системи санітарної очистки населених пунктів, яка б забезпечувала регулярний вивіз і знешкодження побутових відходів та низька екологічна свідомість населення призводить до утворення великої кількості несанкціонованих сміттєзвалищ. Гострою проблемою є питання незадовільного стану майже всіх полігонів та порушень правил їх експлуатації відповідно до норм чинного законодавства. Сміттєзвалища не відповідають нормам екологічної безпеки та потребують реконструкції відповідно до нормативно-правових актів. Сортувальні лінії та інші технології з перероблення твердих побутових відходів в Одеській області відсутні.

➤ *Відсутність проектів організації та розвитку територій та об'єктів природно-заповідного фонду.* Станом на 01.01.2023 року 24 об'єктів та території та об'єкти ПЗФ (Нижньодністровський Національний природний парк, Національний природний парк «Тузловські лимани», Регіональний ландшафтний парк «Тилігульський», Національний природний парк «Куяльницький» та 20 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва) не мають затверджених в установленому порядку проектів організації та розвитку території, що призводить до нецільового використання їх території та порушень природоохоронного законодавства. Низькі темпи розширення

мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду Одеської області та збільшення відсотка заповідності.

➤ *Погана туристична інфраструктура на землях рекреації.* Розвиток туристичної галузі гальмується через: недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази в галузі туризму; недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури; недостатню кількість засобів розміщення, насамперед готелів 3-4 та 5 зірок, які відповідають міжнародним стандартам та сертифікаційним вимогам; невідповідний стан багатьох об'єктів туристичного показу, історико-культурних пам'яток та музеїв стримує зростання туристичних відвідувань регіону та створення нових туристичних маршрутів; недостатню забезпеченість професійними кадрами в галузі туризму.

➤ *Недостатність кваліфікованих кадрів, особливо в сільській місцевості.* Зростання трудової міграції, втрата трудових ресурсів, низка заробітна плата та відсутність соціальних гарантій (житла) призводить до низької забезпеченості кадрами в галузях культури, медицини, освіти.

➤ *Недостатній рівень екологічної освіти та інформування населення,* екологічної свідомості суспільства, що є важливим аспектом у вирішенні проблеми збереження природних ресурсів є освіта людей в області навколишнього середовища, екологічне виховання всього населення, а особливо підростаючого покоління.

➤ *Відсутність містобудівної документації з актуальними вихідними даними* (унеможливлення розвитку населених пунктів та регіону в цілому, неправомірне використання земель).

➤ *Зношеність мереж та технічного устаткування.* Значна частина водопровідно-каналізаційних споруд області (насосних станції та насосних агрегатів, очисних споруд та водоканалізаційних мереж) відпрацювала нормативний строк експлуатації, що призводить до підвищених витрат електричної енергії та збільшення собівартості перекачування води і стоків. Загальна протяжність водопровідних мереж області становить 9,13 тис. км, з яких у зношеному та аварійному стані перебуває близько 39 відсотків їх загальної довжини. Протяжність каналізаційних мереж становить 1,88 тис. км, з яких потребують реконструкції більше 45 відсотків їх загальної довжини.

➤ *Незадовільний стан очисних споруд,* які потребують ремонту або реконструкції, а в деяких населених пунктах взагалі відсутність водовідведення та очисних споруд.

➤ *Забруднення водних басейнів.* Обсяг забруднених стічних вод, які скидаються у водні об'єкти складає 4,2 % від загальнодержавного показника. Обсяг скинутих неочищених стічних вод у поверхневі водні об'єкти Одеської області складає 41,95 млн. м³, цей показник з роками зростає у зв'язку з незадовільним станом наявних очисних споруд в населених пунктах Одеської області.

➤ *Недостатня кількість джерел водопостачання південних регіонів області та необхідність додаткової очистки таких вод.* Забезпечення населення Одеської області питною водою є однією з найбільш важливих проблем, розв'язати яку необхідно для збереження здоров'я, поліпшення умов проживання та підвищення рівня життя населення регіону. У 2020 – 2021 роках здійснювались роботи з розвитку систем водопостачання та водовідведення (капітальний ремонт, реконструкція та будівництво водопровідно-каналізаційних мереж, водопровідних і каналізаційних насосних станцій, артсвердловин, каналізаційних очисних споруд та резервуарів для накопичення чистої води).

➤ *Відсутність власних енергогенеруючих потужностей.* Одеська область є енергодефіцитною, 91% електроенергії імпортується (переважно із Дністровської ГЕС). Решта електричної енергії надходить від сонячних електростанцій області та ТЕЦ. Серед міст найбільшим споживачем електрики є м. Одеса, серед районів – Одеський. Також, південні райони Одеської області, а саме опорна підстанція «Арциз» - підключена від Молдовської ДРЕС та не прив'язана до магістральних мереж ОЕС України.

➤ *Недостатній моніторинг.* Реалізація права людини на сприятливе для її здоров'я й добробуту навколишнє природне середовище є головною метою сталого розвитку України, у

зв'язку з цим виникає необхідність в організації і подальшому вдосконаленні моніторингу довкілля та комплексному оцінюванні стану компонентів навколишнього природного середовища. Це дозволить підвищити ефективність заходів, що вживаються для запобігання, мінімізації та ліквідації небезпечних наслідків антропогенного навантаження. Основними недоліками існуючої системи моніторингу атмосферного повітря Одеської області на сьогодні є відсутність узгодженості та уніфікованості інформаційних технологій, недостатнє забезпечення мереж засобами інформаційного обміну і, як наслідок, недостатня оперативність у наданні інформації користувачам; відсутність єдиної комплексної мережі спостережень регіонального рівня, до складу якої мають входити мережі суб'єктів моніторингу, мережа автоматизованих постів та центр збору та обробки інформації за результатами моніторингу; недостатній рівень технічного та методичного забезпечення функціонування мереж спостережень.

Стан довкілля обумовлюється впливом на нього усіх суб'єктів природокористування. Відповідно, інтегрований еколого-економічний ефект природоохоронних заходів в області залежить від послідовності і результативності дій усіх суб'єктів господарської діяльності, а також від ефективності системи управління в цій сфері.

Необхідність вирішення екологічних проблем має бути передбачена у подальших діях органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямованих на формування та реалізацію екологічної політики.

5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

/У тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосується документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування/

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (№ 1264-ХІІ від 25.06.91, зі змінами – редакція від 16.10.2020 р.), ст. 19 визначена компетенція виконавчих органів міських рад у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Виконавчі органи міської ради у галузі охорони навколишнього природного середовища в межах своєї компетенції:

- а) здійснюють реалізацію рішень відповідних рад;
- б) координують діяльність підприємств, установ та організацій, розташованих на території відповідно міста, незалежно від форм власності та підпорядкування;
- в) організують розробку місцевих екологічних програм;
- д) затверджують за поданням обласних державних адміністрацій з питань охорони навколишнього природного середовища для підприємств, установ та організацій ліміти використання природних ресурсів, за винятком ресурсів загальнодержавного значення, ліміти скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, за винятком скидів, що призводять до забруднення природних ресурсів загальнодержавного значення або навколишнього природного середовища за межами міста;
- е) організують збір, переробку, утилізацію і захоронення відходів на своїй території;
- є) формують і використовують місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища у складі місцевих бюджетів;
- ж) погоджують поточні та перспективні плани роботи підприємств, установ та організацій з питань охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів;
- з) забезпечують систематичне та оперативне інформування населення, підприємств, установ, організацій та громадян про стан навколишнього природного середовища, захворюваності населення;
- и) організують екологічну освіту та екологічне виховання громадян;
- і) приймають рішення про організацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення.

Виконавчі органи обласної ради можуть здійснювати й інші повноваження відповідно до цього та інших законів України.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (№ 2697-VIII від 28.02.2019). Закон передбачає інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку.

Відповідно до Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (№ 722/2019 від 30.09.2019) має бути забезпечено дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. В Україні проведення СЕО регламентується Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» (№ 2354-VIII від 20.03.2018).

Юридичні засади поводження з водними ресурсами визначаються Водним кодексом України (№ 213/95-ВР від 06.06.1995) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту водних ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом'якшення негативного впливу, покращення екологічного стану водних об'єктів і захисту прав водокористувачів.

Найголовнішими питаннями у сфері водопостачання та водовідведення є дозвіл на забір води із джерел водопостачання (дозвіл на спеціальне водокористування) і дозвіл на скидання очищених та неочищених стічних вод у навколишнє середовище. З 04.06.2017 набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру щодо спеціального водокористування» від 07.02.2017 № 1830-VIII, яким внесено зміни до Водного кодексу України в частині процедури отримання дозволів на спеціальне водокористування.

Основне чинне екологічне законодавство та норми у сфері користування водними ресурсами:

- ✓ постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування» (№ 321 від 13.03.2002, зі змінами);
- ✓ постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується» (№ 1100 від 11.09.1996, зі змінами);
- ✓ ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною»;
- ✓ постанова Кабінету Міністрів України «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів» (№ 2024 від 18.12.1998, зі змінами).

Правове й інституційне регулювання та ключові екологічні вимоги в галузі охорони атмосферного повітря регулюються Законом України «Про охорону атмосферного повітря», Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» та іншими нормативно-правовими актами. Основне чинне законодавство та норми у сфері захисту атмосферного повітря - постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря» (№ 300 від 13.03.2002, зі змінами).

Правові засади у сфері поводження з відходами забезпечуються Законом України «Про управління відходами» та іншими законодавчими актами, що були розроблені для регулювання діяльності з метою уникнення чималімізації утворення відходів, зберігання й поводження з ними, запобігання та зменшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я людини від утворення, зберігання та поводження з відходами. Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері поводження з відходами визначаються ст. 25 Закону України «Про управління відходами».

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так Законом України «Про інвестиційну діяльність» (№ 1560-XII від 18.09.1991) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (ст. 4). В разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (ст. 21). Також в ст. 8 зазначається, що інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» (№ 2059-VIII від 23.05.2017).

При проведенні СЕО проєкту Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області розглядалися можливі шляхи вирішення екологічних проблем області, що забезпечать досягнення цілей державної екологічної політики.

Цілі Програми кореспондуються із стратегічними цілями з охорони довкілля та охорони здоров'я населення, визначеними у Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 р., Національним планом управління відходами до 2030 року, затверджену Розпорядженням Кабінету Міністрів України №117-р від 20.02.2019 р., Паризькій угоді, ратифікованій Законом України №1469 від 14.07.2016 р. та іншими нормативно-правовими актами.

Таблиця 5.1

Екологічні проблеми	Цілі екологічної політики	Шляхи вирішення
1	2	3
Забруднення атмосферного повітря	чисте атмосферне повітря	<ul style="list-style-type: none"> - реалізація заходів енергозбереження, зменшення втрат теплової енергії при її транспортуванні до споживачів; - зменшення витрат енергетичних ресурсів; - розвиток альтернативної та відновлювальної енергетики; - підвищення екологічної культури і управління.
Забруднення вод	якісні водні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення доступу населення до централізованих систем водопостачання; - капітальний ремонт існуючих мереж водопостачання та водовідведення; - ремонт каналізаційних насосних станцій; - підвищення екологічної культури і управління.
Накопичення твердих побутових та промислових відходів	запровадження системи управління відходами	<ul style="list-style-type: none"> - ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ; - підвищення обізнаності мешканців області щодо належного поводження з відходами, підвищення екологічної культури і управління.
Забруднення ґрунтів	невиснажені родючі ґрунти	<ul style="list-style-type: none"> - проведення інвентаризації земель в межах області; - підвищення раціонального використання земельних ресурсів області та їх подальше ефективне використання. - підвищення екологічної культури і управління.
Зменшення біологічного та ландшафтного різноманіття	відновлене біологічне та ландшафтне різноманіття	<ul style="list-style-type: none"> - створення нових/відновлення існуючих туристичних об'єктів; - покращення туристичної привабливості області; - підвищення екологічної культури і управління.
Зменшення площі зелених насаджень	озеленення території	<ul style="list-style-type: none"> - благоустрій та озеленення об'єктів; - підвищення екологічної культури і управління.
Високий ризик виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру	запроваджена система попередження надзвичайних ситуацій	<ul style="list-style-type: none"> - попередження надзвичайних ситуацій; - ознайомлення населення з можливими ризиками виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру; - підвищення екологічної культури і управління.

6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

/у тому числі вторинних, кумулятивних, синергетичних, коротко-, середньо- та довгострокових (1,3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків/

Згідно «Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування», затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України № 296 від 10.08.2018, у даному розділі описуються наслідки довкілля, у тому числі для здоров'я населення - будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

За походженням екологічний вплив може бути первинним, тобто безпосередньо пов'язаним з впливом проекту на екосистему (забруднення атмосфери при будівництві та експлуатації продуктами згорання палива та викидами пилу при проведенні земляних робіт і переміщенні автотранспорту в межах будмайданчику) і вторинним, що є наслідком первинних змін в екосистемі.

Вторинні наслідки – пряма повна або часткова зміна елементу навколишнього середовища, яка призведе до руйнування, зміни навколишнього середовища (наприклад, забруднення природних місць проживання нанесе шкоду видам фауни, які залежать від цього середовища проживання).

Під кумулятивними впливами розуміється сукупність впливів від реалізації планованої діяльності та інших, що існують або плануються в найближчому майбутньому, видів людської діяльності, які можуть призвести до значних негативних або позитивних впливів на навколишнє середовище або соціально-економічні умови, і які б не виявилися в разі відсутності інших видів діяльності, крім самої планованої діяльності.

Кумулятивні ефекти можуть виникати з незначних за своїми окремими діями факторів, які, працюючи разом протягом тривалого періоду часу поступово накопичуючись, підсумовуючись згодом в одному і тому ж районі, можуть викликати значні наслідки. Акумуляція впливів відбувається в тому випадку, коли антропогенний вплив або інші фізичні або хімічні впливи на екосистему протягом часу перевершують її можливість їх асиміляції або трансформації.

Синергічні наслідки – сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

В цілому Програма не передбачає появу суттєвих негативних ризиків для здоров'я населення області та довкілля. Натомість Стратегічні цілі передбачають перспективне покращення ситуації для здоров'я та добробуту населення.

В рамках СЕО здійснена підсумкова оцінка ймовірного впливу Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на компоненти навколишнього природного середовища згідно з контрольним переліком індикаторів екологічного стану території. Результати проведеної оцінки наведені в табл. 6.1.

Таблиця 6.1

Чи може реалізація Програми та Плану реалізації спричинити	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
1	2	3	4	5
Повітря				
1. Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел	-	●	-	+
2. Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел	-	●	-	+
3. Погіршення якості атмосферного повітря	-	●	-	+
4. Появу джерел неприємних запахів	-	-	●	-
5. Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату	-	-	●	-
Водні об'єкти				
6. Збільшення обсягів скидів у поверхневі води	-	●	-	+
7. Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)	-	●	-	+
8. Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти	-	-	-	-
9. Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню	-	-	-	+
10. Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод	-	-	●	+
11. Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)	-	-	●	-
12. Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту	-	-	●	-
13. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону	-	-	●	+
14. Зміни напряму або швидкості потоків підземних вод	-	-	●	-
15. Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)	-	-	●	-
16. Забруднення підземних водоносних горизонтів	-	-	●	-
Відходи				
17. Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів	-	●	-	+
18. Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки	-	●	-	+

Чи може реалізація Програми та Плану реалізації спричинити	Негативний вплив			Пом'яшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
1	2	3	4	5
19. Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки	-	●	-	+
20. Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами	-	-	●	-
21. Утворення або накопичення радіоактивних відходів	-	-	●	-
Земельні ресурси				
22. Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару	-	●	-	-
23. Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів	-	-	●	-
24. Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу	-	●	-	+
25. Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури	-	-	●	-
26. Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель	-	-	●	-
27. Виникнення конфліктів між ухваленими цілями Програми та цілями місцевих громад	-	-	●	+
Біорізноманіття				
28. Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)	-	-	●	+
29. Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві	-	-	●	-
30. Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь в цілому	-	●	-	+
31. Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин	-	-	●	-
Рекреаційні зони та культурна спадщина				
32. Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей	-	-	●	+
33. Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини	-	-	●	+
34. Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)	-	-	●	+
Населення та інфраструктура				
35. Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території	-	-	●	+

Чи може реалізація Програми та Плану реалізації спричинити	Негативний вплив			Пом'яшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
1	2	3	4	5
36. Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі	-	-	●	+
37. Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків	-	●	-	+
38. Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень	-	●	-	+
39. Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги	-	-	●	+
40. Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей	-	-	●	-
Екологічне управління та моніторинг				
41. Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки	-	-	●	-
42. Погіршення екологічного моніторингу	-	-	●	-
43. Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження	-	-	●	-
44. Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва	-	-	●	+
Інше				
45. Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів	-	●	-	+
46. Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу	-	-	●	-
47. Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії	-	-	●	+
48. Суттєве порушення якості природного середовища	-	-	●	+
49. Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому	-	-	●	-
50. Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?	-		●	-

Оцінка включає в себе величину та значення в якісному та кількісному відношенні, потенційних впливів Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік (прямих та непрямих, тимчасових або постійних, позитивних та негативних, короткострокових та довгострокових, транскордонних та кумулятивних).

Узагальнені результати оцінки потенційних впливів наведені в таблиці 6.2.

Таблиця 6.2

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	природоохоронні	території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
ПОДАТКОВО-БЮДЖЕТНА ДІЯЛЬНІСТЬ														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів в умовах впровадження бюджетної децентралізації; ✓ підвищення ролі та відповідальності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у розв'язанні актуальних проблем соціально-економічного розвитку районів та територіальних громад; ✓ створення умов для зменшення диспропорцій у рівні соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць; ✓ потреба у поліпшенні результатів господарювання у зв'язку з переорієнтацією ринків збуту продукції реального сектору економіки; ✓ проведення раціональної та ефективної податково-бюджетної політики, дотримання фінансової дисципліни. 	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ LT/ LO/ SI	0	0	0	0	
РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ (Промисловість)														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ відновлення та стабілізація промислового виробництва усіх видів промислової діяльності з їх подальшим стабільним розвитком; ✓ модернізація та технологічне оновлення виробництва на основі впровадження сучасних енерго- та ресурсозберігаючих технологій; ✓ розвиток існуючих та формування нових видів діяльності з вищою доданою вартістю; ✓ забезпечення оптимальної митної політики для стимулювання виробничого та інноваційного потенціалу; ✓ підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, освоєння нових інноваційних видів високотехнологічної продукції; ✓ диверсифікація ринків збуту. 	?	0	?	?	0	0	0	0	IN/ LT/ LO/ SI	0	?	?	0	

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна природоохоронні	території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека

РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ (Розвиток підприємства)

<ul style="list-style-type: none"> ✓ підтримання державних важелів впливу на розвиток малого та середнього підприємництва; ✓ сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємництва, у тому числі шляхом реалізації оновленої Програми розвитку конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва в Одеській області на 2021-2024 роки з урахуванням повоєнного відновлення; ✓ вдосконалення правового врегулювання господарських та адміністративних відносин між регуляторними органами та суб'єктами господарювання. 	?	0	?	?	0	0	0	0	IN/ LT/ LO/ SI	0	?	?	0
--	---	---	---	---	---	---	---	---	-------------------------	---	---	---	---

РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ (Агропромисловий комплекс)

<ul style="list-style-type: none"> ✓ підвищення ефективності роботи аграрної галузі економіки шляхом впровадження сучасних ресурсо- та вологозберігаючих, екологічно безпечних, технологій виробництва сільськогосподарської продукції; ✓ підвищення ефективності використання зрошувальних земель; ✓ підвищення родючості ґрунтів; ✓ створення сучасної селекційно-насінницької бази аграрного виробництва; ✓ збільшення урожайності сільськогосподарських культур та продуктивності худоби і птиці; ✓ розбудова мережі промислових холодильних фрукто- та овочесховищ вздовж магістральних автодоріг; ✓ розвиток овочівництва і картоплярства, виноградарства і садівництва; ✓ вирощування чисельності поголів'я худоби та птиці; ✓ розвиток кооперації на селі, створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; ✓ сприяння сталому розвитку малого та середнього бізнесу в аграрній сфері, фінансову підтримку малого бізнесу та малих аграрних підприємств; ✓ підвищення рівня конкурентоспроможності виробленої продукції, впровадження безвідходних 	?	0	DI/ LT/ LO/ SI	?	0	0	0	0	DI/ LT/ LO/ SI	0	0	?	0
--	---	---	-------------------------	---	---	---	---	---	-------------------------	---	---	---	---

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	природоохоронні	території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
технологій виробництва; ✓ покращення умов праці та життя мешканців сіл; ✓ організація і проведення інформаційно-виставкових та дорадницьких заходів в аграрній сфері; ✓ консервація деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель.														
РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ (Транспортна інфраструктура та морегосподарський комплекс)														
✓ відновлення судноплавства та розвитку українського флоту; ✓ розширення потужностей Дунайського морського кластеру, створення інфраструктури для збільшення обсягів вантажообігу через р. Дунай; ✓ підвищення технологічної спроможності організації мультимодальних перевезень, забезпечення злагодженого функціонування всіх частин ланцюга поставок з використанням декількох видів транспорту; ✓ забезпечення ефективно працюючого, доступного та безпечного ринку надання транспортних послуг; ✓ інтеграція вітчизняної транспортної системи до європейської та міжнародної транспортних систем; ✓ встановлення чіткої координації роботи з країнами ЄС з питань організації перевезень та розвитку мережі TEN-T; ✓ удосконалення системи управління запобігання дорожньо-транспортним пригодам; ✓ підвищення безпеки руху під час забезпечення високої швидкості, комфорту та економічності перевезень; ✓ підвищення ефективності державного управління у галузі транспорту; ✓ розвиток транспортної інфраструктури; ✓ оновлення рухомого складу транспорту; ✓ поліпшення інвестиційного клімату; ✓ підвищення екологічності та енергоефективності транспортних засобів.	DI/ LT/ LO/ SI	?	DI/ LT/ LO/ SI	DI/ LT/ LO/ SI	?	?	DI/ LT/ LO/ SI	?	DI/ LT/ LO/ SI	?	DI/ LT/ LO/ SI	DI/ LT/ LO/ SI	IN / LT/ LO/ SI	

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	природоохоронні	території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ (Будівництво та житлова політика)														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ поліпшення транспортно-експлуатаційного стану мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення та споруд на них, вулиць і доріг комунальної власності, а також інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах); ✓ забезпечення безперервного розвитку мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності, а також інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах); ✓ відновлення і розвиток автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності, інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах), підвищення на них рівня безпеки руху, швидкості, комфортності та економічності перевезень; ✓ поліпшення транспортної доступності віддалених населених пунктів до районного та обласного центрів; ✓ поліпшення якості будівництва автомобільних доріг та проведення щорічного контролю; ✓ встановлення автономних систем освітлення пішохідних переходів та енергозабезпечення світлофорів; ✓ збільшення пропускної спроможності автодороги М-15 «Одеса – Рені», облаштування ділянки дороги Маяки-Удобне; ✓ будівництво дороги в обхід с. Паланка; ✓ будівництво мостового переходу через Сухий лиман в с. Малодолинське з підходами на автомобільній дорозі М-27 Одеса – Чорноморськ. 	DI/ O/ LO/ SI	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT/ LO/ SI	0	0	DI/ O/ LO/ SI	0	
РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ (Дорожно-транспортне господарство)														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ виготовлення (актуалізація) картографічної основи масштабу 1:10000 та 1:2000 в цифровій формі як просторово орієнтованої інформації в державній системі координат УСК-2000 на паперових і електронних, носіях; 	DI/	0	DI/	DI/	?	?	DI/	?	IN/	0	DI/	DI/	DI/	

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	природоохоронні	території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ розроблення Комплексних планів територій територіальних громад; ✓ розвиток функціонування містобудівного кадастру регіонального рівня та координація робіт щодо створення містобудівних кадастрів базового рівня; ✓ утримання та експлуатація в належному технічному стані захисних споруд в підприємствах, установах, організаціях усіх форм власності; ✓ дотримання нових стандартів будівництва житлових будинків, зокрема приміщень для укриття, що передбачатимуть врахування виникнення різних надзвичайних ситуацій. 	O/ LO/ SI		LT / LO/ SI	O/ LO/ SI			LT / LO/ SI		LT/ LO/ SI		O/ LO/ SI	O/ LO/ SI	O/ LO/ SI	
РИНКОВІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ТА ЇХ СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ (Реформування відносин власності)														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ забезпечення масштабної, прозорої приватизації державної власності, оптимізації частки державного сектору економіки; ✓ забезпечення надходження коштів від приватизації та оренди державного майна; ✓ організація управління державною власністю. 	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ MT/ LO/ SI	0	0	0	0	
РИНКОВІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ТА ЇХ СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ (Управління об'єктами комунальної власності)														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ здійснення обліку майна спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Одеської області; ✓ здійснення контролю за своєчасною сплатою орендної плати орендодавцями об'єктів комунальної власності; ✓ розроблення та затвердження переліків показників ефективності роботи керівників, використання майна та коштів підприємств, установ і організацій; ✓ підвищення ефективності управління об'єктами комунальної власності. 	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ MT/ LO/ SI	0	0	0	0	

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	природоохоронні	території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
РИНКОВІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ТА ЇХ СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ (Надання адміністративних послуг)														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ забезпечення підключення волоконно-оптичними лініями зв'язку (ВОЛЗ) населених пунктів сільської місцевості, де наявний хоча б 1 заклад соціальної інфраструктури до фіксованого, широкосмугового доступу до мережі Інтернет; ✓ розвиток мережі центрів надання адміністративних послуг в територіальних громадах з населенням менше 10 тисяч; ✓ підключення закладів соціальної інфраструктури до фіксованого широкосмугового доступу до Інтернету; ✓ впровадження автоматизованої системи електронного документообігу в територіальних громадах та комунальних підприємствах (установах, організаціях) області. Вивчено питання щодо необхідної кількості ліцензій СЕД «АСКОД» (понад 10000 ліцензій); ✓ забезпечення захисту інформації в інформаційно-комунікаційній мережі органів виконавчої влади та місцевого самоврядування Одеської області шляхом створення комплексної системи захисту інформації; ✓ підвищення рівня цифрової грамотності серед працівників обласної державної адміністрації, районних державних адміністрацій, міських, сільських та селищних рад Одеської області; ✓ забезпечення кіберзахисту інформаційно-комунікаційної системи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування та інформаційних ресурсів обласної державної адміністрації; ✓ розвиток центру обробки даних органів публічної влади; ✓ забезпечення оперативної взаємодії між структурними підрозділами обласної державної адміністрації та територіальними громадами. 	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ MT/ LO/ SI	0	0	0	0	
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ формування якісного регіонального інвестиційного продукту створеного на основі інвестиційних пропозицій територіальних громад області; ✓ нарощування динаміки експорту товарів і послуг за рахунок стабілізації логістичних 	0	0	0	0	0	0	0	0	DI/	0	0	0	0	

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовище існування, флора фауна	природоохоронні	території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
<p>потоків та зростання економічної активності суб'єктів господарювання області;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ підвищення конкурентоспроможності підприємств з вітчизняними та іноземними інвестиціями за рахунок ефективного використання державних економічних стимулів, власних резервів та залученого капіталу. 									LT/ LO/ SI					
МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ просування проєктів повоєнного відновлення та пропозицій регіону серед потенційних іноземних ділових партнерів; ✓ створення передумов для формування конкурентоспроможного та позитивного міжнародного економічного й інвестиційного іміджу у світовому просторі; ✓ реалізація іміджевої стратегії Одещини; ✓ позиціонування області у світовому економічному просторі як перспективної території для започаткування підприємницької діяльності; ✓ сприяння модернізації виробничого комплексу регіону; ✓ активізація міжнародного співробітництва та розширення географії міжрегіонального партнерства. 														
ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ оптимізація структури виробництва і споживання паливно-енергетичних ресурсів із збільшенням частки нетрадиційних видів палива та відновлюваних джерел енергії; ✓ скорочення споживання енергоносіїв в бюджетній сфері та житловому фонді, підвищення енергетичної ефективності будівель, забезпечення повного обліку енергоносіїв; ✓ оптимізація системи виробництва та транспортування теплової енергії, зниження її нерационального споживання у кінцевого споживача; ✓ залучення зовнішнього фінансування та європейського досвіду у сферу енергоефективності та енергозбереження, модернізацію технологічного обладнання та здійснення заходів із заміщення традиційних видів палива альтернативними; 	?	0	?	?	0	0	0	0	IN/ LT/ LO/ SI	0	?	?	0	

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	природоохоронні	території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ впровадження та забезпечення функціонування системи енергетичного менеджменту в установах та закладах бюджетної та соціальної сфери області; ✓ підвищення комфортності умов проживання в житлових будинках та зменшення витрат домогосподарств на оплату житлово-комунальних послуг, інвестування ними в енергоефективність власного житла та покращення енергетичних характеристик житлового фонду. 														
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СФЕРА (Демографічна ситуація, розвиток ринку праці та створення робочих місць)														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ підвищення професійного рівня та конкурентоспроможності економічно активного населення; ✓ розширення сфери застосування праці та стимулювання зацікавленості роботодавців у створенні нових робочих місць; ✓ залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт, які провадяться для виконання робіт, що мають оборонний характер, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру, що виникли в період воєнного стану; ✓ підтримка середовища для внутрішньо переміщених осіб, зокрема реалізація комплексу заходів, що стосуються адаптації до нового місця проживання, забезпечення базових потреб населення на належному рівні, продовольчої безпеки, працевлаштування, соціальної підтримки та створення сприятливих умов для повернення до своїх домівок; ✓ спрямування зусиль фахівців з профорієнтації на підвищення мотивації громадян до роботи, в т. ч. осіб, які потребують додаткових державних гарантій щодо працевлаштування, а також осіб з обмеженими фізичними можливостями, які бажають працевлаштуватися за професіями актуальними на ринку праці з урахуванням їх особистих здібностей та схильностей; сприяти свідомому підходу безробітних до вибору професії; ✓ нарощування обсягів професійного навчання безробітних під конкретне замовлення роботодавців та за професіями, що передбачають в подальшому самозайнятість або підприємництво, особливо мешканців сільської місцевості з урахуванням обмежених можливостей працевлаштування на вільні та новостворені робочі місця на селі. 	0	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT/ LO/ SI	0	0	0	0	

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	природоохоронні	території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СФЕРА (Грошові доходи населення, заробітна плата, легалізація заробітної плати та погашення заборгованості з її виплати)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ налагодження ефективної співпраці відповідних територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади та місцевих органів виконавчої влади щодо здійснення контролю своєчасної і не нижче визначеного державою мінімального розміру оплати праці, виконання роботодавцями умов колективних договорів та галузевих угод у частині оплати праці, недопущення необґрунтованого зменшення заробітної плати; ✓ проведення роз'яснювальної роботи серед роботодавців щодо недопустимості використання робочої сили з порушенням трудового законодавства; ✓ сприяння скороченню нелегальної зайнятості населення області, легалізації трудових відносин та зростання середнього рівня заробітної плати; ✓ посилення роботи щодо забезпечення додержання мінімальних гарантій з оплати праці та у сфері боротьби з тіньовою зайнятістю, проведення правової роз'яснювальної роботи. 	?	0	?	?	0	0	0	0	IN/ LT/ LO/ SI	0	?	?	0	
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СФЕРА (Соціальне забезпечення)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ формування нової формули державної політики, надання можливостей всебічної реалізації для ветеранів, одночасно з впровадженням політики щодо гарантій їх соціального захисту; ✓ створення єдиної системи обліку отриманих послуг ветераном; ✓ адаптація ветерана до цивільного життя, інтеграція в суспільство, отримання соціальної та професійної адаптації; ✓ виконання державних програм щодо забезпечення житлом окремих категорій громадян; ✓ підтримка осіб з інвалідністю внаслідок війни, членів родин загиблих (померлих) ветеранів війни; ✓ впровадження ефективних механізмів задоволення базових потреб внутрішньо переміщених осіб (далі - ВПО) та забезпечення доступу до послуг; ✓ посилення здатності громад сприяти адаптації ВПО та ефективно реагувати на нові виклики; ✓ забезпечення ВПО місцем тимчасового проживання; ✓ раціональне використання ресурсів громад і бюджетів усіх рівнів, а також підтримка осіб, 	0	0	0	0	0	0	0	0	IN/ LT/ LO/ SI	0	0	0	0	0

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	природоохоронні	території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
які мають намір повернутися до покинутого місця проживання; ✓ виконання державних програм щодо забезпечення житлом ВПО.														
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СФЕРА (Житлово-комунальне господарство)														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ продовження фінансування заходів з розвитку систем водопостачання та водовідведення (капітальний ремонт, реконструкція та будівництво водопровідно-каналізаційних мереж, водопровідних і каналізаційних насосних станцій, артсвердловин, каналізаційних очисних споруд та резервуарів для накопичення чистої води). ✓ забезпечення надійності функціонування систем водопостачання та водовідведення та відновлення зруйнованої системи водопровідно-каналізаційного господарства внаслідок військової агресії російської федерації; ✓ встановлення систем доочищення питної води; ✓ ремонт та реконструкція систем водопостачання та водовідведення; ✓ впровадження сучасних технологій та обладнання на об'єктах водопостачання та водовідведення; ✓ забезпечення населення питною водою; ✓ будівництво Болградського групового водопроводу сільгосподопостачання в Одеській області». 	?	0	?	?	0	0	0	0	IN/ LT/ LO/ SI	0	?	?	IN/ LT/ LO/ SI	
ГУМАНІТАРНА СФЕРА (Освіта)														
<ul style="list-style-type: none"> ✓ відновлення приміщень пошкоджених закладів освіти; ✓ створення безпечних умов для всіх категорій учасників освітнього процесу закладів освіти області усіх типів та форм власності; ✓ забезпечення рівного доступу до здобуття дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти з врахуванням потреб та індивідуальних можливостей здобувачів освіти; ✓ розвиток мережі закладів дошкільної освіти різних типів та форм, підтримка приватної 	0	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT/ LO/ SI	0	0	0	0	

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	Природоохоронні території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
<p>ініціативи щодо ліцензування освітньої діяльності на рівні дошкільної освіти;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ трансформація мережі закладів загальної середньої освіти, розбудова мережі профільних ліцеїв; ✓ впровадження реформи системи шкільного харчування; ✓ реалізація заходів Концепції Нова українська школа у закладах загальної середньої освіти; ✓ розширення мережі інклюзивно-ресурсних центрів в області; ✓ сприяння організації інклюзивного навчання у закладах освіти; ✓ продовження цифровізації освітнього процесу закладів освіти області, використання новітніх інформаційних технологій, використання можливостей електронних цифрових сервісів в управлінських процесах; ✓ збереження та розвиток мережі закладів позашкільної освіти області; ✓ здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей; ✓ реалізації завдань державної молодіжної політики в Одеській області; ✓ створення багатопрофільних центрів професійної освіти; ✓ модернізація професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти області; ✓ використання науково-технічного потенціалу області у частині реалізації проектів регіонального розвитку; ✓ продовження співпраці з Міжнародним надзвичайним фондом допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) та Всесвітньої продовольчої програма ООН у частині всебічної підтримки освітньої діяльності здобувачів закладів освіти області, реалізації програми покращення шкільного харчування для учнів 1-4 класів тощо. 													
ГУМАНІТАРНА СФЕРА (Підтримка сім'ї, дітей та молоді)													
<ul style="list-style-type: none"> ✓ забезпечення підключення та функціонування ЄІАС «Діти» в сільських, селищних та міських радах; ✓ розвиток системи патронатного виховання; ✓ створення умов для реалізації права кожної дитини на виховання в сім'ї; ✓ покращення співпраці суб'єктів виявлення дітей, які перебувають у складних життєвих 	0	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT/	0	0	0	0

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	природоохоронні	території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
обставинах; ✓ соціально-правовий захист дітей, які опинились в складних життєвих обставинах; ✓ забезпечення роботи єдиної інформаційно-аналітичної системи ЄІАС «Діти», ведення електронного банку даних дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, потенційних усиновителів, опікунів (піклувальників), прийомних батьків та батьків-вихователів.									LO/ SI					
ГУМАНІТАРНА СФЕРА (Охорона здоров'я)														
✓ реконструкція обласних лікарень (доросла та дитяча) Одеської області; ✓ збільшення доступності та наближення медичних послуг до споживача; ✓ подальше впровадження та розвиток трансплантації в Одеській області; ✓ збільшення кількості укладених контрактів із НСЗУ за пріоритетними напрямками; ✓ подальший розвиток мережі медичних установ, що надають медичну допомогу хворим з гострим ішемічним інсультом, розробка та впровадження нових алгоритмів профілактики раку молочної залози на первинній та вторинній ланці; ✓ затвердження спроможної мережі закладів охорони здоров'я госпітального округу, плану розвитку госпітального округу, за погодженням з МОЗ; ✓ зниження захворюваності на інфекційні хвороби; ✓ підвищення рівня обізнаності населення щодо профілактики інфекційних захворювань, в тому числі туберкульозу, ВІЛ-інфікування, вірусних гепатитів; ✓ підвищення рівня охоплення населення плановою імунопрофілактикою; ✓ підвищити медичні сервіси для надання медичної допомоги населенню області та внутрішньо переміщеним особам; ✓ підвищення рівня охоплення наркозалежних замісною підтримуючою терапією; ✓ вакцинація медичних працівників та пацієнтів із хронічною нирковою недостатністю проти вірусного гепатиту В; ✓ забезпечення устаткування для безпечної та якісної вакцинації; ✓ розбудова системи інфекційного контролю в закладах охорони здоров'я;	0	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT/ LO/ SI	0	0	0	DI/ LT/ LO/ SI	

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	Природоохоронні території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
<ul style="list-style-type: none"> ✓ зниження рівня смертності від інфекційних захворювань; ✓ підвищення рівня раннього виявлення туберкульозу на первинній ланці; ✓ підвищення рівня раннього виявлення інфікування ВІЛ та вірусними гепатитами; ✓ підвищення охоплення пацієнтів з комбінованою патологією ВІЛ/туберкульоз сучасним лікуванням; ✓ підвищення рівня прихильності пацієнтів з комбінованою патологією (ВІЛ + туберкульоз, ВІЛ + наркозалежність, туберкульоз + наркозалежність, ВІЛ + туберкульоз + наркозалежність) лікуванню запропонованими сучасними методами; ✓ відновлення (будівництво) об'єктів інфраструктури стаціонарних госпіталів (польових мобільних госпіталів). 													
ГУМАНІТАРНА СФЕРА (Культура)													
<ul style="list-style-type: none"> ✓ відновлення пошкоджених в наслідок збройної агресії російської федерації проти України закладів культури та об'єктів культурної спадщини; ✓ виконання заходів Програми розвитку та функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя в Одеській області на 2023- 2025 роки; ✓ продовження роботи щодо створення цифрової спадщини Одеського регіону, впровадження сучасних інформаційних та інтерактивних технологій для організації музейних виставок, розвитку музейних та бібліотечних послуг тощо; ✓ продовження роботи щодо формування нової моделі мережі закладів культури області з урахуванням ефективності їх діяльності; ✓ участь культурних інституцій області в реалізації міжнародних мистецьких проектів через культурну дипломатію, з метою поширення інформації про Україну та її культуру, війну росії в Україні, налагоджування діалогу між Україною та світовим суспільством. 	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT/ LO/ SI	DI/ LT/ LO/ SI	0	0	0	0

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	природоохоронні території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ГУМАНІТАРНА СФЕРА (Фізична культура і спорт)													
<ul style="list-style-type: none"> ✓ створення нових сучасних закладів фізкультурно-спортивної реабілітації, розвиток спорту ветеранів війни; ✓ реалізація проєктів та заходів із залучення всіх верств населення до регулярних занять фізичною культурою і спортом; ✓ підтримка резервного спорту та спорту вищих досягнень. 	0	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT/ LO/ SI	0	0	0	DI/ LT/ LO/ SI
ГУМАНІТАРНА СФЕРА (Туристично-рекреаційна галузь)													
<ul style="list-style-type: none"> ✓ регіональний розвиток туристичної інфраструктури та підвищення якості туристичного продукту; ✓ маркетингова та рекламно-інформаційна діяльність; ✓ сприяння розвитку рекреаційного та курортного потенціалу області. 	00	00	00	00	00	00	00	N/ T/ O/ I	N/ T/ O/ I	0	0	N/ T/ O/ I	0
ГУМАНІТАРНА СФЕРА (Розвиток громадянського суспільства)													
<ul style="list-style-type: none"> ✓ збільшення туристичного потоку завдяки ефективним маркетинговим стратегіям та інноваційним підходам до просування регіону; ✓ підвищення бюджетних надходжень від туристичної галузі: залучення вищого класу туристів та створення інноваційних продуктів і послуг пліне на збільшення витрат туристів в регіоні; ✓ використання цифрових технологій: впровадження мобільних додатків, віртуальної реальності та інших цифрових технологій може зробити туристичний досвід Одещини більш захоплюючим та зручним; ✓ залучення інвестицій: інноваційні проєкти в туризмі та рекреації можуть привертати інвестиції, які сприяють розвитку галузі. 	0	0	0	0	0	0	0	0	DI/ LT/ LO/ SI	0	0	0	0

Основні напрямки та головні цілі Програми	Повітря	Зміна клімату	Ґрунти і зміни у землекористуванні	Вода	Середовища існування, флора фауна	природоохоронні	території	Ландшафт	Культурна спадщина та матеріальні активи	Населення	Енергія	Шум	Відходи	Здоров'я та безпека
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	

ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

- ✓ створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду області
- ✓ налагодження співпраці з органами місцевого самоврядування, науковими та навчальними закладами, установами природно-заповідного фонду, громадськими організаціями щодо виявлення і підготовки пропозицій по заповіданню цінних природних комплексів та об'єктів;
- ✓ створення належних умов для охорони, збереження та розвитку існуючих об'єктів природно-заповідного фонду;
- ✓ збільшення інвестиційної привабливості природно-заповідного фонду за рахунок попиту на різні види рекреаційної та туристичної діяльності;
- ✓ підвищення екологічної свідомості широких верств населення;
- ✓ забезпечення екологічної безпеки шляхом запобігання або зниження рівня забруднення навколишнього середовища, зменшення обсягів відходів, викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти;
- ✓ організація та здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря на території Одеської області;
- ✓ внесення змін в Регіональний план управління відходами в Одеській області до 2030 року, у зв'язку з набрання чинності Закону України «Про управління відходами» та проектом Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку класифікації відходів»;
- ✓ побудова в Одеській області сміттєпереробної інфраструктури (15 листопада 2023 року між Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів, Одеською обласною державною (військовою) адміністрацією та територіальними громадами області підписано Меморандум щодо будівництва в Одеській області сумісними зусиллями 7 модулів з перероблення побутових відходів);
- ✓ ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ в межах відповідних територій;
- ✓ розроблення, погодження та затвердження місцевих планів управління відходами;
- ✓ розроблення регіональної та місцевої стратегій адаптації до змін клімату;
- ✓ обстеження територій та розрахунок завданих збитків навколишньому природному середовищу Одещини внаслідок російської агресії.

DI/ LT/ LO/ SI	0	0		DI/ LT/ LO/ SI	0	DI/ LT/ LO/ SI	0	0	DI/ LT/ LO/ SI	0	0	DI/ LT/ LO/ SI	DI/ LT/ LO/ SI	DI/ LT/ LO/ SI
-------------------------	---	---	--	-------------------------	---	-------------------------	---	---	-------------------------	---	---	-------------------------	-------------------------	-------------------------

Умовне позначення	Пояснення позначення
-	Значний негативний вплив. Значний негативний вплив слід звести до мінімуму з застосуванням заходів
-	Помірний негативний вплив. Цей вплив є прийнятним.
0	Немає впливу, або вплив нейтральний. Втручання не має ефекту, який можна було б довести, або такий вплив є незначним.
+	Помірний позитивний вплив.
++	Значний позитивний вплив.
(?)	Значення впливу не може бути оцінено з певністю через відсутність даних про компоненти навколишнього середовища, заплановану діяльність, або з інших причин
DI/IN	Прямий/Непрямий
LT	Довгостроковий (постійний 50-100 років)/
MT	Середньостроковий (10-15 років)/
ST	Короткостроковий (3-5 років)/
O	Випадковий (тимчасовий, 1 рік)
LO/RE	Місцевий/Регіональний
CU/SI/TR	Кумулятивний/Синергетичний/Транскордонний
AC	Випадкова подія

Керуючись стратегічними й оперативними цілями та на основі оцінок, представлених в табл. 6.1 і 6.2, можна зробити наступні висновки щодо ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми соціально-економічного розвитку Одеської області на 2024 рік.

Клімат. Одним із найважливіших чинників змін природного характеру, що можуть вплинути на розвиток області в майбутньому, є зміна клімату. На жаль, Програма не враховує цей чинник, оскільки не передбачає розробку та реалізацію програм адаптації до зміни клімату.

Атмосферне повітря. Тимчасове забруднення навколишнього природного середовища (переважно атмосферного повітря) можливо під час ремонту доріг, що компенсується подальшим поліпшенням загального стану доріг, покращенням якості обслуговування потреб населення, зниженням аварійності та тяжкості наслідків дорожньо-транспортних пригод; забезпеченню якісного сполучення між населеними пунктами області.

Потенційний вплив на атмосферне повітря в процесі реконструкції та капітального ремонту мереж водопостачання та водовідведення з наступним покращенням роботи системи водопостачання і водовідведення, зниженню втрат води; стабілізації роботи мереж.

Проведення благоустрою території населених пунктів області також передбачає тимчасовий незначний вплив на атмосферне повітря з подальшим використанням для потреб населення області.

Усі роботи, що потребують попередньої оцінки впливу на довкілля повинні проходити процедуру належним чином, відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» з урахуванням правого режиму воєнного стану.

Водні ресурси. Програма не передбачає створення нових підприємств із значними обсягами скидів у поверхневі води, проте, реалізація завдань оперативних цілей ймовірно може призвести до збільшення навантаження на водопровідні та каналізаційні системи, але внаслідок проведення запланованих робіт роботу систем водопостачання та водовідведення буде поліпшено та стабілізовано.

Усі роботи, що потребують попередньої оцінки впливу на довкілля повинні проходити процедуру належним чином, відповідно до Закону «Про Оцінку впливу на довкілля».

Відходи. В рамках реалізації Програми планується ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ, що об'єктивно покращить сучасний стан території області; сприятиме очищенню окремих територій від стихійних звалищ та сміття.

Земельні ресурси. Внаслідок реалізації Програми не передбачається будь-якого посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або у характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози. Реалізація деяких завдань ймовірно може привести до змін у структурі земельного фонду, чинній або плановій практиці використання земель за результатами проведення інвентаризації земель в межах території області.

Як вже зазначалося, в рамках впровадження Програми передбачається реалізація заходів з будівництва та капітального ремонту закладів освіти, ремонту та утримання доріг; модернізації системи водопостачання і водовідведення деяких населених пунктів області та ін.

Основний вплив на ґрунти відбувається при підготовці території для будівельних робіт (порушення (руйнування) ґрунтів під час будівництва (трансформація шарів землі), руху транспортних засобів, вібрацій від процесів виробництва, які можуть підсилюватись під впливом природних чинників – вітру, дощових потоків, виїмка ґрунту при влаштуванні підземних конструкцій будівель, автошляхових покриттів, прокладання підземних мереж, відведення поверхневих стічних вод, а також родючого ґрунту для озеленення території. З метою зменшення впливу на ґрунтовий покрив доцільно вжити заходи:

- обов'язкове дотримання меж території, відведеної для будівництва.
- складування рослинного ґрунту на спеціально відведених майданчиках з наступним використанням його при рекультивациі, вертикального планування будівельного майданчику.
- всі будівельні матеріали мають бути розміщені на спеціально відведеній ділянці з твердим покриттям.
- контроль за роботою інженерного обладнання, механізмів і транспортних засобів, своєчасний ремонт, недопущення роботи несправних механізмів.
- заправка будівельної техніки лише закритим способом – автозаправниками;
- запобігання порушенню гідрологічного режиму земельних ділянок;
- забезпечення максимального збереження існуючих зелених насаджень;
- дотримання екологічних вимог, установлених законодавством України, при проектуванні, розміщенні та будівництві об'єктів.

Біорізноманіття. Програмою не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ). Покращенню стану біорізноманіття може сприяти реалізація завдань збереження та відтворення зелених насаджень, розвиток організованих форм рекреації і туризму, формування та підвищення рівня екологічної культури та екологічної освіти населення області, збереженню традиційних форм раціонального природокористування і сталого розвитку природно-територіального комплексу.

З метою запобігання впливу на флору і фауни передбачається дотримання вимог Закону України «Про тваринний світ» та Закону України «Про рослинний світ».

У відповідності до вимог статей 9, 37, 39, 40 Закону України «Про тваринний світ» передбачається забезпечити:

- збереження умов існування видового і популяційного різноманіття тваринного світу в стані природної волі;
- недопустимість погіршення середовища існування, шляхів міграції та умов розмноження диких тварин;
- збереження цілісності природних угруповань диких тварин;
- запобігання загибелі тварин під час здійснення виробничих процесів;
- надання допомоги тваринам у разі захворювання, загрози їх загибелі під час стихійного лиха і внаслідок надзвичайних екологічних ситуацій;
- охорону середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин;
- недоторканість ділянок, що становлять особливу цінність для збереження тваринного світу.

У відповідності до вимог ст. 27 Закону України «Про рослинний світ» передбачається забезпечення здійснення заходів щодо збереження умов місцезростання об'єктів рослинного

світу. Будівництво, введення в експлуатацію підприємств, споруд та інших об'єктів і застосування технологій, що викликають порушення стану та умов місцезростання об'єктів рослинного світу, засмічення, а також забруднення хімічними та іншими токсичними речовинами територій, зайнятих ними, забороняється.

Крім того, при реалізації заходів Програми повинні вживатись заходи щодо захисту земель, зайнятих об'єктами рослинного світу, від висушення, ущільнення, засмічення, забруднення промисловими і побутовими відходами і стоками, хімічними речовинами та від іншого несприятливого впливу.

Рекреаційні зони та культурна спадщина. Реалізація Програми не має призвести до негативного впливу на наявні об'єкти історико-культурної спадщини. Реалізація оперативних цілей розвитку по створенню нових об'єктів туризму, туристичних, культурних продуктів та маршрутів сприятиме забезпеченню контролю за належним утриманням та збереженням об'єктів культурної спадщини, популяризації культурної спадщини, у тому числі, в рамках програми планується: оновлення наявних об'єктів культури у відповідності до вимог часу; створення нових сучасних «зелених» зон, зон відпочинку та дозвілля на території області.

Населення та інфраструктура. Виконання завдань стратегічних цілей очікувано призведуть до покращення життя та стану здоров'я населення; підвищенню ефективності та якості освітніх послуг; покращенню надання соціальних послуг, в т.ч. для вразливих категорій громадян.

Екологічне управління, моніторинг та інше. Програма не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в сфері екологічної безпеки.

Ймовірність того, що реалізація цілей Програми призведе до можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

Реалізація інших оперативних цілей Програми має більш організаційний характер, під час їх виконання не передбачається додаткового впливу на навколишнє природне середовище.

7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2024 РІК

Заходи для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми (табл.7.1) ґрунтуються на впливах, оцінених у попередньому розділі Звіту, та міжнародному досвіді діяльності в подібних умовах. Однак, такі заходи – це загальні рекомендації щодо усунення негативних наслідків, тоді як детальні заходи повинні розглядатися в кожному конкретному випадку під час реалізації конкретних заходів і проектів, а також в процесі надання екологічних дозволів.

Таблиця 7.1

Середовище довкілля	Заходи для зменшення негативних наслідків
1	2
Атмосферне повітря	<ul style="list-style-type: none"> - здійснення природоохоронних заходів, спрямованих на зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря; - стимулювання заходів підвищення енергоефективності та енергозбереження у всіх галузях економіки; - жорсткий контроль за якістю пального, що постачається та реалізується в місті автозаправними станціями, його відповідність державним стандартам, а також заборона реалізації етильованого бензину. - розбудова системи моніторингу за станом атмосферного повітря
Води	<ul style="list-style-type: none"> - охорона, екологічне оздоровлення та відтворення водних об'єктів; - будівництво/реконструкція водопровідних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання.
Земельні ресурси	<ul style="list-style-type: none"> - визначення напрямків розвитку населених пунктів, вдосконалення планувальної організації територій; - підвищення ефективності використання сільськогосподарських земель; - здійснення моніторингу містобудівної діяльності та ефективне використання вільних земельних ділянок для містобудівних потреб.
Лісові та біоресурси ресурси	<ul style="list-style-type: none"> - поліпшення санітарного стану зелених насаджень; - збільшення площі озеленення; - підвищення рівня лісистості, створення нових лісових культур
Природно-заповідний фонд	<ul style="list-style-type: none"> - збереження, відновлення і популяризація територій та об'єктів ПЗФ; - підтримання чисельності та видової різноманітності флори та фауни області.
Поводження з відходами	<ul style="list-style-type: none"> - проведення інформаційних компаній щодо роздільного збору ТПВ; - ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ.

Важливим засобом охорони атмосферного повітря є правове регулювання державного обліку усіх об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і на стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, видів і ступенів впливу на його стан фізичних та біологічних факторів.

Облік здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 № 1655 «Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря». Державний облік включає: взяття на облік об'єктів, які справляють шкідливий вплив; ведення на об'єкті первинного обліку стаціонарних джерел, які справляють шкідливий вплив;

складення державної статистичної звітності в галузі охорони атмосферного повітря за стаціонарними та пересувними джерелами; проведення інвентаризації викидів та обсягів забруднюючих речовин на зазначених об'єктах. Взяття на державний облік об'єктів здійснюється Міністерством екології та природних ресурсів України за критеріями, встановленими цим Міністерством за погодженням з Держкомстатом.

Для поліпшення якості атмосферного повітря та зменшення викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря насамперед має досягатися за рахунок скорочення обсягів виробництва промисловими підприємствами та переходу на роботу в режимі максимальної економії енергоресурсів.

Для зниження обсягів викидів від пересувних джерел необхідно обмежити експлуатацією технічно-застарілого автомобільного парку та використання палива низької якості, поліпшити стан доріг.

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Програми. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час її реалізації, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Усі роботи, що потребують попередньої оцінки впливу на довкілля, повинні проходити процедуру належним чином, відповідно до Закону «Про Оцінку впливу на довкілля», де будуть розглядатись та оцінюватись детальні наслідки від кожного виду діяльності, що плануються в рамках виконання Програми.

8. ОБГРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ

/опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення/

Метою Програми є подолання нових викликів, що постали перед країною в цілому та регіоном внаслідок повномасштабної війни, а саме: відновлення і розбудова транспортної, медичної, соціальної, комунальної, виробничої інфраструктури та житла, інфраструктури енергетики, зв'язку, військової інфраструктури і військово-промислового комплексу, структурна модернізація та перезапуск економіки, повернення внутрішньо переміщених осіб, створення безпечних умов для їх проживання. Програма також передбачає заходи з подолання безробіття, підтримки сімей з дітьми, вразливих верств населення, осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах внаслідок війни, відновлення та збереження об'єктів культурної спадщини.

Програмою окреслені пріоритетні цілі, основні завдання та заходи економічного, соціального та культурного розвитку регіону на короткостроковий період.

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік вказує на те, що реалізація Програми позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, біорізноманіття. Це означає що Програма спрямована на екологічно збалансований та інноваційний сценарій розвитку.

При «нульовому сценарії» не затверджується проєкт Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік. Цей сценарій може розглядатися як продовження поточних тенденцій щодо стану довкілля, в тому числі здоров'я населення.

Реалізація «оптимістичного сценарію», що передбачає затвердження та виконання Програми із врахуванням пропозицій і зауважень від громадськості та органів виконавчої влади дозволить врахувати додаткові запропоновані природоохоронні заходи, стабілізувати екологічну ситуацію та поліпшити стан навколишнього природного середовища, зменшити техногенне навантаження на складові довкілля, забезпечити збалансованість процесів використання і відтворення природних ресурсів та сформувати у жителів області екологічну культуру. Крім вищеперахованого, однією з основних цілей Програми є покращення якості життя для населення області, тому врахування пропозицій від громадськості є особливо важливим.

У разі реалізації «реалістичного сценарію» будуть виконані лише ті заходи Програми, які матимуть необхідні обсяги фінансування через обласні цільові програми в залежності від реальних можливостей обласного бюджету. Цей сценарій може призвести до погіршення екологічної ситуації і продовження подальшого зносу інфраструктури, неефективного використання енергоресурсів. Крім цього, рівень життя населення за основними показниками його оцінки може залишитися без змін. Не буде забезпечено виконання основних екологічних індикаторів Програми.

Оскільки серед пріоритетних цілей Програми економічного і соціального розвитку Київської області на 2024 рік є цілі, безпосередньо спрямовані на підтримку задовільного стану довкілля, то їх невиконання призведе до зниження якості екологічних показників стану довкілля та санітарно-гігієнічних умов проживання населення Одеської області.

Тому, у разі не затвердження цієї Програми та не реалізації зазначених заходів не забезпечуватиметься досягнення цілей Державної стратегії регіонального розвитку на 2021- 2027 роки. Не схвалення документа державного планування унеможливило виконання природоохоронних заходів.

9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2024 РІК ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Система моніторингу довкілля – це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

Моніторинг здійснюється з метою виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування, а також у разі виявлення негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, вжиття заходів для їх усунення.

При здійсненні моніторингу основну увагу належить приділяти заходам, передбаченим в сфері охорони навколишнього природного середовища та здоров'я населення.

Для здійснення моніторингу замовник документа державного планування розробляє заходи з урахуванням результатів громадського обговорення, консультацій з органами виконавчої влади у процесі проведення стратегічної екологічної оцінки та транскордонних консультацій (у разі їх проведення). Здійснення таких заходів забезпечує можливість:

виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, короткострокових (на один рік), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;

запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням документа державного планування;

виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

З метою забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля, у тому числі за станом здоров'я населення, необхідно визначити:

зміст заходів, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання;

кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати;

періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями;

засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку.

Ст. 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля. Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Програми;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;
- перевірки того, що Програма виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО.

Контроль за виконанням Програми покладається постійні Комісії обласної ради. На підставі щорічного моніторингу показників (індикаторів) за оперативними цілями здійснюватиметься оцінка ефективності Програми, яка буде основою для внесення змін до плану Програми. Під час моніторингу оцінюється стан виконання кожного завдання та ступінь досягнення результатів.

Підсумки моніторингу підводяться один раз рік у вигляді звітів. Фіксуються та аналізуються:

- а) ступінь виконання кожного завдання проектах;
- б) невиконані завдання, причини відхилення, пропозиції;
- в) дані за індикаторами, що відображають результат реалізації проектів;
- г) оцінка потреб у фінансуванні;
- д) пропозиції щодо вдосконалення діючої системи моніторингу.

Моніторинг екологічних індикаторів ефективності впровадження Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме Програма. Для оцінки повноти та якості реалізації програмних заходів здійснюватиметься щоквартальний моніторинг виконання заходів, що дасть змогу оперативно приймати необхідні управлінські рішення.

Під час здійснення моніторингу оцінюється стан виконання кожного завдання Програми та ступінь досягнення результатів. На підставі щорічного моніторингу показників (індикаторів) за оперативними цілями здійснюватиметься оцінка ефективності Програми, яка буде основою для внесення змін до плану реалізації програми. Оцінюється стан виконання кожного завдання та ступінь досягнення результатів.

Відповідно до вимог «Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля», у т.ч. для здоров'я населення, затвердженого Постановою КМУ від 16.12.2020 р. №1272 рекомендується здійснення наступних контрольних заходів:

- порівняння фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками - 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів документу державного планування);
- порівняння захворюваності населення з минулорічними показниками - 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів документу державного планування).

Моніторинг базується на розгляді індикаторів та аналізі досягнення запланованих цілей. Моніторинг екологічних індикаторів ефективності Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме виконання заходів Програми.

Слід зазначити, що окремі індикатори дозволяють оцінити прямі наслідки впливу реалізації заходів Програми на довкілля, окремі – опосередковані.

Для якісного проведення моніторингу необхідне забезпечення регулярності збору моніторингових даних за визначеними індикаторами та їх аналіз для врахування під час

прийняття рішень щодо планування комплексу природоохоронних заходів у майбутньому. На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що Програма відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація заходів Програми не справляє значного негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

Моніторинг наслідків виконання Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік заплановано проводити один раз на рік. Оскільки Програма розвитку є документом державного планування з обмеженим терміном дії, пропонується здійснювати моніторинг її виконання, обмежившись періодом починаючи з наступного року після прийняття Програми до кінця строку її дії. Базовий рік – 2024

Екологічні індикатори для моніторингу виконання Програми економічного-соціального та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік наведені в таблиці нижче.

№ п/п	Індикатор (показник)	Одиниця вимірювання
1	2	3
Озеленення	Озеленення території області загального користування	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
	Збільшення площі лісових насаджень	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
Природоохоронні території	Рівень заповідності території області, площа територій з особливим статусом охорони	га від загальної площі області / % від загальної площі області
	Площа лісів	га від загальної площі області / % від загальної площі області
	Площа відновлених земель та екосистем, площа рекультивованих земель та земель, на яких проводяться заходи з консервації	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
	Площа територій екологічної мережі	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
Інші категорії землі	Площа сільськогосподарських угідь екстенсивного використання(сіножатей та пасовищ)	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
	Площа орних земель (ріллі)	га від загальної площі області/ % від загальної площі області
Санітарна очистка та благоустрій території області	Обсяг утворених ТПВ	т/рік
	Обсяг відсортованих вторинних ресурсоцінних відходів	т/рік (% від загальної кількості)
	Обсяги утворення промислових відходів на території області	т/рік
	Обсяги утилізованих промислових відходів	% від загальної кількості
	Обсяги накопичених промислових відходів	% від загальної кількості
	Кількість виявлених несанкціонованих сміттєзвалищ	одиниць
	Загальна площа виявлених несанкціонованих сміттєзвалищ	га
	Площа ліквідованих несанкціонованих сміттєзвалищ	га
Водопостачання та водовідведення	Охоплення території області центральною системою водопостачання	% від загальної кількості
	Охоплення території області центральною системою водовідведення	% від загальної кількості
	Обсяги забору та використання свіжої води	м ³ /рік
	Обсяги скидання очищених стічних вод у водні об'єкти	м ³ /рік
	Кількість автоматизованих постів спостережень за якістю поверхневих вод	од.
Транспорт	Реконструкція та будівництво доріг	км/рік (% від загальної кількості)
Стан здоров'я населення	Захворюваність дитячого та дорослого населення на хвороби органів дихання	кількість випадків/рік
	Природний приріст, скорочення (–) населення	осіб
Атмосферне повітря	Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення	тонн
	Викиди найпоширеніших забруднюючих речовин (оксид вуглецю, пил, оксиди азоту та діоксид сірки) в атмосферне повітря (від стаціонарних джерел викидів)	тонн
	Викиди парникових газів (CO ₂)	тонн
	Викиди найпоширеніших забруднюючих речовин від пересувних джерел викидів	тонн

№ п/п	Індикатор (показник)	Одиниця вимірювання
1	2	3
	Кількість автоматизованих постів спостережень за станом атмосферного повітря	од.
Енергозбереження та енергоефективність	Величина втрат теплоти будівель і витрат на потреби опалення	%
	Потужностей підприємств альтернативних джерел енергії	%
	Зменшення викидів CO ₂ за рахунок впровадження енергозберігаючих заходів	%

На підставі проведеного аналізу, зроблено висновок, що Програма відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація заходів та проєктів Програми не справить значного негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

На підставі результатів державного статистичного спостереження проводити порівняльний аналіз фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками. У разі виявлення перевищень минулорічних показників проводиться аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів та проєктів Програми. Крім того, заплановано проводити порівняння фактичних показників індикаторів виконання заходів Програми за всіма напрямками.

У разі коли під час здійснення моніторингу виявлено не передбачені звітом про стратегічну екологічну оцінку негативні наслідки виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, замовник вживає заходів для їх усунення, а також подає органу державної влади або органу місцевого самоврядування, який затвердив документ державного планування, пропозиції щодо внесення змін до такого документа з метою усунення негативних наслідків. У такому разі зміни, що вносяться до документа державного планування, підлягають стратегічній екологічній оцінці.

---

10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

/за наявності/

В рамках реалізації документа державного планування (Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік) можливих транскордонних негативних наслідків не виявлено; відсутня потреба у транскордонних консультаціях.

11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ

/передбаченої пунктами 1-10, розраховане на широку аудиторію/

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік (далі – Програма) розроблена Одеською обласною державною адміністрацією разом з територіальними підрозділами центральних органів виконавчої влади.

Метою Програми є подолання нових викликів, що постали перед країною в цілому та регіоном внаслідок повномасштабної війни, а саме: відновлення і розбудова транспортної, медичної, соціальної, комунальної, виробничої інфраструктури та житла, інфраструктури енергетики, зв'язку, військової інфраструктури і військово-промислового комплексу, структурна модернізація та перезапуск економіки, повернення внутрішньо переміщених осіб, створення безпечних умов для їх проживання. Програма також передбачає заходи з подолання безробіття, підтримки сімей з дітьми, вразливих верств населення, осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах внаслідок війни, відновлення та збереження об'єктів культурної спадщини.

На основі аналізу існуючого стану довкілля були визначені основні екологічні проблемними Одеської області. Визначення ймовірності зміни поточного стану довкілля без здійснення планованої діяльності здійснювалось методом аналізу зміни показників забруднення основних факторів навколишнього середовища протягом останніх років.

Аналізуючи склад населення, територіальне розміщення, наявність вільних земельних угідь та перспективи розвитку економічного сектору області, можна зробити висновок, що активізація промисловості призведе до помірного впливу на стан навколишнього середовища.

З метою визначення потенційного негативного впливу на стан довкілля планової діяльності, а також можливих конфліктів з цілями екологічної політики, зазначеними в інших документах стратегічного характеру, були проаналізовані окремі розділи Програми. Така оцінка дозволила сформулювати ряд пріоритетних заходів щодо попередження, скорочення або зниження передбачуваних наслідків негативного впливу на стан довкілля, у тому числі здоров'я населення.

Стан навколишнього природного середовища сьогодні є однією з найгостріших соціально-економічних проблем, що прямо чи опосередковано стосується кожної людини і обумовлює актуальність впровадження на території Одеської області принципів та засад сталого розвитку, який враховує потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольнити їх потреби.

✚ Програма соціально економічного та культурного Одеської області на 2024 рік враховує принцип екологічної збалансованості і в цілому орієнтована на зменшення антропогенного впливу на довкілля.

✚ З огляду на достатньо складну екологічну ситуацію в області, обраний в Програмі сценарій розвитку не може розглядатися як найбільш оптимальний з точки зору зменшення впливу на довкілля. Разом з тим, з огляду на соціально-економічну ситуацію в області та існуючі фінансові можливості для реалізації Програми цей сценарій є найбільш реалістичним.

✚ Цілі Програми принципово узгоджуються з національними та регіональними екологічними цілями. Деякі цілі можуть бути краще узгоджені з національними та регіональними екологічними цілями на наступних етапах планування.

✚ Реалізація Програми не повинна призвести до появи суттєвих нових негативних впливів на довкілля, якщо під час її реалізації будуть належним чином враховані природоохоронні вимоги.

✚ Моніторинг екологічних індикаторів ефективності впровадження Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме Програма, та необхідною передумовою забезпечення збалансованості розвитку області.

✚ Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих негативних впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

✚ Варто враховувати, що процес регіонального стратегічного планування не обмежується розробленням Програми та Звіту СЕО до неї. До Плану реалізації Програми будуть включені проектні пропозиції по окремим оперативним цілям. Тому необхідно буде провести екологічну оцінку цих проектних пропозицій.

✚ Порівняльний аналіз відповідності цілей Програми з іншими стратегічними документами державного планування показав, що Програма має еколого-економічне напруження, що вказує на позитивний вплив на довкілля та здоров'я жителів області у разі затвердження та реалізації передбачених цілей, завдань та заходів.

Заходи, які включені до Програми, стануть пріоритетними при фінансуванні як із місцевого бюджету, так і при надходженні цільових коштів із бюджетів вищого рівня.

Моніторинг реалізації Програми буде здійснюватися один раз на рік. Результати будуть оприлюднюватися на офіційному сайті Департаменту екології та природних ресурсів Одеської ОДА. Звіт про виконання Програми. Контроль за реалізацією Програми покладається на Департамент економічної політики та стратегічного планування Одеської обласної державної адміністрації.

З огляду на зазначене можна стверджувати, що в цілому розроблення Програми соціально- економічного та культурного Одеської області на 2024 рік було проведено з урахуванням засад екологічної збалансованості, а її реалізація не сприятиме збільшенню антропогенного навантаження на довкілля. Поєднання зусиль, спрямованих на заохочення економічного зростання та капіталовкладень у регіон, із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, забезпечуватиме розвиток регіону, для якого є важливою якістю життя нинішнього та майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Програма соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік (проект документа державного планування).
2. Інформація з офіційного сайту Одеської обласної державної адміністрації. Режим доступу: <https://oda.odessa.gov.ua/>.
3. Інформація з офіційного сайту «Геопортал адміністративно-територіального устрою України». Режим доступу: <https://atu.gki.com.ua/ua/>
4. Інформація з офіційного сайту «Публічна кадастрова карта України». Режим доступу: <https://map.land.gov.ua/kadastrova-karta/>
5. Інформація з офіційного сайту «Геопортал Державний водний кадастр України». Режим доступу: <http://geoport.davr.gov.ua:81/#waterSidebar>
6. Інформація з офіційного сайту Міністерства культури України. Режим доступу: <http://publicregistry.heritage.in.ua/>.
7. Екологічний паспорт Одеської області, 2022 рік. Департамент екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації. Режим доступу: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fecology.odessa.gov.ua%2Ffiles%2Fecology_portal%2Fdoc%2Fzviti%2Fekolog_chnij_pasport_2020_roku_3_1.pdf&cflen=5327757&chunk=true.
8. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Одеської області у 2022 році. Департамент екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації. Режим доступу: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fecology.odessa.gov.ua%2Ffiles%2Fecology_portal%2Fdoc%2Fzviti%2Fregional_dopovid_2020_povnij_01_09_2021_povnij.pdf&cflen=3947593&chunk=true
9. Атлас адміністративно-територіального устрою Одеської області, розроблений Міністерством розвитку громад та територій України – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1vxmKCr7fXStC-afp0aUUXHI0NONPMBew/view>.
10. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку». – [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/23_54-19
11. Зміни до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 29 грудня 2018 року № 465. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2018/nakaz_465.pdf
12. Методичні рекомендації для проведення стратегічної екологічної оцінки: практичний посібник / Марушевський Г., Потапенко В. – Федерація канадських муніципалітетів / Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст», 2019. – 71 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/MP-CEO_web.pdf
13. Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2018/nakaz_296.pdf
14. Про внесення змін до Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18.07.2019 №260. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/nakazy/2019/nakaz_260.pdf.

Заява
про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки
проекту Програми соціально-економічного та культурного розвитку
Одеської області на 2024 рік

1. Замовник

Департамент економічної політики та стратегічного планування Одеської обласної державної адміністрації.

Адреса: 65032, м. Одеса, пр. Шевченка, 4.

Контактний телефон: (048)-71-89-574; (048)-71-89-491

E-mail: eko@odessa.gov.ua;

Сайт: <https://oda.odessa.gov.ua>.

2. Вид та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік (далі – Програма) є документом державного планування регіонального рівня, яким визначаються пріоритетні напрями економічного, соціального та культурного розвитку Одеської області.

Стратегічна екологічна оцінка (далі – СЕО) Програми дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі планування.

Метою СЕО є забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння інтеграції екологічних факторів у підготовку Програми з метою забезпечення збалансованого (сталого) розвитку Одеської області.

Програму розроблено з урахуванням завдань та положень документів державного планування, конвенціями та іншими міжнародними угодами природоохоронного спрямування, а саме:

- міжнародних зобов'язань, взятих Україною в рамках участі у Конвенції про охорону біологічного різноманіття (Ріо-де-Жанейро, 1992), Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсар, 1971), Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Берн, 1979);

- Національної економічної стратегії, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179;

- Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України 21.04.2021 №443-р;

- Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України 30.03.2016 № 271-р;

- Стратегією зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 №688-р;

- Планом заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України 21.10.2020 № 1567-р;

- Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої Постановою КМУ від 05.09.2020 № 695;

- Стратегії розвитку Одеської області на період 2021-2027 роки, затвердженої рішенням сесії обласної ради сьомого скликання від 03.03.2020 р. за № 1228-VII (зі змінами).

Метою Програми є створення для мешканців регіону безпечних умов для життя, відновлення зруйнованої та пошкодженої виробничої, соціальної, інфраструктури та екосистем, подальший розвиток системи надання якісних та доступних освітніх, медичних, соціальних послуг, у тому числі внутрішньо переміщеним особам, сприяння соціальній адаптації захисників та захисниць України, що повертаються з війни, подальшої модернізації об'єктів житлово-комунального господарства та соціальної сфери, розбудови економіки за рахунок підтримки бізнесу та стимулювання інвестиційної діяльності.

Виконання Програми здійснюватиметься в межах реальних фінансових можливостей бюджетів всіх рівнів.

3. Те, якою мірою документ державного планування визначає умови для реалізації видів діяльності або об'єктів, щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля (у тому числі щодо визначення місцезнаходження, розміру, потужності або розміщення ресурсів)

Програма охоплює усі види господарської діяльності: промисловий та агропромисловий комплекси; регуляторну політику та розвиток підприємництва; транспортну інфраструктуру та морегосподарський комплекс; житлово-комунальне господарство; енергозбереження та енергоефективність; дорожньо-транспортне господарство; соціальну-економічну та гуманітарну сфери (освіту, охорону здоров'я, фізичну культуру і спорт та ін.); туристично-рекреаційну галузь; природокористування та безпеку життєдіяльності людини.

Для кожної з визначених стратегічних та оперативних цілей Програми розробляються відповідні завдання та заходи; за кожною оперативною ціллю розробляється низка заходів і проектів, серед яких можуть бути проекти, що, відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», підлягатимуть оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про їх провадження.

4. Ймовірні наслідки

а) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення:

Виконання СЕО передбачає аналіз та оцінку ймовірних наслідків та ризиків реалізації заходів, прийнятих у Програмі, як на окремі компоненти довкілля (грунти, поверхневі та підземні водні ресурси, атмосферне повітря, рослинний та тваринний світ), соціально-економічні умови розвитку території, а також на здоров'я населення.

б) для територій з природоохоронним статусом.

Під час здійснення СЕО ймовірні наслідки від об'єктів інфраструктури, що пропонуються відповідно до Програми, на території з природоохоронним статусом відсутні.

в) транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Транскордонні наслідки реалізації рішень Програми для довкілля та здоров'я населення, не очікуються.

5. Виправдані альтернативи, які необхідно розглянути, у тому числі якщо документ державного планування не буде затверджено

Зважаючи на комплексність рішень проєкту Програми, що обумовлюється необхідністю виконання стратегічних цілей Програми, призначених для різних видів промислово-виробничої, соціальної, рекреаційної, комунікаційної діяльності, здійснюється розгляд виправданих альтернатив планованих рішень та сценарії їх розвитку.

Загальною альтернативою Програми є гіпотетичний «нульовий» сценарій, при якому вищезазначена Програма не затверджується.

6. Дослідження, які необхідно провести, методи і критерії, що використовуватимуться під час стратегічної екологічної оцінки

Для проведення СЕО буде використана наступна інформація: доповіді про стан довкілля; статистична інформація; дані моніторингу стану довкілля; експертні оцінки; інша доступна інформація. Основною метою прогнозу є оцінка можливої реакції навколишнього природного середовища на прямий чи опосередкований вплив людини, вирішення задач раціонального природокористування у відповідності з очікуваним станом природного середовища.

З огляду на стратегічний характер Програми, яка є головним документом економічного та соціального розвитку на регіональному рівні, ключове значення у виконанні СЕО такого документу є методи стратегічного аналізу.

Перш за все, буде використаний аналіз стратегічного планування, який передбачає встановлення зв'язків з іншими документами державного планування і дослідження нормативно-правових умов реалізації рішень Програми.

Застосування цільового аналізу при проведенні стратегічної екологічної оцінки дозволить встановити відповідність рішень Програми і загальним цілям охорони довкілля та забезпечення безпечного для здоров'я населення середовища існування, що встановлені на місцевому та регіональному рівнях.

Передбачається застосування аналізу вихідних даних стратегічного планування та можливості майбутнього розвитку, які мають вирішуватись відповідно до Програми.

Комплекс методів проведення СЕО може бути розширений та поглиблений в залежності від характеру планованих рішень документу державного планування і місцевих цільових програм, виконання яких передбачається у 2024 році.

7. Заходи, які передбачається розглянути для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування

Під час здійснення СЕО передбачається розглянути заходи із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків для довкілля, визначені законодавством. Так, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначає загальні вимоги в галузі охорони навколишнього середовища. Відповідно до Закону використання природних ресурсів громадянами, підприємствами, установами та організаціями здійснюється з додержанням обов'язкових екологічних вимог:

- а) раціонального і економного використання природних ресурсів на основі широкого застосування новітніх технологій;
- б) здійснення заходів щодо запобігання псуванню, забрудненню, виснаженню природних ресурсів, негативному впливу на стан навколишнього природного середовища;
- в) здійснення заходів щодо відтворення відновлюваних природних ресурсів;
- г) застосування біологічних, хімічних та інших методів поліпшення якості природних ресурсів, які забезпечують охорону навколишнього природного середовища і безпеку здоров'я населення;

- д) збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, що підлягають особливій охороні;
- е) здійснення господарської та іншої діяльності без порушення екологічних прав інших осіб;
- є) здійснення заходів щодо збереження і невиснажливого використання біологічного різноманіття.

Також будуть враховані заходи щодо раціонального використання природних ресурсів, збереження особливо цінних та унікальних природних комплексів і забезпечення екологічної безпеки, передбачені іншими законодавчими актами у сфері охорони довкілля. Заходи, спрямовані на запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків для здоров'я населення, визначатимуться відповідно до вимог Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».

8. Пропозиції щодо структури та змісту звіту про стратегічну екологічну оцінку

Звіт про СЕО буде розроблюватися відповідно до ст. 11 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

9. Орган, до якого подаються зауваження і пропозиції, та строки їх подання

Зауваження і пропозиції до Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проекту Програми, подаються до Департаменту економічної політики та стратегічного планування Одеської обласної державної адміністрації за адресою: 65032, м. Одеса, проспект Шевченка, 4, або на електронну поштову скриньку: eko@odessa.gov.ua.

Ознайомитись з повним текстом Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки можна на офіційному сайті в мережі Інтернет за посиланням: <https://oda.odessa.gov.ua>.

Строк подання зауважень і пропозицій з 28 листопада 2023 року протягом 10 календарних днів (до 07 грудня 2023 року включно). Зауваження, надані поза межами визначеного строку, не приймаються та не розглядаються.

Виконавці Звіту з СЕО:**Робоча група з підготовки стратегічної екологічної оцінки проекту Програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2024 рік**

Голова робочої групи:

заступник голови (начальника) обласної державної (військової) адміністрації

Дмитро РАДУЛОВ

Секретар:

виконуючий обов'язки директора Департаменту економічної політики та стратегічного планування обласної державної адміністрації

Олексій ДМИТРЕНКО

Виконавець:

начальник відділу стратегічних, регіональних програм управління стратегічного планування та регіонального розвитку Департаменту економічної політики та стратегічного планування Одеської обласної державної адміністрації

Леся ЗАЗУЛЯК